

วารสาร ศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2568 Vol. 3 No. 2 May-August 2025

JOURNAL OF SRISUVARNABHUMI REVIEW (JSBR)

ISSN 2985-2838 (Print)

วิทยาลัยสงฆ์สุวรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

☎ 091 883 4016

✉ srisuvarna2567@gmail.com

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

Journal of Srisuvarnabhumi Review

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2568

Vol. 3 No. 2 May-August 2025

วัตถุประสงค์

1. เพื่อการตีพิมพ์ เผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญาศาสนา ภาษาบาลีสันสกฤต การศึกษาเชิงประยุกต์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ ของนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป
2. เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญาศาสนา ภาษาบาลีสันสกฤต การศึกษาเชิงประยุกต์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ
3. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามนุษย์ตามวิถีของการศึกษาเชิงวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา และสหวิทยาการอื่นๆ

เจ้าของ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์สุวรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 249 ถนนมาลัยแมน ตำบลรั้วใหญ่
อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี 72000 โทร. 062 697 8932

พิมพ์ที่ จี คลาส (G CLASS) เลขที่ 26/19 ศาลายา พุทธมณฑล นครปฐม 73170
โทร 028892223 โทรสาร 028893204 อีเมล g_class@hotmail.com

ต้นฉบับที่ตีพิมพ์ในวารสารเล่มนี้ ได้รับการตรวจสอบมาตรฐานทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
เฉพาะสาขาวิชา การตีพิมพ์จะต้องได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

ที่ปรึกษา

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
พระสุพรรณวชิราภรณ์, ดร.

พระราชวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.
พระครูโสภณวีรานุวัตร, ผศ.ดร.

บรรณาธิการ

พระครูสถิตธรรมมาลังการ, ดร.

กองบรรณาธิการ

พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.
พระครูสิริพุทธิศาสตร์, ดร.
พระครูปริยัติกิตติวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิพิมพ์มาศ หงส์สมบัติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปติมา โฆษิตเกษม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เบญจมาศ นาควงษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นราธร สายเส็ง
ดร.รุ่งนิภา เหลียง
ดร.เพ็ญพรรณ เพื่องฟูลอย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ
วิทยาเขตสุพรรณบุรี
วิทยาลัยช่างศิลป์สุพรรณบุรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
วิทยาเขตสุพรรณบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ฝ่ายประสานงาน

นายเอกมงคล เพ็ชรวงษ์
นางสาววิกานดา ศรศักดิ์

ว่าที่ร้อยตรีสนธยา สิทธิเกรียงไกร

ฝ่ายศิลปกรรม

พระสมุห์ยุทธนา มาลาวโส

พระนภ จีรวทมน

ฝ่ายพิสูจน์อักษร

พระทรงวิทย์ ธมมโชโต

ฝ่ายสมาชิกวารสาร

นางสาวภัทรกุล ศิลปรัตน์

บทบรรณาธิการ

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2568 (2025) จะมีบทความทางวิชาการที่อยู่ในกลุ่มเนื้อหาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ปรัชญาศาสนา บาลีสันสกฤต การศึกษาเชิงประยุกต์ การพัฒนาชุมชนการพัฒนาสังคม รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ บทความเหล่านี้มีความหลากหลาย แต่ทุกบทความยังคงไว้ซึ่งคุณภาพที่ผ่านการพิจารณากลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินคุณภาพผู้ซึ่งทางกองบรรณาธิการได้พิจารณาแล้วว่ามีความเหมาะสมที่จะประเมินบทความตามที่ได้มอบหมาย โดยจะให้ความสำคัญในแง่เป็นผู้มีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับบทความที่มีเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของวารสารกำหนดไว้ กองบรรณาธิการได้คัดเลือกคุณภาพเป็นเบื้องต้นก่อนแล้วจึงทำการตอบรับเพื่อส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลั่นกรองตามระบบต่อไป ทั้งนี้ บทความที่ได้รับการคัดเลือกจะต้องเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย หรือ Thai Journal citation index Centre (TCI) กำหนดไว้

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความวิจัย และบทความวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านการศึกษาของประเทศชาติต่อไป และผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต โดยบทความประจำวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ฉบับนี้จะประกอบด้วย

บทความวิจัยมีดังนี้ 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขียนโดย พิมลพรรณ เพชรสมบัติ อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ชัยณรงค์ สุวรรณสาร อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยชินวัตร 2) ผลตอบแทนทางสังคม SROI จากการจัดงานประกวดควายงามชิงถ้วยพระราชทาน เขียนโดย นวรัตน์ บุญภิละ สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ดนัย ศิริบุรี คณะเทคโนโลยีและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, รชต สอนสวัสดิ์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, วิวรรณ แก่นสา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ยุทธชัย โคสาดิ สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี 3) พฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสตรีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร เขียนโดย ณัฐนันท์ สุขจันทร์, สุธาสินี แสงมุกดา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย 4) การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน เขียนโดย อ่อนจันทร์ นุชบุรณ์ โรงเรียนสองพี่น้องวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี 5) ศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักเมตตาเพื่อลดปัญหาความรุนแรงต่อสตรี จังหวัดชัยภูมิ เขียนโดย พระมหาวิทยา วิชชากร (คลังบริบูรณ์), พระศรีสัจญาณมุนี, พูนศักดิ์ กมลวิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 6) การบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน เขียนโดย ปกประชา ช่างเงิน, รัตน์ชนก พรหมณศิริ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยพิษณุโลก 7) ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร เขียนโดย สิริพร นาคเนียม, สุธาสินี แสงมุกดา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

8) การบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น เขียนโดย พระครูสารปิยธรรม (สุริยา ปิยธมฺโม), พระศรีสัจญาณมุนี, พูนศักดิ์ กมล วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทความวิชาการมีดังนี้ 1) รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขียนโดย อัมรินทร์ เหนือร้อยเอ็ด, อัจฉรา วัฒนารงค์, โกศล มีคุณ, ศักดิ์ชัย นิรัญทวี, ชารินทร์ รสานนท์ หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา 2) การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลในการสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัดสุพรรณบุรี เขียนโดย ภัทรกุล ศิลปรัตน์ ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, พระครูธรรมธรรมาภรณ์ จตุตมโล หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุพรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 3) พุทธศาสนิกายมหายานกับการพัฒนาตนและสังคมให้พ้นจากภาวะความเหงา เขียนโดย วัชร เกษทองมา ภาควิชาสังคมและสุขภาพ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้รับประเมินบทความ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงบทความให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของการประเมินคุณภาพวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai Journal citation index Centre (TCI)

พระครูสถิตธรรมมาลังการ, ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
■ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน The Influence of School Administrators' Innovative Leadership on Teachers' Work Effectiveness in Schools under the Office of the Basic Education Commission. พิมลพรรณ เพชรสมบัติ, ชัยณรงค์ สุวรรณสาร	1
■ ผลตอบแทนทางสังคม SROI จากการจัดงานประกวดควายงาม ชิงถ้วยพระราชทาน Social Return on Investment (SROI) from Organizing the Royal Trophy Buffalo Beauty Contest. นวัรัตน์ บุญภิละ, ดนัย ศิริบุรี, รชต สวนสวัสดิ์, วิวรรณ แก่นสา, ยุทธชัย โคสาคี	10
■ พฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสตรีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตนนทบุรี Ethical Leadership Behavior of Female Administrators Affecting the Administration Efficiency of Secondary Schools under the Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office. ณัฐนันท์ สุขจันทร์, สุธาสินี แสงมุกดา	24
■ การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา การจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน Development of Participatory Management Guidelines for Educational Management Networks to Develop Activities that Influence the Desired Learning Characteristics of Students. อ่อนจันทร์ นุชบุรณ์	35
■ ศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักเมตตาเพื่อลดปัญหาความรุนแรงต่อสตรี จังหวัดชัยภูมิ Study of Applying the Principle of Metta (Loving-Kindness) to Reduce Violence on Women, Chaiyaphum Province. พระมหาวิทยา วิชชากร (คลังบริบูรณ์), พระศรีสัจญาณมุนี, พูนศักดิ์ กมล	44
■ การบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน Knowledge Creation Management in Revenue Collection of Lae Subdistrict Administrative Organization, Thung Chang District, Nan Province. ปกประชา ช่างเงิน, รัตน์ชนก พรหมณศิริ	54

- **ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี** 63
Effects of Ethical Leadership of Administrators on Learning Organization
of School under the Secondary Educational Service Area Office Nonthaburi.
สิริพร นาคเนียม, สุธาสินี แสงมุกดา
- **การบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรี
จังหวัดขอนแก่น** 74
Management of Welfare Education According to Four Saṅgahavattthu of Monks
in Manjakiri District, Khon Kaen Province.
พระครูสารปิยธรรม (สุริยา ปิยธมฺโม), พระศรีสัจญาณมุนี, พูนศักดิ์ กมล
- **รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร** 82
Management Model to Develop Digital Competency of Teachers in the Schools
under the Secondary Educational Service area Office Bangkok.
อัมรินทร์ เหนือร้อยเอ็ด, อัจฉรา วัฒนาณรงค์, โกศล มีคุณ, ศักดิ์ชัย นิรัญทวี,
ธารินทร์ รสานนท์
- **การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลในการสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยใน
จังหวัดสุพรรณบุรี** 94
The Development of Digital Platforms to Support for Higher Education in
Suphanburi Province.
ภัทรกุล ศิลปรัตน์, พระครูธรรมธรรมาภรณ์ จตุตมโล
- **พุทธศาสนานิกายมหายานกับการพัฒนาตนและสังคมให้พ้นจากภาวะความเหงา** 109
Mahayana Buddhism Teaching Relating to Self & Societies Development
Avoid Loneliness.
วัชระ เกษทองมา
- **จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ** 120
- **หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์** 122

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูใน
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

The Influence of School Administrators' Innovative Leadership on
Teachers' Work Effectiveness in Schools under the Office of
the Basic Education Commission

¹พิมลพรรณ เพชรสมบัติ, ²ชัยณรงค์ สุวรรณสาร

¹Pimolpun Phetsombat, ²Chainarong Suvarnasara

¹อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

²อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยชินวัตร

¹A Lecturer in the Master of Education Program in Educational Administration, Faculty of
Industrial Education, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

²A Lecturer in the Master of Education Program in Educational Administration, Faculty of
Industrial Education, Shinawatra University

¹Corresponding author, e-mail: pimolpun_p@rmutt.ac.th

Received: June 30, 2025; Revised: July 11, 2025; Accepted: July 15, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู และ 3) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 400 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Taro Yamane โดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เท่ากับ .989 และประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู เท่ากับ .988 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านความสามารถในการสร้างเครือข่าย และด้านความสามารถในการจัดการกับความเสี่ยง โดยทั้ง 3 ตัวแปรมีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ได้ร้อยละ 70.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to: 1) study the innovative leadership of school administrators; 2) study the work effectiveness of teachers; and 3) examine how the innovative leadership of school administrators affects the work effectiveness of teachers in schools under the Office of the Basic Education Commission (OBEC). The sample consisted of 400 teachers from OBEC schools, determined using Taro Yamane's formula and selected through multi-stage sampling. The research instrument was a questionnaire, with the reliability coefficient for innovative leadership of school administrators at .989 and for teachers' work effectiveness at .988. Data were analyzed using mean, standard deviation, and simple linear regression analysis.

The research findings revealed that: 1) the overall innovative leadership of school administrators was at a high level; 2) the overall work effectiveness of teachers was at a high level; and 3) the innovative leadership components of school administrators visionary leadership, networking ability, and risk management capability significantly predicted the work effectiveness of teachers, accounting for 70.10% of the variance at the .05 significance level.

Keywords: Innovative Leadership, Teachers' Work Effectiveness, School Administrators.

บทนำ

ในปัจจุบัน ทุกองค์กรต่างเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในทุกมิติของการดำเนินงาน ประเทศไทยเองก็ได้เข้าสู่ยุคของการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน โดยเฉพาะในภาคการศึกษาที่จำเป็นต้องปรับตัวอย่างเร่งด่วน เพื่อตอบสนองต่อบริบทโลกยุคใหม่ รัฐบาลจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) เพื่อพัฒนาศักยภาพและทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการเตรียมคนไทยให้มีทักษะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านความรู้ พุทธิกรรม และคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) การขับเคลื่อนการศึกษาในยุคปัจจุบันจึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทั้งด้านโครงสร้างการบริหารจัดการ ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสนับสนุนให้เกิดนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพของระบบการศึกษาโดยรวม

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leadership) จึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรมี เพื่อสามารถนำพาองค์กรไปสู่การปรับตัวและพัฒนาอย่างยั่งยืน ผู้นำเชิงนวัตกรรมมีลักษณะโดดเด่นในด้านการคิดเชิงสร้างสรรค์ การริเริ่มแนวคิดใหม่ การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ และการกล้าเปลี่ยนแปลง ซึ่งล้วนมีผลต่อการสร้างวัฒนธรรมของการพัฒนาในองค์กร (Moolenaar, Daly, & Sleegers, 2010; Yukl, 2013) ขณะเดียวกัน ครูในฐานะบุคลากรหลักที่มีบทบาทโดยตรงต่อการจัดการเรียนรู้ จำเป็นต้องมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยสามารถจัดการเรียนการสอน บริหารจัดการชั้นเรียน ประเมินผล และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายทางการศึกษา (OECD, 2018) การที่ครูสามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนและสถานศึกษาโดยรวม (Marzano, 2007)

อย่างไรก็ตาม จากรายงานการศึกษาหลายฉบับพบว่า สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังคงประสบปัญหาเกี่ยวกับความสามารถในการปรับตัวของผู้บริหารและครูต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในด้านการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ยังพบภาระงานของครูที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยตรง การขาดแรงจูงใจ และโอกาสในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งล้วนเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

ถึงแม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในบางมิติแล้ว แต่ส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นศึกษาภาวะผู้นำในภาพรวมหรือศึกษาในบริบทที่แตกต่าง เช่น โรงเรียนเอกชน หรือโรงเรียนในสังกัดอื่น อีกทั้งยังขาดการศึกษาเชิงประจักษ์ที่เชื่อมโยงองค์ประกอบเฉพาะของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน งานวิจัยนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว เพื่อนำเสนอข้อมูลเชิงลึกที่สามารถใช้วางแผนพัฒนาและต่อยอดการบริหารจัดการในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเชิงประจักษ์สำหรับใช้ในการวางแผนพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร และเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรที่มีขีดความสามารถสูงในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

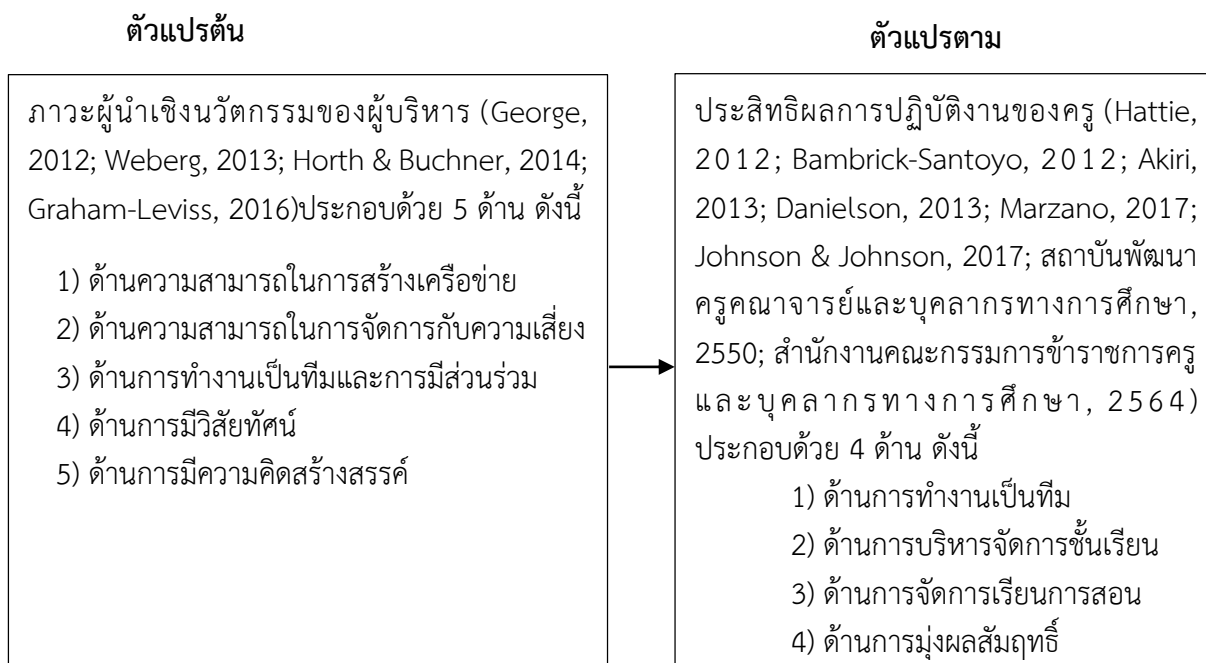
การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 400 คน จากประชากรทั้งหมด 475,024 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Taro Yamane และทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ได้แก่ 1. การสุ่มแบบกลุ่ม โดยการแบ่งตามภาคภูมิศาสตร์ได้ 6 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2. สุ่มแบบชั้นภูมิ โดยใช้ขนาดโรงเรียนในการแบ่ง คือ ขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก 3. การสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วน ให้ได้ครบตามจำนวน 400 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 45 ข้อ ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 มีค่าความเชื่อมั่นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เท่ากับ .989 และประสิทธิผลการปฏิบัติงาน

ของครู เท่ากับ .988 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และ งานวิจัยที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม และประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู โดยได้สังเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาจัดทำกรอบแนวคิดการศึกษาวิจัย ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมดังนี้

ด้านที่	ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร	n=400		ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม	อันดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1.	ด้านความสามารถในการสร้างเครือข่าย (X_1)	4.49	0.68	มาก	1
2.	ด้านความสามารถในการจัดการกับความเสี่ยง (X_2)	4.34	0.74	มาก	5
3.	ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม (X_3)	4.39	0.73	มาก	4

ด้านที่	ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร	n=400		ระดับภาวะผู้นำ เชิงนวัตกรรม	อันดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
4.	ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_4)	4.46	0.70	มาก	2
5.	ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ (X_5)	4.44	0.70	มาก	3
รวม		4.42	0.71	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.42$, S.D.= 0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความสามารถในการสร้างเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.49$, S.D.=0.68) รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X}=4.46$, S.D.= 0.70) และด้านความสามารถในการจัดการกับความเสี่ง มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X}=4.34$, S.D.= 0.74)

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมดังนี้

	ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู	n=400		ระดับประสิทธิผล	อันดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1.	ด้านการทำงานเป็นทีม (Y_1)	4.44	0.63	มาก	4
2.	ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน (Y_2)	4.46	0.65	มาก	3
3.	ด้านการจัดการเรียนการสอน (Y_3)	4.48	0.64	มาก	2
4.	ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Y_4)	4.50	0.65	มาก	1
รวม		4.47	0.64	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}= 4.50$, S.D.=0.65) รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}=4.48$, S.D.=0.64) และด้านการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X}= 4.44$, S.D.= 0.63)

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผล ปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหาร	B	SE _b	β	t	Sig.	tolerance	VIF
(Constant)	1.292	0.162		7.970	0.000		
ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_4)	0.298	0.036	0.489	8.195	0.000	0.394	2.535
ด้านความสามารถในการสร้าง เครือข่าย (X_1)	0.234	0.061	0.244	3.828	0.003	0.346	2.893

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหาร	B	SE _b	β	t	Sig.	tolerance	VIF
ด้านความสามารถในการ จัดการกับความเสี่ง (X_2)	0.129	0.042	0.183	3.076	0.028	0.396	2.522
R= 0.837 R ² = 0.701 Adjusted R ² = 0.697 SE _{est} 0.202 *Sig. < 0.05							

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_4), ด้านความสามารถในการสร้างเครือข่าย (X_1) และด้านความสามารถในการจัดการกับความเสี่ง (X_2) มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\beta = 0.489$) มีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความสามารถในการสร้างเครือข่าย ($\beta = 0.244$) และด้านความสามารถในการจัดการกับความเสี่ง ($\beta = 0.183$) ทั้งนี้ตัวแปรทั้งสามสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูได้ร้อยละ 70.10 ($R^2 = 0.701$) ซึ่งถือเป็นสัดส่วนที่สูง สะท้อนถึงความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารต่อประสิทธิภาพการทำงานของครูในสถานศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่ค้นพบจากภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารในสถานศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความสามารถในการสร้างเครือข่ายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ และด้านความสามารถในการจัดการกับความเสี่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีความถนัดในการสร้างเครือข่ายและการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อเสริมความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการ อย่างไรก็ตาม ในด้านการจัดการกับความเสี่งที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดนั้น อาจสะท้อนถึงข้อจำกัดที่ผู้บริหารหลายคนต้องเผชิญ เช่น การขาดการฝึกอบรมเฉพาะทางด้านการบริหารความเสี่ยง การขาดทรัพยากรและงบประมาณในการจัดการสถานการณ์ไม่คาดคิด ความไม่ชัดเจนของนโยบายจากส่วนกลาง ตลอดจนวัฒนธรรมองค์กรที่อาจไม่เอื้อต่อการทดลองสิ่งใหม่หรือการยอมรับความล้มเหลว (Drucker, 1999) เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ Moolenaar, Daly, & Sleegers (2010) ในต่างประเทศพบว่า ผู้บริหารที่ทำงานในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการยอมรับความเสี่ยง จะมีความสามารถในการจัดการความเสี่ยงได้ดีกว่า ทั้งนี้ในบริบทไทย อาจยังขาดการสร้างวัฒนธรรมดังกล่าวอย่างชัดเจน ทำให้ผู้บริหารส่วนใหญ่เน้นการบริหารแบบปลอดภัยมากกว่าการริเริ่มสิ่งใหม่ ทั้งยังพบว่าหลายโรงเรียนขาดระบบติดตามและประเมินความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ภาพรวมด้านนี้มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ทั้งนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของ Fullan (2001) และ Northouse (2021) ที่ย้ำว่าผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และสร้างเครือข่ายได้ดีจะสามารถพัฒนาองค์กรได้ แต่การสร้างสมดุลกับความสามารถในการจัดการความเสี่ยงเป็นสิ่งที่จำเป็นในการขับเคลื่อนนวัตกรรมอย่างแท้จริง

2. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการทำงานเป็นทีมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ซึ่งอาจสะท้อนถึงลักษณะการทำงานของครูที่เน้นการทำงานรายบุคคลมากกว่าการทำงานเป็นกลุ่ม ปัจจัยที่อาจทำให้การทำงานเป็นทีมมีค่าเฉลี่ยต่ำ ได้แก่ ภาระงานที่มากเกินไปจนไม่มีเวลาในการทำงานร่วมกัน การขาดการสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบทีมจากผู้บริหาร การขาดพื้นที่หรือโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการขาดแรงจูงใจเชิงระบบ เช่น การประเมินที่ให้ความสำคัญกับผลงานรายบุคคลมากกว่าผลงานกลุ่ม (Leithwood et al., 2006) เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ Hattie (2009) พบว่า ครูที่สามารถทำงานเป็นทีมและสะท้อนผลการสอนได้อย่างต่อเนื่องจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างชัดเจน แต่ในบริบทไทย อาจยังขาดโครงสร้างที่เอื้อต่อการทำงานเป็นทีม เช่น การจัดสรรเวลาสำหรับประชุมทีม การสร้างเครือข่ายชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการสนับสนุนให้เกิดการยกย่องความสำเร็จในระดับทีม มากกว่าการแข่งขันส่วนบุคคล การพัฒนาความร่วมมือในลักษณะนี้จึงเป็นข้อเสนอแนะที่สำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพของครูในอนาคต

3. ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย พบว่าตัวแปรที่สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\beta = 0.489$), ด้านความสามารถในการสร้างเครือข่าย ($\beta = 0.308$) และด้านความสามารถในการจัดการกับความเสี่ยง ($\beta = 0.145$) โดยทั้งสามตัวแปรสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูได้ร้อยละ 70.10 ซึ่งถือเป็นค่าสูงมากในงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์การที่ด้านการมีวิสัยทัศน์มีค่า β สูงที่สุด แสดงถึงความสำคัญสัมพัทธ์ของการที่ผู้บริหารสามารถกำหนดทิศทางที่ชัดเจนสำหรับสถานศึกษา กำหนดพันธกิจ กลยุทธ์ และเป้าหมายที่สอดคล้องกับบริบท ช่วยให้ครูมีความเข้าใจในเป้าหมายร่วมกันและสามารถเชื่อมโยงงานที่ทำในแต่ละวันเข้ากับวิสัยทัศน์ที่ใหญ่กว่า (Kouzes & Posner, 2017) กลไกสำคัญที่ทำให้วิสัยทัศน์มีอิทธิพลมากที่สุด คือ ความสามารถของผู้นำในการสร้างแรงบันดาลใจ จูงใจให้ครูรู้สึกว่าการมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร และสร้างความเชื่อมั่นในการเปลี่ยนแปลง (Bass & Avolio, 1994) นอกจากนี้ วิสัยทัศน์ที่ชัดเจนยังช่วยให้เกิดการจัดสรรทรัพยากร การวางแผน และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำงานของครูอย่างต่อเนื่องสำหรับด้านความสามารถในการสร้างเครือข่าย แม้จะมีค่า β รองลงมา แต่ยังคงมีบทบาทสำคัญในการเปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เข้าถึงนวัตกรรมใหม่ และสร้างแรงสนับสนุนทั้งจากภายในและภายนอกโรงเรียน ส่วนด้านการจัดการกับความเสี่ยง แม้มีค่า β ต่ำสุด แต่ก็เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้โรงเรียนสามารถปรับตัวและฟื้นตัวจากสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดได้อย่างสร้างสรรค์ การที่ตัวแปรทั้งสามสามารถอธิบายประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูได้ถึง 70.10% ถือเป็นสัดส่วนที่สูงมากในงานวิจัยเชิงพฤติกรรมและสังคมศาสตร์ ซึ่งบ่งชี้ว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารมีอิทธิพลโดยตรงต่อการทำงานของครู อย่างไรก็ตาม ยังมีความแปรปรวนอีก 29.90% ที่อาจมาจากปัจจัยอื่นที่งานวิจัยนี้ไม่ได้ศึกษา เช่น แรงจูงใจส่วนบุคคลของครู การสนับสนุนจากผู้ปกครอง นโยบายจากส่วนกลางหรือบริบทชุมชน ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรนำไปศึกษาเพิ่มเติมในงานวิจัยอนาคต เพื่อทำความเข้าใจอย่างรอบด้านและนำไปสู่การพัฒนาเชิงนโยบายที่ครอบคลุมยิ่งขึ้นนอกจากนี้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Kouzes & Posner (2017) ที่เน้นความสำคัญของการจูงใจและการกำหนดเป้าหมายที่

ท้าทายและกับ Bass & Avolio (1994) ที่ยืนยันว่าภาวะผู้นำที่มีนวัตกรรมสามารถกระตุ้นแรงจูงใจของครูและยกระดับประสิทธิภาพการทำงาน ซึ่งไม่เพียงสะท้อนผ่านคุณภาพการสอนและการเรียนรู้ แต่ยังส่งผลต่อศักยภาพการแข่งขันของสถานศึกษาในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านความสามารถในการจัดการกับความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด จึงมีความจำเป็นที่ผู้บริหารควรให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ โดยต้องสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ที่มีความซับซ้อนและอยู่ภายใต้แรงกดดัน รวมทั้งมีความสามารถในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนคาดการณ์ผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้นจากการตัดสินใจ พร้อมทั้งบริหารจัดการปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานของสถานศึกษา เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

1.2 ในส่วนของประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู พบว่า ด้านการทำงานเป็นทีมมีระดับค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมการทำงานร่วมกันในรูปแบบทีม โดยการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกันให้ชัดเจน ส่งเสริมการสื่อสารและประสานงานที่มีประสิทธิภาพ สร้างบรรยากาศของความร่วมมือและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน สนับสนุนการให้ความช่วยเหลือระหว่างเพื่อนร่วมงาน รวมถึงการเสริมแรงเชิงบวก การให้กำลังใจ และการยกย่องชมเชยอย่างเหมาะสม เพื่อกระตุ้นให้เกิดพลังของการทำงานร่วมกัน และส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษาโดยรวม

1.3 สำหรับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์มีอิทธิพลมากที่สุด โดยผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์จะสามารถวิเคราะห์ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษา และกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ และเป้าหมายที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม มีทิศทางการบริหารที่มุ่งเน้นการนำนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนา ตลอดจนสร้างโอกาสใหม่ๆ ให้กับองค์กรในทุกสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เพื่อรองรับการเจริญเติบโตและการพัฒนาของสถานศึกษาในอนาคต ซึ่งจะส่งผลในทางบวกต่อการยกระดับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของครูอย่างชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการกับความเสี่ยง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการวางแผนล่วงหน้า การประเมินสถานการณ์ และการตัดสินใจในภาวะวิกฤต เพื่อให้สามารถบริหารจัดการปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาและทิศทางการพัฒนาโรงเรียนในสังกัด สพฐ. กรุงเทพฯ: สพฐ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). รายงานสถานภาพการศึกษาไทย 2565. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

- สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา. (2550). *การพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2564). *รายงานผลการประเมินการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.
- Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). *Improving organizational effectiveness through transformational leadership*. Sage Publications.
- Drucker, P. F. (1999). *Management challenges for the 21st century*. Harper Business.
- Fullan, M. (2001). *Leading in a culture of change*. Jossey-Bass.
- George, B. (2012). *Authentic leadership: Rediscovering the secrets to creating lasting value*. Jossey-Bass.
- Graham-Leviss, K. (2016). *The perfect hire: A tactical guide to hiring, developing, and retaining top sales talent*. Entrepreneur Press.
- Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.
- Horth, D. M., & Buchner, D. (2014). *Innovation leadership: How to use innovation to lead effectively, work collaboratively, and drive results*. Center for Creative Leadership. [Online]. Retrieved from: <https://www.ccl.org/articles/white-papers/innovation-leadership/>
- Kouzes, J. M., & Posner, B. Z. (2017). *The leadership challenge*. 6th ed. Wiley.
- Leithwood, K., Day, C., Sammons, P., Harris, A., & Hopkins, D. (2006). *Successful school leadership: What it is and how it influences pupil learning*. University of Nottingham.
- Marzano, R. J. (2007). *The art and science of teaching: A comprehensive framework for effective instruction*. ASCD.
- Mills, G. E. (2018). *Action research: A guide for the teacher researcher*. 6th ed. Pearson.
- Moolenaar, N. M., Daly, A. J., & Sleegers, P. J. (2010). Occupying the principal position: Examining relationships between transformational leadership, social network position, and schools' innovative climate. *Educational Administration Quarterly*, 46(5), 623–670. [Online]. Retrieved from: <https://doi.org/10.1177/0013161X10378689>.
- Northouse, P. G. (2021). *Leadership: Theory and practice*. 9th ed. Sage.
- OECD. (2018). *Teaching for the future: Global engagement, sustainability and digital skills*. OECD Publishing. [Online]. Retrieved from: <https://doi.org/10.1787/9789264307270-en>.
- Weberg, D. (2013). Transformational leadership and innovation in healthcare. *Nursing Administration Quarterly*, 37(3), 219–227. [Online]. Retrieved from: <https://doi.org/10.1097/NAQ.0b013e3182a2f2c0>.
- Zepeda, S. J. (2012). *The principal as instructional leader: A practical guide for school leaders*. Routledge.

ผลตอบแทนทางสังคม SROI จากการจัดงานประกวดควายงาม ชิงถ้วยพระราชทาน Social Return on Investment (SROI) from Organizing the Royal Trophy Buffalo Beauty Contest

¹นาวรัตน์ บุญภิละ, ²दनัย ศิริบุรี, ³รชต สวนสวัสดิ์, ⁴วิวรรณ แก่นสา, ⁵ยุทธชัย โคสาดี

¹Nawarat Bunphila, ²Danai Siriburee, ³Rachata Suansawat, ⁴Wiwata Kaensa,
⁵Yutthachai Kosadee

^{1,5}สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

²คณะเทคโนโลยีและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

³คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

⁴คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

^{1,5}Office of General Education, Udon Thani Rajabhat University

²Faculty of Technology and Engineering, Udon Thani Rajabhat University

³Faculty of Management Science, Udon Thani Rajabhat University

⁴Faculty of Science, Udon Thani Rajabhat University

¹Corresponding author, e-mail: Navarat.bo@udru.ac.th

Received: June 27, 2025; Revised: July 20, 2025; Accepted: July 27, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลตอบแทนทางสังคม (Social Return on Investment: SROI) จากการจัดงานประกวดควายงามชิงถ้วยพระราชทาน จังหวัดอุดรธานี โดยใช้กรอบ SROI หกขั้นตอนของ Nicholls และคณะ รูปแบบที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคคลและกลุ่มที่มีบทบาทเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดงานประกวดควายงาม จำนวน 30 คน (สัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์) ซึ่งได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และบางส่วนใช้ การสุ่มแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) เพื่อเข้าถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสำคัญในเชิงบริบท นอกจากนี้ยังมีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มนักท่องเที่ยวจำนวน 436 คน โดยใช้การ สุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) และคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามเชิงโครงสร้าง, แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง, การสนทนากลุ่ม และการสังเกตการณ์ภาคสนาม ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา และข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลจากการวิจัยพบว่า งบลงทุนขององค์การบริหารส่วนจังหวัด 4,845,000 บาท สร้างผลประโยชน์รวม 10,628,000 บาท ครอบคลุมมิติ (1) เศรษฐกิจ: รายได้หมุนเวียน 9,585,000 บาทจากการซื้อ-ขายควาย การท่องเที่ยว และธุรกิจรายรอบ (2) สังคม: คุณค่าด้านทุนวัฒนธรรมและความภาคภูมิใจของชุมชน 469,000 บาท โดยนักท่องเที่ยว 83 % พึงพอใจมาก และ 36 % ระบุว่าได้เรียนรู้วิถีควายไทย และ (3) สิ่งแวดล้อม: มูลค่าการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานภูมิทัศน์เพื่อสวัสดิภาพสัตว์ 575,000 บาท ส่งผลให้

อัตราส่วน SROI เท่ากับ 2.19 หมายความว่าเงินลงทุนทุก 1 บาทสร้างคุณค่ากลับคืน 2.19 บาท ผลลัพธ์นี้แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถเป็นกลไก Soft Power ที่สอดคล้องกับ SDG 11 ในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากและอนุรักษ์วัฒนธรรมอัตลักษณ์ท้องถิ่น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นควรบูรณาการกรอบ SROI เป็นเครื่องมือชี้วัดความคุ้มค่าก่อนอนุมัติงบประมาณกิจกรรมวัฒนธรรม และผู้จัดงานควรเพิ่มกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อขยายคุณค่าทางสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ความงาม, ซอฟต์พาวเวอร์, ผลตอบแทนทางสังคม, วัฒนธรรมท้องถิ่น

Abstract

This research aimed to assess the Social Return on Investment (SROI) of organizing the Royal Trophy Buffalo Contest in Udon Thani Province using the six-step SROI framework of Nicholls et al. The research design was a mixed-methods model. The sample used in the research consisted of 30 individuals and groups directly involved in organizing the Buffalo Contest (in-depth interviews and observation). Purposive sampling was used, while some used snowball sampling to reach key contextual stakeholders. In addition, quantitative data were collected from 436 tourists using accidental sampling and the sample size was calculated using Yamane's formula at a 95% confidence level. The instruments used were structured questionnaires, semi-structured interviews, focus group discussions, and field observations. Descriptive statistics was used for quantitative data analysis, and content analysis was used for qualitative data analysis.

The results of the research found that: The Provincial Administrative Organization's investment budget of 4,845,000 baht created total benefits of 10,628,000 baht, covering (1) Economy: 9,585,000 baht in revenue from buffalo trading, tourism, and surrounding businesses; (2) Society: 469,000 baht in cultural capital and community pride, with 83% of tourists very satisfied and 36% stating that they learned about the Thai buffalo way of life; and (3) Environment: 575,000 baht in infrastructure and landscape improvement value for animal welfare, resulting in an SROI ratio of 2.19, meaning that every 1 baht invested creates 2.19 baht in value. This result indicates that local cultural activities can be a soft power mechanism that is in line with SDG 11 to enhance the grassroots economy and preserve local cultural identity. Policy recommendations are that local administrative agencies should integrate the SROI framework as a tool to measure value-for-money before approving budgets for cultural activities, and event organizers should increase knowledge transfer activities to sustainably expand social and environmental value.

Keywords: Beautiful Buffalo, Soft Power, Social Returns, Local Culture.

บทนำ

เมื่อโดยมองภาพรวมของงานประเพณี ก็คือการไปเยี่ยมชมใจกลางเมืองตามความคิดของคนในท้องถิ่น ประโยชน์สะท้อนถึงเป้าหมายของ SDG ข้อ 11 ที่ว่า “ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์

มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง และยั่งยืน ” ได้เป็นอย่างดี ซึ่งทำได้โดยทำให้เมืองน่าอยู่อาศัยอย่างยั่งยืน ไม่ใช่ถนนลาดยางที่สวยงาม แต่รักษารากเหง้าของความเชื่อและพิธีกรรม ตัวอย่างนี้เป็นประสบการณ์จากการประกวดควายชิงถ้วยพระราชทานในจังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นกิจกรรมเพียงไม่กี่วันแต่สร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในท้องถิ่น ทั้งนี้ รายได้ที่เกิดจากตลาดสดส่วนใหญ่จะได้จากกิจกรรมดังกล่าว และยังคงใช้ ‘Soft Power’ ที่รัฐพยายามใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อรับมือกับวิกฤตทางเศรษฐกิจ (Haas & Ivanovskis, 2022; Duangrit Benjathi and Kulchai Rungruang, 2023)

จากจำนวนนักท่องเที่ยวหรือยอดขายของที่ระลึกกลับไม่ได้ให้คำตอบของภาพรวมทั้งหมด และมักมีคำถามของคนในพื้นที่ในลักษณะที่ว่า “ในระยะยาวเราจะได้อะไร” นี่คือจุดที่การวัด SROI พยายามวัดปริมาณความภาคภูมิใจหรือการสืบทอดความรู้อย่างคร่าวๆ (Naphaphon Hongphakdee และ Suebpong Hongphakdee, 2023) จริงอยู่ว่าการวัดผล SROI มักมีข้อบกพร่อง นักวิจัยต้องกลับไปถามเกษตรกร ผู้ขาย และเจ้าหน้าที่รัฐอีกครั้งว่าตัวเลข “มูลค่า” เหล่านี้เป็นสิ่งที่พวกเขารู้สึกจริงๆ หรือไม่เพื่อให้เห็นภาพได้ชัดเจนที่สุด งานวิจัยนี้ได้ใช้การวิจัยแบบวิธีผสมผสาน โดยด้านหนึ่งใช้แบบสอบถามเพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อให้เข้าใจภาพรวม อีกด้านหนึ่ง จะไปที่ทุ่งนาและสัมภาษณ์คนเลี้ยงควายและฟังเรื่องราวต่างๆ ที่ทุ่งนา สิ่งเล็กๆ น้อยๆ เช่น เสียงหัวเราะของคนงานหรือกลิ่นหญ้าแห้ง มักบอกเล่าเรื่องราวใหญ่ๆ ที่ตัวเลขไม่สามารถบอกได้ เมื่อข้อมูลทั้งสองด้านมาบรรจบกัน ผู้วิจัยคิดว่าจะช่วยให้ผู้มีอำนาจมองเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า “คุณค่า” ที่แท้จริงของกิจกรรมทางวัฒนธรรมอยู่ที่ใด ในท้ายที่สุดอุดรธานีอาจถือได้ว่าเป็นตัวอย่างทั่วไปของเมืองที่สร้างการพัฒนาชุมชนผ่านทุนทางวัฒนธรรมในรูปแบบที่มีชีวิตชีวาอย่างแท้จริง ซึ่งมีทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแนวคิดที่พัฒนาโดย Pierre Bourdieu หมายถึงคุณลักษณะส่วนบุคคล เช่น ทักษะรสนิยมและพฤติกรรมที่บุคคลได้รับเมื่อเวลาผ่านไป รวมถึงทักษะความรู้ และข้อมูลรับรองทางการศึกษาที่สามารถเพิ่มความสำเร็จทางวิชาการ (Swartz, n.d.) ในที่นี้หมายถึงองค์ความรู้ในการคัดพ่อแม่พันธุ์ที่ดีเพื่อพัฒนาปรับปรุงสายพันธุ์ควายพื้นเมืองให้มีขนาดใหญ่เป็นควายงามที่สมบูรณ์ และพัฒนาต่อยอดขยายผลทางเศรษฐกิจในการจัดประกวดควายงามเพื่อเชิดชูเกียรตินักพัฒนาควายงามและเป็นที่แลกเปลี่ยนเผยแพร่องค์ความรู้ด้านควายงามระดับชาติ นำมาซึ่งงานวิจัยนี้เพื่อศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการจัดงานประกวดควายงามในจังหวัดอุดรธานี, เพื่อสะท้อนคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรมที่งานประเพณีดังกล่าวมีต่อกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน และเพื่อวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนทางสังคม (SROI Ratio) และนำเสนอแนวทางเชิงนโยบายที่ส่งเสริมการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมในลักษณะคล้ายกันให้ดำเนินไปอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการจัดงานประกวดควายงามในจังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อสะท้อนคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรมที่งานประเพณีดังกล่าวมีต่อกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน
3. เพื่อวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนทางสังคม (SROI Ratio) และนำเสนอแนวทางเชิงนโยบายที่ส่งเสริมการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมในลักษณะคล้ายกันให้ดำเนินไปอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ที่รวมเอาทั้งมุมมองเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน เพื่อให้การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการจัดงานประกวดควายงามชิงถ้วยพระราชทานมีความรอบด้านและลึกซึ้งมากขึ้น

กรอบแนวคิดที่ใช้ยึดตามแนวทางของ Watson และคณะ (2016) ซึ่งเสนอแนวคิด Social Return on Investment (SROI) โดยเน้นการมองคุณค่าทางสังคมที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมต่างๆ ไม่ใช่เพียงในรูปแบบตัวเงิน แต่รวมถึงผลกระทบที่ส่งถึงชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาพรวมด้วย ขั้นตอนที่ใช้ในการดำเนินงานตามกรอบ SROI ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) วางขอบเขตการศึกษาและลิสต์รายชื่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง, 2) ถอดผลลัพธ์สำคัญที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากกิจกรรม, 3) กำหนดตัวชี้วัดและออกแบบวิธีเก็บข้อมูลที่เหมาะสม, 4) ตีมูลค่าทางการเงินให้ผลลัพธ์ที่จับต้องได้ยาก, 5) คำนวณอัตราส่วน SROI เพื่อเห็นภาพรวมของผลตอบแทน, 6) สรุปและสื่อสารข้อค้นพบกลับสู่ชุมชนและผู้กำหนดนโยบาย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคคลและกลุ่มที่มีบทบาทเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดงานประกวดควายงาม ไม่ว่าจะเป็นอยู่เบื้องหน้าในฐานะผู้จัด หรือเบื้องหลังในฐานะผู้สนับสนุน โดยแบ่งออกเป็นหลายกลุ่ม ได้แก่ ผู้จัดงานและทีมงานที่รับผิดชอบการดำเนินการ, หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด และสำนักงานปศุสัตว์, เกษตรกรผู้เป็นเจ้าของควายที่เข้าร่วมประกวด, ผู้ประกอบการภายในงาน ไม่ว่าจะเป็นร้านค้า ผู้ขายอาหาร ของที่ระลึก หรือบริการต่างๆ, ชุมชนในพื้นที่ที่ผู้จัดงาน, ผู้เข้าชมงาน ทั้งนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป, อาสาสมัคร และภาคประชาชนในท้องถิ่นที่ร่วมขับเคลื่อนงานเบื้องหลัง

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเน้นผู้ที่มีประสบการณ์หรือบทบาทสำคัญในการจัดหรือเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงใช้วิธีแบบ Snowball Sampling ในบางกรณี เพื่อให้สามารถเข้าถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่อาจไม่ปรากฏในรายชื่ออย่างเป็นทางการ แต่มีบทบาทจริงในบริบทของงาน โดยรวมแล้ว มีจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 30 คน ครอบคลุมความหลากหลายของบทบาทในงานอย่างเหมาะสม

เครื่องมือวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้าน ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ดังนี้ 1) แบบสอบถามเชิงโครงสร้าง: ใช้สำหรับเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น พฤติกรรมการใช้จ่าย รายได้ที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมในงาน การจ้างงาน และข้อมูลทางเศรษฐกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยออกแบบคำถามให้สอดคล้องกับบริบทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่ม, 2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview): ใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยเน้นเจาะลึกถึงผลกระทบทางสังคมและคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากการจัดงาน ซึ่งเป็นมิติที่ยากต่อการวัดด้วยตัวเลขเพียงอย่างเดียว เช่น ความรู้สึกภาคภูมิใจของชาวบ้าน การกลับมาของเยาวชน หรือการเชื่อมโยงระหว่างรุ่นในชุมชน, 3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group): จัดให้มีวงพูดคุยร่วมกันในกลุ่มย่อย โดยเฉพาะกับกลุ่มเกษตรกร ผู้ประกอบการ และชาวบ้านในพื้นที่ เพื่อสะท้อนความคิดเห็น ประสบการณ์ และข้อเสนอแนะที่หลากหลายต่อการจัดงาน และผลที่เกิดขึ้นทั้งโดยตรงและโดยอ้อม, 4) การสังเกตการณ์ภาคสนาม (Participant Observation) ซึ่งผู้วิจัยลงพื้นที่ร่วมสังเกตกิจกรรมต่างๆ ระหว่างการจัดงาน เช่น พิธีเปิด นิทรรศการ และกิจกรรมการแสดง เพื่อบันทึกเหตุการณ์ พฤติกรรม และบรรยากาศที่สะท้อนให้เห็นถึงมิติทางสังคมและวัฒนธรรมที่ดำเนินอยู่จริงในพื้นที่

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลเชิงปริมาณ: วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) และการแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) เพื่อแสดงแนวโน้ม พฤติกรรม และลักษณะทั่วไปของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม

2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ: ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยพิจารณาจากคำตอบ คำกล่าว และประเด็นสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม เพื่อสกัดสาระสำคัญและตีความ ความหมายเชิงบริบท ใช้สูตรการคำนวณอัตราผลตอบแทนทางสังคม (Social Return on Investment Ratio) ดังนี้

$$\text{SROI Ratio} = \frac{\text{มูลค่ารวมของผลลัพธ์ทางสังคมทั้งหมด (บาท)}}{\text{ต้นทุนการลงทุนทั้งหมด (บาท)}}$$

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง ผลตอบแทนทางสังคม SROI จากการจัดงานประกวดควายงาม ซึ่งถ้วยพระราชทาน มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการจัดงานประกวดควายงามในจังหวัด อุดรธานี 2. เพื่อสะท้อนคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรมที่งานประเพณีดังกล่าวมีต่อกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน 3. เพื่อวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนทางสังคม (SROI Ratio) และ นำเสนอแนวทางเชิงนโยบายที่ส่งเสริมการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมในลักษณะคล้ายกันให้ดำเนินไปอย่างยั่งยืน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการประเมิน SROI กลุ่ม “ผู้สนับสนุนทางการเงิน”

ผลการประเมินมูลค่าผลตอบแทนทางสังคม (SROI) จากกลุ่มผู้สนับสนุนทางการเงินในการจัดงานประกวดควายงามประจำปี พ.ศ. 2567 ระบุว่า งบประมาณจำนวน 4,845,000 บาท ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี ถูกนำไปใช้ในกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานโดยตรงและการลงทุนเชิงโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสร้างผลลัพธ์ในระยะยาว นอกเหนือไปจากการส่งเสริมกิจกรรมชั่วคราว งบประมาณดังกล่าวยังมีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต

ในรายละเอียด พบว่ามีการจัดสรรงบประมาณเพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์และส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การก่อสร้างถนนยางมะตอยบริเวณพื้นที่จัดงานด้วยงบประมาณจำนวน 475,000 บาท และการเทพื้นคอนกรีตบริเวณพื้นที่อาบน้ำควายด้วยงบประมาณจำนวน 100,000 บาท การลงทุนดังกล่าวไม่ได้เพียงเพิ่มความสะดวกสบายในการจัดงานประจำปี แต่ยังเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับการพัฒนา “หมู่บ้านควายไทย” ซึ่งถูกวางแผนให้เป็นโครงการที่สามารถสร้างคุณค่าในระยะยาว

โครงการหมู่บ้านควายไทยที่ริเริ่มขึ้นจากกิจกรรมประกวดนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์พันธุ์ควายไทย พร้อมทั้งพัฒนาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้และสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มั่นคงและมีความยั่งยืน เป้าหมายของโครงการ คือ การสร้างผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมในด้านเศรษฐกิจ การศึกษา และการส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น ซึ่งจะนำมาซึ่งรายได้และคุณค่าทางสังคมในระดับพื้นที่

จากการวิเคราะห์มูลค่าตอบแทนทางสังคมของกลุ่มผู้สนับสนุนทางการเงิน พบว่าการลงทุนในกิจกรรมดังกล่าวไม่เพียงแต่สร้างผลกระทบทางบวกสำหรับกิจกรรมในปีนี้ หากแต่มีศักยภาพสูงในการขยายผลไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่และส่งเสริมวัฒนธรรมในระยะยาวอย่างยั่งยืน ความสำเร็จในการจัดงานจึงนับเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่สามารถต่อยอดผลลัพธ์เชิงสังคมและเศรษฐกิจในอนาคต

2. ผลการประเมิน SROI กลุ่ม “ผู้ประกอบการที่พัก ร้านค้า”

ภายในบริเวณรัศมี 5 กิโลเมตรจากพื้นที่จัดงานประกวดควายงาม มีสถานประกอบการในท้องถิ่นจำนวนทั้งสิ้น 45 แห่ง ซึ่งประกอบด้วยปั้มน้ำมัน 2 แห่ง ร้านนวดแผนไทย 1 แห่ง ที่พัก 3 แห่ง ร้านล้างรถ 4 แห่ง

ร้านของชำ 15 แห่ง และร้านอาหารอีก 20 แห่ง จากจำนวนดังกล่าว มีผู้ประกอบการที่เข้าร่วมให้ข้อมูลผ่านแบบสอบถามและการสัมภาษณ์รวมทั้งสิ้น 27 ราย

จากการรวบรวมข้อมูล พบว่าในช่วงการจัดงานมีการสั่งซื้อน้ำดื่มจากชุมชนจำนวน 1,000 แพ็ก ในราคาแพ็คเกจ 35 บาท สร้างรายได้หมุนเวียนในชุมชนเป็นเงินรวม 35,000 บาท นอกจากนี้ ยังมีการจ้างผลิตข้าวกล่องจากผู้ประกอบการท้องถิ่นรวมทั้งสิ้น 1,400 กล่องในระยะเวลา 4 วันของงาน โดยข้าวกล่องมีราคากล่องละ 50 บาท รายละเอียดแบ่งออกเป็น วันแรก 500 กล่อง วันที่สองและสามวันละ 200 กล่อง และวันสุดท้าย ซึ่งเป็นวันพระราชทานถ้วยรางวัลอีก 500 กล่อง รวมรายได้ส่วนนี้ทั้งหมด 70,000 บาท

กิจกรรมสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อชุมชนอย่างชัดเจน คือ การจ้างทีมงานดูแลควายงาม เนื่องจากควายที่เข้าประกวดนั้นมีน้ำหนักระหว่าง 800–1,500 กิโลกรัม และมีราคาประเมินตั้งแต่หลักแสนถึงหลักล้านบาท การดูแลควายเหล่านี้จึงต้องอาศัยทีมงานเฉพาะทางในการดูแลเรื่องอาหาร น้ำดื่ม การอาบน้ำ การป้องกันโรค และการขัดตัวให้ควายดูเงางามก่อนนำขึ้นเวที การจ้างงานในส่วนนี้สร้างรายได้หมุนเวียนสูงถึง 2,167,500 บาท โดยแบ่งเป็นค่าจ้างสำหรับควายขนาดใหญ่จำนวน 291 ตัว ตัวละ 7,000 บาท และควายขนาดเล็กจำนวน 200 ตัว ตัวละอย่างน้อย 3,000 บาท

สำหรับธุรกิจที่พัก พบว่ามีผู้เข้าพักในรีสอร์ทชุมชนจำนวนรวม 30 ห้อง ที่คิดค่าบริการห้องละ 500 บาทต่อคืน และในโรงแรมขนาดกลางภายในอำเภออีกจำนวน 75 ห้อง คิดค่าบริการห้องละ 800 บาทต่อคืน รายได้รวมจากค่าที่พักทั้งหมดในช่วงการจัดงานอยู่ที่ 75,000 บาท

โดยสรุป งานประกวดควายงามส่งผลให้เกิดการหมุนเวียนของรายได้ในชุมชน ทั้งในรูปแบบรายได้ทางตรงและทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญ ก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจระดับชุมชนอย่างเด่นชัด และถือเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่

3. ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเฉพาะ “นักท่องเที่ยว”

ในกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญต่อการจัดงานประกวดควายงาม ก็คือกลุ่มนักท่องเที่ยวซึ่งถือเป็นเป้าหมายหลักที่มักเข้าร่วมงานอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ทีมวิจัยจึงได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มนี้โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เนื่องจากไม่สามารถกำหนดจำนวนประชากรทั้งหมดได้อย่างชัดเจน การคำนวณขนาดตัวอย่างจึงอ้างอิงตามสูตรของ Yamane โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นไว้ที่ 95% และค่าความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ส่งผลให้ได้ขนาดตัวอย่างประมาณ 385 คน อย่างไรก็ตาม ทีมวิจัยสามารถดำเนินการเก็บข้อมูลจริงได้ทั้งหมด 436 คน

ลักษณะประชากรตัวอย่าง

เพศชาย 212 คน (48.62%), เพศหญิง 216 คน (49.54%) และ LGBTQ+ 8 คน (1.83%)

ช่วงอายุต่ำกว่า 18 ปี 38 คน (8.72%), 18–25 ปี 58 คน (13.30%), 26–35 ปี 60 คน (13.76%), 36–50 ปี 180 คน (41.28%) และมากกว่า 50 ปี 100 คน (22.94%)

ภูมิลำเนาในพื้นที่ 210 คน (48.17%), จังหวัดใกล้เคียง 178 คน (40.83%) และจังหวัดอื่นๆ 48 คน (11.01%)

ลักษณะการเดินทางและประสบการณ์การเข้าร่วมงานมาเที่ยวงานคนเดียว 48 คน (11.01%), มากับครอบครัว 158 คน (36.24%), มากับเพื่อน 130 คน (29.82%) และมากับคณะ 100 คน (22.94%)

ไม่เคยเข้าร่วมงานมาก่อน 174 คน (39.91%), เคยเข้าร่วม 1–2 ครั้ง 136 คน (31.19%) และเข้าร่วมมากกว่า 3 ครั้ง 126 คน (28.90%)

ภาพรวมการใช้จ่ายในงานค่าใช้จ่ายรวมของนักท่องเที่ยวตลอดช่วงการจัดงานมีมูลค่าทั้งสิ้น 661,820 บาท แบ่งเป็นค่าเดินทาง 277,960 บาท (42%) ค่าอาหาร 250,500 บาท (37.85%) ค่าที่พัก

74,720 บาท (11.29%) ค่าของที่ระลึก 34,640 บาท (5.23%) ความบันเทิง 11,400 บาท (1.72%) ค่าใช้จ่ายอื่นๆ 12,600 บาท (1.90%) และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนอยู่ที่ 1,517.94 บาท

ระดับความพึงพอใจ ปานกลาง 14 คน (3.21%) พอใจ 56 คน (12.84%) และพึงพอใจมาก 366 คน (83.94%)

ประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการเข้าร่วมงาน ได้เรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตเกี่ยวกับควาย 364 ครั้ง (36.4%) ได้รับความสนุกสนานและความบันเทิง 256 ครั้ง (25.6%) ได้สัมผัสสินค้าท้องถิ่นและของที่ระลึก 236 ครั้ง (23.6%) และได้สร้างความทรงจำร่วมกับครอบครัวหรือเพื่อน 144 ครั้ง (14.4%)

ผลการประเมิน SROI กลุ่ม “ร้านค้าภายในงาน”

จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับร้านค้าที่เข้าร่วมจำหน่ายสินค้าและบริการภายในงานประกวดควายงาม ประจำปี 2567 พบว่ามีร้านค้าทั้งหมด 150 แห่ง โดยในจำนวนนี้ มีผู้ประกอบการจำนวน 78 ราย ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและเข้าร่วมการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้

ผลการรวบรวมข้อมูลระบุว่า ร้านค้าเหล่านี้มีรายได้รวมจากการขายสินค้าและบริการในช่วงการจัดงานเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 2,637,000 บาท ในขณะที่มีค่าใช้จ่ายรวมเพียง 115,900 บาท แสดงให้เห็นถึงผลเชิงบวกของการจัดงานที่ส่งเสริมการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับธุรกิจขนาดย่อมได้อย่างชัดเจน

ด้านความพึงพอใจของผู้ประกอบการ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยปัจจัยสำคัญที่ผู้ประกอบการให้ความสำคัญมากที่สุด คือ “การเพิ่มยอดขาย” ซึ่งถือเป็นตัวกระตุ้นหลักที่สร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการมีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

นอกจากนี้ การวิเคราะห์เชิงคุณภาพยังสะท้อนให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในมิติอื่นๆ เช่น การสร้างเครือข่ายใหม่ระหว่างผู้ประกอบการและลูกค้าจากพื้นที่ต่างถิ่น รวมถึงการขยายช่องทางการจำหน่ายสินค้าในแพลตฟอร์มออนไลน์หลังสิ้นสุดงาน ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ผลของงานส่งผลกระทบในเชิงเศรษฐกิจที่ต่อเนื่องเกินกว่าการสร้างรายได้เฉพาะในระยะสั้น

4. ผลการประเมิน SROI กลุ่ม “เกษตรกร ผู้นำควายเข้าประกวด”

จากการจัดงานประกวดควายงามชิงถ้วยพระราชทานในปี 2567 กลุ่มเกษตรกรผู้เข้าร่วมประกวดถือเป็นหนึ่งในผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก ซึ่งมีจำนวนผู้ลงทะเบียนเข้าร่วมทั้งสิ้น 497 ราย โดยในจำนวนนี้ มีผู้ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเชิงลึกและตอบแบบสอบถามจำนวน 75 ราย และมีควายเข้าร่วมประกวดรวม 141 ตัว

การจัดงานส่งผลโดยตรงต่อเศรษฐกิจของเกษตรกร โดยเฉพาะในด้านการซื้อ-ขายควายภายในงาน มีการซื้อขายเกิดขึ้นจริงรวมเป็นเงินทั้งสิ้น 3,950,000 บาท โดยควายที่มีมูลค่าการซื้อขายสูง นอกจากนี้ เกษตรกรยังได้รับรายได้เพิ่มเติมจากการจำหน่ายน้ำเชื้อและการรับรองผสมพันธุ์ควายอีก 267,300 บาท ส่งผลให้รายได้รวมจากการเข้าร่วมงานของกลุ่มนี้อยู่ที่ 4,217,300 บาท

ในขณะที่ค่าใช้จ่ายรวมของเกษตรกรที่ใช้ในการเตรียมควายเข้าประกวด ได้แก่ ค่าขนส่งอาหาร ยารักษาโรค อาบน้ำ-ดูแลสุขภาพ และค่าธรรมเนียมต่างๆ รวมเป็นเงิน 897,000 บาท

จากข้อมูลทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรผู้เข้าร่วมประกวดได้รับผลตอบแทนทั้งในเชิงเศรษฐกิจและโอกาสในการต่อยอดธุรกิจฟาร์มควาย โดยระดับความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในระดับ “พอใจ”

5. ผลการประเมิน SROI กลุ่ม “อาสาสมัคร และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ”

ตารางที่ 1 แสดงจำนวน และค่าจ้าง การจ้างงานในท้องถิ่น

ลำดับ	ลักษณะงาน	จำนวนคน	ค่าจ้าง	หมายเหตุ
1	กระจายน้ำดื่มตามเต็นท์	5	5,000	
2	เคลื่อนย้ายโต๊ะเก้าอี้	6	8,160	340 บ./คน×4 วัน
3	หัวหน้าคุมงานทั่วไป	1	4,000	1,000 บ./วัน
4	ซื้อก้อนฟาง 2,000 ก้อน จากชุมชน (อ.ทุ่งฝน, อ.กุดจับ, อ.หนองหาน)	20	100,000	50 บ./ก้อน
5	เก็บมูลควาย, ฉีดพรมน้ำพื้น (ไม่ให้เกิดฝุ่น ภายในงาน)	60	30,000	500 บ./วัน × 60 คน × 4 วัน
6	ลงทะเบียนออนไลน์ และออนไลน์	7	25,000	
7	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)	6	12,000	500 บ./วัน× 6 คน × 4 วัน
8	อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.)	4	19,200	1200 บ./วัน × 4 คน × 4 วัน
9	เก็บขยะ	4	8,000	500 บ./วัน × 4 คน × 4 วัน
10	ติดตั้ง ดูแลระบบไฟฟ้า + ระบบเครื่องเสียงภายในงาน	14	5,600	1,000 บ./วัน × 14 คน × 4 วัน
11	เผ้ายาม(ส่วนกลาง)	1	2,000	500 บ./วัน × 1 คน × 4 วัน
	รวม	128	218,960	

การคำนวณและวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI)

การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการจัดงานประกวดควายงามในครั้งนี้ ใช้แนวทาง Social Return on Investment (SROI) ซึ่งเป็นกรอบการประเมินที่นำผลกระทบจากกิจกรรมต่างๆ มาพิจารณาในมิติที่หลากหลาย และแปลงเป็นมูลค่าทางการเงิน เพื่อสะท้อน “คุณค่าที่แท้จริง” ของการลงทุนในมิติทางสังคมอย่างครอบคลุม โดยการประเมินในครั้งนี้ครอบคลุมผลกระทบหลัก 3 ด้าน ได้แก่

1. มิติด้านเศรษฐกิจ (Economic Impact)

ประกอบด้วยรายได้ที่เพิ่มขึ้นของกลุ่มผู้เข้าร่วมงาน เช่น เกษตรกร ผู้ประกอบการ และชุมชน โดยรอบ การจ้างงานในระดับท้องถิ่น การหมุนเวียนของเงินภายในชุมชน รวมถึงการส่งเสริมผลิตภัณฑ์และบริการท้องถิ่นอันเป็นผลจากกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับงานประกวด

2. มิติด้านสังคม (Social Impact)

มุ่งเน้นผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อคุณภาพชีวิต ความรู้สึกของชุมชน และการเสริมสร้างทุนทางสังคม เช่น การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความภาคภูมิใจของชุมชนเจ้าบ้าน การส่งเสริมทักษะความสามารถของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในระดับชุมชนและระหว่างหน่วยงาน

3. มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact)

ครอบคลุมถึงการอนุรักษ์พันธุ์ควายไทย การส่งเสริมระบบเกษตรกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และการดูแลพื้นที่จัดงานให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ทั้งนี้ยังรวมถึงการส่งเสริมระบบการผลิตท้องถิ่นที่มีความสมดุลกับระบบนิเวศ

1. มิติด้านเศรษฐกิจ (Economic Impact) รายได้รวมจากกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับหลายฝ่าย

ตารางที่ 2 แสดงรายได้มิติด้านเศรษฐกิจของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ

กลุ่มเป้าหมาย	ประเภทรายได้	มูลค่า (บาท)
มิติด้านเศรษฐกิจ		
เกษตรกร	รายได้จากการขายควาย	3,950,000
	การขายน้ำเชื้อ	267,300
	รวม	4,217,300
สมาคมอนุรักษ์ควายไทย	ขายเสื้อ	200,000
ประชาชนในท้องถิ่น	น้ำดื่มชุมชน	35,000
	จ้างทำข้าวกล้องในชุมชน	70,000
	จ้างทีมดูแลควาย	2,167,500
	ค่าที่พัก รีสอร์ท	75,000
	ร้านค้าภายในงาน	2,637,000
	ผู้ประกอบการรอบรัศมี 5 กิโลเมตร	182,700
รวมรายได้ มิติด้านเศรษฐกิจ		9,584,500
มิติด้านสังคม (Social Impact)		
	ขบวนแห่ 5 อปท.	250,000
	จ้างงานในท้องถิ่น 128 คน	218,960
รวมรายได้ มิติด้านสังคม		468,960
มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact)		
	ทำถนนทรายมะตอย	475,000
	ปรับพื้นที่อาบน้ำควาย 5 จุด	100,000
	ค่าเช่าห้องน้ำ/คน และทำสะอาดห้องน้ำควาย	250,000
รวมรายได้ มิติด้านสิ่งแวดล้อม		575,000

$SROI = \frac{\text{มูลค่าผลประโยชน์ทั้งหมด}}{\text{มูลค่าการลงทุนทั้งหมด}}$

1. รวมมูลค่าผลประโยชน์ทั้งหมด

รายได้ทางเศรษฐกิจ 9,584,500 บาท

รายได้ทางสังคม 468,960 บาท

มูลค่าการปรับปรุงสิ่งแวดล้อม 575,000 บาท

รวมผลประโยชน์ = $9,584,500 + 468,960 + 575,000 = 10,628,460$ บาท

2. มูลค่าการลงทุน: เงินลงทุนทั้งหมด = 4,845,000 บาท

3. คำนวณ SROI = $10,628,460 \div 4,845,000 = 2.19$

การแปลผล SROI = 2.19 หมายความว่า ทุก 1 บาทที่ลงทุนไปก่อให้เกิดผลตอบแทนทางสังคมเพิ่ม 1.19 บาท ค่า SROI สูงกว่า 1 แสดงถึงความคุ้มค่าในการลงทุน ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม

ข้อสรุป งานประกวดควายงามสร้างผลกระทบเชิงบวกในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค่า SROI ที่สูงสะท้อนถึงศักยภาพของกิจกรรมนี้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการจัดงานประกวดควายงามในจังหวัดอุดรธานี พบว่า การจัดงานประกวดควายงามส่งผลให้เกิดรายได้รวมในมิติด้านเศรษฐกิจสูงถึง 9,584,500 บาท ครอบคลุมรายได้จากการซื้อ-ขายควาย น้ำเชื้อและค่าผสมพันธุ์ ข้าวกล่อ่ง น้ำดื่มท้องถิ่น ที่พัก และรายได้จากร้านค้าและบริการในรัศมีงาน รวมถึงการจ้างแรงงานท้องถิ่นถึง 128 คน ซึ่งกระจายรายได้สู่ครัวเรือนและชุมชนโดยรอบได้อย่างเด่นชัด ทั้งนี้เพราะงานประกวดควายงามเป็นกิจกรรมที่ใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างการเคลื่อนไหวของเศรษฐกิจในพื้นที่ โดยมีผู้เกี่ยวข้องจำนวนมาก ทั้งเกษตรกร ผู้ประกอบการ ผู้ค้ารายย่อย และแรงงานท้องถิ่น จึงเกิดการหมุนเวียนของเงินในระบบเศรษฐกิจชุมชนในระยะสั้นและมีศักยภาพต่อยอดสู่ระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คงศักดิ์ ต๋วยสืบ และต่อศักดิ์ โกษาวิง (2568) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ของโครงการการยกระดับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นสู่เชิงพาณิชย์ เพื่อการพัฒนาคุณภาพการแข่งขันของชุมชนตำบลเขื่อนผาก อำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การลงทุนในกิจกรรมส่งเสริมท้องถิ่นสามารถสร้างรายได้หมุนเวียนในพื้นที่และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนได้อย่างมีนัยสำคัญ

ผลกระทบคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรมที่งานประเพณีดังกล่าวมีต่อกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน พบว่างานประกวดควายงามทำให้นักท่องเที่ยวกว่า 83% พึงพอใจในระดับมาก และ 36% ระบุว่าได้รับความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตควายไทย ส่งผลให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น และเกิดทุนทางสังคมในรูปแบบความร่วมมือและความเชื่อมโยงระหว่างรุ่น ทั้งนี้เพราะกิจกรรมดังกล่าวไม่ใช่เพียงแค่การแข่งขันหรือจัดแสดงสัตว์เลี้ยงเท่านั้น แต่ยังเป็นเวทีสำหรับถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญา วิถีชีวิตชุมชน และความภาคภูมิใจในรากเหง้าทางวัฒนธรรม ซึ่งไม่สามารถวัดได้ด้วยตัวเลขทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฏฐ์ฤกษ์ สึงโตทอง และคณะ (2568) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง คอสมเพลย์: การแสดงอัตลักษณ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม พบว่า การแสดงอัตลักษณ์ในกิจกรรมที่มีลักษณะวัฒนธรรมย่อยหรือท้องถิ่นช่วยเสริมสร้างความเข้าใจ ยอมรับและความภาคภูมิใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมไทย

ผลตอบแทนทางสังคม (SROI Ratio) และนำเสนอแนวทางเชิงนโยบายที่ส่งเสริมการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมในลักษณะคล้ายกันให้ดำเนินไปอย่างยั่งยืน พบว่างานประกวดควายงามมีค่า SROI อยู่ที่ 2.19 หมายถึง ทุก 1 บาทที่ลงทุนไป สร้างคุณค่าทางสังคมกลับคืนมา 2.19 บาท ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับ “คุ้มค่า” อย่างชัดเจน เมื่อเทียบกับโครงการวัฒนธรรมอื่นๆ ทั้งนี้เพราะการประเมิน SROI ทำให้สามารถมองเห็นผลกระทบทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างรอบด้าน และช่วยกำหนดทิศทางนโยบายให้การลงทุนในกิจกรรมวัฒนธรรมสร้างคุณค่าที่ยั่งยืนได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพร หงส์ภักดี

และสืบพงศ์ หงส์ภักดี (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนสำหรับโครงการพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาการทำเทียนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าจังหวัดอุบลราชธานี ผลวิจัยพบว่า SROI สามารถเป็นเครื่องมือวัดความคุ้มค่าทางสังคมที่สะท้อนมิติความยั่งยืนในระดับพื้นที่ได้อย่างชัดเจน

องค์ความรู้ที่ได้

ผลการวัด Social Return on Investment (SROI) ในงานประกวดควายงามซึ่งถ้วยพระราชทานเปิดพื้นที่ให้เราเห็น “มิติที่ซ่อนอยู่” ของกิจกรรมวัฒนธรรมระดับชุมชนอย่างชัดเจน กรอบวิเคราะห์หกขั้นตอนของ Nicholls และคณะไม่ได้เป็นเพียงแบบฟอร์มคำนวณตัวเลข แต่มันส่องไฟไปยังคุณค่าหลากหลายซึ่งมักไม่ถูกนับในงบดุลปกติ

เริ่มจากภาพรวมทางเศรษฐกิจ: เงินทุน 4.845 ล้านบาท ที่ภาครัฐปล่อยไป สร้างผลประโยชน์กลับคืน 9.58 ล้านบาท จึงได้ค่า SROI 2.19 หรือพูดง่ายๆ ว่า “หนึ่งบาทงอกขึ้นเป็นสองบาทเศษ” ตัวเลขนี้ยืนยันว่าเทศกาลพื้นถิ่นสามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากได้จริง ไม่ว่าจะเป็นยอดขายควายพันธุ์สวยระดับล้านบาท หรือเม็ดเงินที่ตกค้างในร้านค้าและบริการรอบงาน

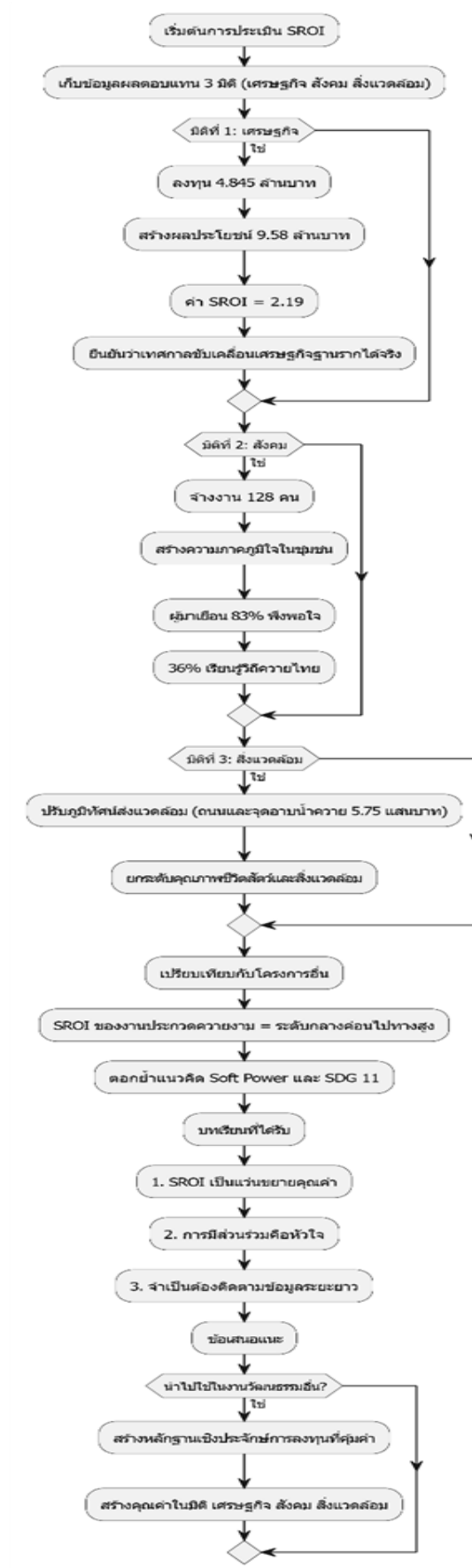
ทว่าเศรษฐกิจไม่ใช่พระเอกเดี่ยวของเรื่องนี้ ยังมี “ทุนทางสังคม” ที่ค่อยๆ ก่อตัวขึ้นในเงามืดแต่คนท้องถิ่นได้รับงานจ้างกว่า 128 ตำแหน่ง คิดเป็นค่าจ้างรวม สองแสนกว่าบาท และผู้มาเยือนถึง 83 % ออกปากว่าประทับใจระดับสูง ในขณะที่ 36 % บอกว่าเรียนรู้อะไรใหม่ๆ เกี่ยวกับวิถีควายไทย นั่นหมายถึงเมล็ดพันธุ์ความภูมิใจของชุมชนถูกหว่านซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนงอกเงยเป็นภาพลักษณ์เชิงบวกของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

มิติสุดท้าย คือ สิ่งแวดล้อม เงิน 5.75 แสนบาท ที่ใช้ปรับถนนและจุดอาบน้ำควายอาจดูเป็นรายการลงทุนยิบย่อย แต่เมื่อมองยาวๆ มันคือการยกระดับคุณภาพชีวิตของสัตว์ ตลอดจนลดฝุ่นละอองและสร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่ปลอดภัยขึ้นให้ผู้คน นี่คือการตีมูลค่าด้านนิเวศไว้ในหน่วยเงินบาทได้อย่างเป็นรูปธรรม

เมื่อเทียบกับโครงการวัฒนธรรมอื่นที่ใช้ SROI เป็นเครื่องมือ เช่น โครงการชุมชนตำบลเขื่อนผาก (1.23) หรือเทศกาลศิลปะพื้นบ้านบางเสาธง (9.11) งานประกวดควายงามอยู่ในกลุ่ม “คุ้มค่า” ระดับกลางค่อนข้างสูง ที่สำคัญคือมันต่อยอดแนวคิด Soft Power เส้นทางการวัฒนธรรมที่สามารถโน้มน้าวใจผู้คนได้โดยไม่ต้องใช้กำลัง และช่วยสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ที่ดี จะช่วยลดความขัดแย้งและส่งเสริมความสงบสุขในสังคม (พูนศักดิ์ กมล, 2568) ซึ่งเป็นแนวทางไปในทิศทางเดียวกับ เป้าหมาย SDG 11 เมืองและชุมชนยั่งยืน โดยภาพรวมบทเรียนที่ได้ สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. SROI เป็นแว่นขยายคุณค่า ช่วยมองเห็นผลกระทบเชิงคุณภาพซึ่งงบการเงินมองไม่เห็น
2. การมีส่วนร่วม คือ หัวใจ ยิ่งดึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาร่วมออกแบบและเก็บข้อมูลมากเท่าไร ผลประเมินจะยิ่งสะท้อนความเป็นจริงของชุมชนมากขึ้น
3. ข้อมูลระยะยาวจำเป็น การเก็บตัวเลขเพียงหนึ่งรอบปีอาจยังไม่พอ ต้องติดตามต่อเนื่อง และหัก “ผลที่เกิดขึ้นเอง” (deadweight) เพื่อให้ค่า SROI แม่นยำยิ่งขึ้น

หากหน่วยงานท้องถิ่นนำเครื่องมือนี้ไปใช้กับเทศกาลวัฒนธรรมอื่นๆ อย่างเป็นระบบ ไม่เพียงจะช่วยยืนยันความคุ้มค่าเชิงงบประมาณ แต่ยังเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ว่า การลงทุนในรากเหง้าทางวัฒนธรรมย่อมงอกงามเป็นคุณค่ารวม ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม กลับมาหาชุมชนได้มากกว่าที่คาดคิดหลายเท่า

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นควรบูรณาการกรอบ SROI เป็นเครื่องมือชี้วัดความคุ้มค่าก่อนการอนุมัติงบประมาณสำหรับกิจกรรมวัฒนธรรม เพื่อใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในการตัดสินใจเชิงนโยบายและการบริหารจัดการงบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.2 ผู้จัดงานหรือภาคประชาสังคมควรเพิ่มกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ อาทิ เวิร์กช็อปการดูแลควายไทย การจัดนิทรรศการเชิงสร้างสรรค์ หรือคลินิกการตลาดสินค้าท้องถิ่น เพื่อขยายผลทางสังคมให้เกิดความรู้และความตระหนักรู้ในวงกว้าง

1.3 สถาบันการศึกษาและภาควิชาการสามารถใช้ผลการวิจัยนี้เป็นต้นแบบในการออกแบบหลักสูตรหรือจัดอบรมเชิงปฏิบัติการที่เชื่อมโยง Soft Power และทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในระดับชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรดำเนินการเก็บข้อมูลระยะยาวอย่างต่อเนื่องในหลายรอบปี เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มและผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงลึก และควรหักล้าง “ผลที่เกิดขึ้นเอง” (deadweight) เพื่อให้การประเมิน SROI มีความแม่นยำและสะท้อนคุณค่าที่แท้จริงได้ดียิ่งขึ้น ควรศึกษาผลกระทบเพิ่มเติมในมิติอื่น เช่น ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาวะสัตว์ หรือความยั่งยืนของเครือข่ายผู้ประกอบการท้องถิ่น ควรเปรียบเทียบค่า SROI ของกิจกรรมวัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆ เพื่อจัดลำดับความคุ้มค่าและพัฒนาเป็น “โมเดลกิจกรรมวัฒนธรรมต้นแบบ” ที่สามารถใช้ได้ในพื้นที่ของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- คงศักดิ์ ตัยสืบ และต่อศักดิ์ โกษาวัง. (2568). การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ของโครงการการยกระดับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นสู่เชิงพาณิชย์ เพื่อการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของชุมชนตำบลเขื่อนผาก อำเภอพริ้ว จังหวัดเชียงใหม่. *Trends of Humanities and Social Sciences Research*, 13(1), 123-140.
- ไฉบุญ แยมยิ้ม. (2565). การสร้างสรรค์เทศกาลศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานราก อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ. *ศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 17(2), 150-174.
- ณัฐกฤษณ์ สิงโตทอง, ธนิต ยันต์ทอง, ในตะวัน กำหอม และกฤษฎา นิยมทอง. (2568). คอสเพลย์: การแสดงอัตลักษณ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมกับการบูรณาการองค์ความรู้เพื่อการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนโพธิสารพิทยากร เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. *วารสารสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม*, 6(1), 88-99.
- ดวงฤทธิ์ เบ็ญจาธิ และกุลชัย รุ่งเรือง. (2566). การขับเคลื่อน Soft Power: อัตลักษณ์ท้องถิ่นภาคใต้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดชุมพร. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 11(5), 1922-1935.
- นภาพร หงส์ภักดี และสืพงษ์ หงส์ภักดี. (2566). การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนสำหรับโครงการพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาการทำเทียนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 13(3), 149-167.

- พูนศักดิ์ กมล. (2568). ศึกษาแนวคิด Soft Powerพลังละมุนในปรากฏการณ์ความขัดแย้ง. *วารสารสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม*, 6(1), 125-134.
- Birkenkötter, H. (2023). *Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient, and sustainable*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/law/9780192885173.003.0012>.
- Fang, Y., Jiao, W., Feng, L., Liu, J., & Zhang, X. (2021). *A comprehensive evaluation of urban cultural soft power for the Silk Road Economic Belt*. *Critical Arts*, 35(2), 100–115. <https://doi.org/10.1080/02560046.2021.1919163>.
- Haas, P. M., & Ivanovskis, N. (2022). Prospects for implementing the SDGs. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 56, 101-176.
- Kumar, S., & Banke-Thomas, A. (2016). Social return on investment (SROI): An innovative approach to sustainable development goals for sexual and reproductive health programming in sub-Saharan Africa. *African Journal of Reproductive Health*, 20(3), 85–93.
- Nicholls, A., Nicholls, J., & Paton, R. (2015). *Measuring social impact*. In *Social finance* (pp. 253-281). Oxford University Press.
- Swartz, D. L. (n.d.). Cultural Capital. <https://doi.org/10.1093/obo/9780199756384-0209>.
- Watson, K. J., Evans, J., Karvonen, A., & Whitley, T. (2016). *Capturing the social value of buildings: The promise of Social Return on Investment (SROI)*. *Building and Environment*, 103, 289-301.
- Yigit, S. (2024). *Soft power*. In *Soft power* (pp. 163-178). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/979-8-3693-2444-8.ch011>.

พฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสตรีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน
โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี
Ethical Leadership Behavior of Female Administrators Affecting the
Administration Efficiency of Secondary Schools under the
Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office

¹ณัฐนันท์ สุขจันทร์, ²สุธาสินี แสงมุกดา

¹Nattanan Sukjan, ²Suthasinee Saengmookda

^{1,2}สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

^{1,2}Program in Educational Administration, Faculty of Education,
Mahamakut Buddhist University

¹Corresponding author, e-mail: nattanan_s@skn.ac.th

Received: June 25, 2025; Revised: July 08, 2025; Accepted: July 14, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม 2) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงาน 3) เพื่อศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสตรีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี จำนวน 18 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา 18 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา 18 คน หัวหน้ากลุ่มสาระฯ 18 คน และครูผู้สอน 273 คน จำนวนทั้งสิ้น 327 คน โดยใช้ตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบสมมติฐานใช้สถิติวิเคราะห์ การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสตรีที่โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.10) โดย 2 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และอีก 2 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความยุติธรรม ด้านความไว้วางใจ และด้านความเป็นผู้นำด้านคุณธรรมตามลำดับ

2. ประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี พบว่าโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.49$, S.D. = 0.11) โดย 2 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และอีก 3 ด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านผู้บริหาร

มีวิสัยทัศน์ ด้านการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ด้านการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้านการพัฒนา ศักยภาพบุคลากร และด้านระบบการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ตามลำดับ

3. พฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสตรีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความ ยุติธรรม ด้านความไว้วางใจ ด้านความซื่อสัตย์ และด้านความเป็นผู้นำด้านคุณธรรม ซึ่งตัวแปร ทั้ง 4 ด้าน ได้ร่วมกันทำนายประสิทธิภาพการบริหารงาน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี ได้ร้อยละ 59.3 ($R^2 = 0.593$) ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์การถดถอยพหุคูณ ได้ดังนี้ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $Y' = .828 + .256 (X_3) + .331 (X_4) + .202 (X_2)$ สมการ พยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z' = .352 (X_3) + .389 (X_4) + .256 (X_2)$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม, ประสิทธิภาพการบริหารงาน

Abstract

This research aimed to: 1) examine the ethical leadership behaviors of female administrators in secondary schools under the Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office, 2) study the administrative effectiveness of these schools, and 3) investigate the impact of female administrators' ethical leadership behaviors on administrative effectiveness. The sample comprised 327 respondents from 18 secondary schools under the jurisdiction of the Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office. Participants included 18 school directors, 18 deputy directors, 18 heads of learning subject groups, and 273 teaching staff, selected based on Krejcie and Morgan's sample size table. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using a statistical software package, employing frequency, percentage, mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), and stepwise multiple regression analysis. Pearson's product-moment correlation coefficient was used to test multicollinearity among independent variables before conducting the regression analysis.

The findings revealed that:

1. The overall level of ethical leadership behavior among female administrators was very high ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.10). Specifically, two dimensions integrity and fairness were rated the highest, while trustworthiness and moral leadership were at a high level.

2. The overall administrative effectiveness of the schools was high ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.11), with vision and instructional management receiving the highest scores, followed by learning organization development, personnel capacity building, and results-oriented administration.

3. Four ethical leadership dimensions fairness, trustworthiness, integrity, and moral leadership—jointly predicted 59.3% of the variance in administrative effectiveness ($R^2 = 0.593$). The multiple regression equations were: Raw score prediction: $Y' = .828 + .256(X_3) + .331(X_4) + .202(X_2)$ Standardized score prediction: $Z' = .352(X_3) + .389(X_4) + .256(X_2)$

Keywords: Ethical Leadership, Administrative Effectiveness.

บทนำ

ในยุคของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อความสำเร็จขององค์กรทางการศึกษา โดยบทบาทของผู้บริหารสตรีได้รับความสนใจและยอมรับในวงวิชาการและสังคมเพิ่มมากขึ้น จากเดิมที่ตำแหน่งผู้นำในระดับการศึกษามักถูกครอบครองโดยบุรุษเป็นส่วนใหญ่ แต่ปัจจุบันผู้บริหารสตรีสามารถแสดงให้เห็นถึงความสามารถในด้านการบริหาร การสื่อสาร การตัดสินใจ และการมีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมได้ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าผู้บริหารชาย โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยที่มีการผลักดันความเท่าเทียมทางเพศในภาคการศึกษามากยิ่งขึ้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 เป็นอีกองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในระดับจังหวัด โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาจำนวนหนึ่งที่เป็นสตรี และมีส่วนร่วมในการบริหารงานอย่างเป็นระบบ งานวิจัยหลายชิ้นพบว่า ผู้บริหารสตรีมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมผู้นำเชิงจริยธรรมในระดับสูง ทั้งในด้านความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ความไว้วางใจ และการเป็นแบบอย่างที่ดี ส่งผลให้เกิดความร่วมมือจากครูและบุคลากรในองค์กร และยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียนเพิ่มมากยิ่งขึ้น

การบริหารงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคปัจจุบันมิได้พิจารณาเฉพาะด้านวิชาการหรือการจัดการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ต้องสามารถเป็นต้นแบบทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคลากรในองค์กร การวิจัยพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสตรีจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ซึ่งมีจำนวนผู้บริหารสตรีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษา พบว่าพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารมีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานในองค์กรอย่างมีนัยสำคัญ การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารสตรีให้มีภาวะผู้นำที่มีจริยธรรม จึงถือเป็นแนวทางหนึ่งในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสตรีโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ดังกล่าว เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม สนับสนุน และออกแบบแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับบริบทของการบริหารสถานศึกษาให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสตรีโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสตรีโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสตรีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาการวิจัย ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา 18 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา 18 คน หัวหน้ากลุ่มสาระฯ 18 คน และครูผู้สอน 273 คน รวมเป็นจำนวน 327 คน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี จากจำนวน 18 โรงเรียน รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 2003 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3, 2562: 9)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา 18 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา 18 คน หัวหน้ากลุ่มสาระฯ 18 คน และครูผู้สอน 273 คน รวมเป็นจำนวน 327 คน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การเปิดตารางของ เครจซี่และ มอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 38) การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแต่ละขนาดของโรงเรียน ใช้วิธีการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ การสุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระฯ ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการสุ่มตัวอย่างที่เป็นครูผู้สอน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้กรอกแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสตรีที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี มี 4 ด้าน คือ ความยุติธรรม ความไว้วางใจ ความซื่อสัตย์ และความเป็นผู้นำเชิงจริยธรรม โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close ended Question) เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคิร์ท

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสตรีโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี มี 5 ด้าน คือ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ระบบการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close ended Question) เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคิร์ท

4. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบ และให้คำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุง

2) นำแบบสอบถามที่ตรวจแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ผลคำนวณมีดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1 ทุกข้อ

3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าความสอดคล้องภายใน วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เท่ากับ .915 และตอนที่ 3 เท่ากับ .927

ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา และผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสตรีได้ค่าแอลฟาเท่ากับ 0.969 และผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสตรี ได้ค่าแอลฟาเท่ากับ 0.974

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม รวมถึง Link แบบสอบถาม ส่งผ่านช่องทางที่ได้ประสานไว้ถึงผู้อำนวยการ สถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามวิจัยครั้งนี้ จำนวน 327 ฉบับ เก็บได้ครบทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสตรีที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 ผู้วิจัยได้ดำเนินการ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา 18 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา 18 คน หัวหน้ากลุ่มสาระฯ 18 คน และครูผู้สอน 273 คน รวมเป็นจำนวน 327 คน โดยแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

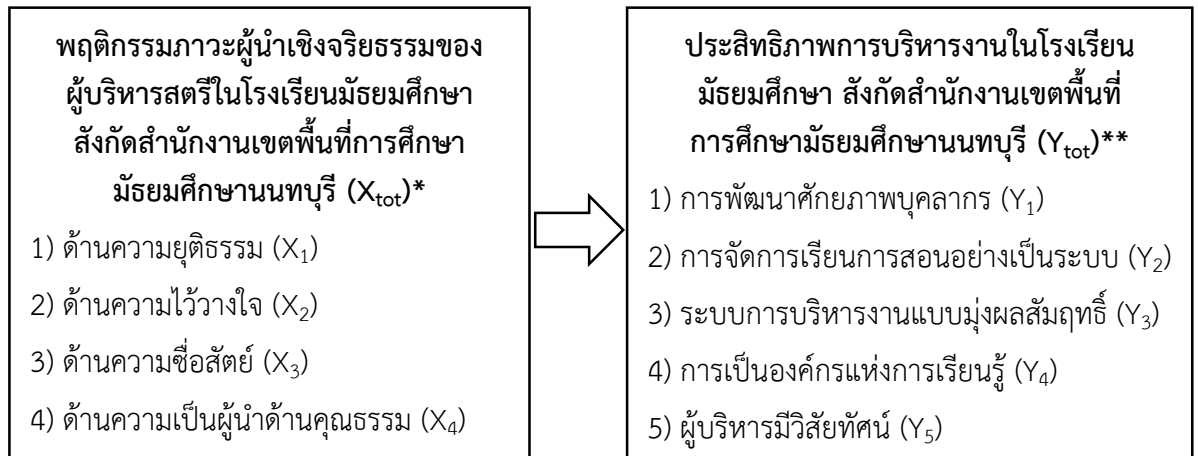
1) วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสตรีและการวัดการกระจายของข้อมูลใช้ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3) ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product-moment correlation coefficient) ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อทดสอบว่าตัวแปรต้น (Independent Variables) ทุกตัวจะไม่มีความสัมพันธ์กันเองสูง เพื่อป้องกันปัญหาความสัมพันธ์ภายในตัวแปรต้นหรือตัวแปรพหุคูณ (Multicollinearity) ซึ่งหากพบว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นมีความสัมพันธ์กันสูง ผู้วิจัยจะต้องดำเนินการวิเคราะห์เพื่อหาค่าความคงทนของการยอมรับ (Tolerance) เกณฑ์ที่ใช้ คือ ต้องมากกว่า 0.10 ค่าปัจจัยการขยายตัวของความแปรปรวน (Variance inflation factor: (VIF) เกณฑ์ที่ใช้ คือ ต้องไม่เกิน 10 (Joseph F. Hair, Black, Babin, และAnderson, 2010) สำหรับเกณฑ์และการแปลความหมายค่าความสัมพันธ์ (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2555: 52)

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวิธีการดำเนินการวิจัยตามหัวข้อ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. พฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสตรีที่โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.10) โดย 2 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และอีก 2 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความยุติธรรม ด้านความไว้วางใจ และด้านความเป็นผู้นำด้านคุณธรรม ตามลำดับ

2. ประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.11) โดย 2 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด และอีก 3 ด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ด้านการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ด้านการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร และด้านระบบการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ตามลำดับ

3. พฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสตรีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความยุติธรรม ด้านความไว้วางใจ ด้านความซื่อสัตย์ และด้านความเป็นผู้นำด้านคุณธรรม ซึ่งตัวแปรทั้ง 4 ด้าน ได้ร่วมกันทำนายประสิทธิภาพการบริหารงาน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี ได้ร้อยละ 59.3 ($R^2 = 0.593$) ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์การถดถอยพหุคูณ ได้ดังนี้ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $Y' = .828 + .256 (X_3) + .331 (X_4) + .202 (X_2)$ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z' = .352 (X_3) + .389 (X_4) + .256 (X_2)$

ตารางที่ 1 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ ประสพการณ์การทำงาน

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		ความถี่	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	96	29.35
	หญิง	231	70.65

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		ความถี่	ร้อยละ
รวม		327	100
2. อายุ	น้อยกว่า 31 ปี	76	23.24
	31 – 40 ปี	99	30.28
	41 – 50 ปี	93	28.44
	มากกว่า 51 ปีขึ้นไป	59	18.04
	รวม	327	100
3. ระดับการศึกษา	ปริญญาตรี	209	63.91
	ปริญญาโท	108	33.03
	ปริญญาเอก	10	3.06
	รวม	327	100
4. ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน	ผู้อำนวยการสถานศึกษา	18	5.50
	รองผู้อำนวยการสถานศึกษา	18	5.50
	หัวหน้ากลุ่มสาระฯ	18	5.50
	ครูผู้สอน	273	83.50
	รวม	327	100
5. ประสบการณ์การทำงาน ในตำแหน่งปัจจุบัน	น้อยกว่า 6 ปี	95	29.06
	6 – 10 ปี	85	25.99
	11 – 15 ปี	99	30.28
	16 – 20 ปี	12	3.67
	มากกว่า 20 ปีขึ้นไป	36	11.00
	รวม	327	100

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสตรี โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งแสดงถึงความสามารถของผู้บริหารสตรีในการเป็นผู้นำที่มีจริยธรรม โดยเฉพาะในด้าน ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความไว้วางใจ และความเป็นผู้นำด้านคุณธรรม ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้เป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้นำที่สามารถสร้างแรงศรัทธาและความร่วมมือจากผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ หงษา วงศ์จำปา (2560) ที่ศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และควรประกอบด้วยพฤติกรรมสำคัญ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความไว้วางใจ ความผูกพันต่อองค์กร โดยงานวิจัย ได้พัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ประกอบด้วย ปัจจัยเอื้อ กระบวนการ วิธีการ และพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ พิษณุภา ยืนยาว (2561) สะท้อนให้เห็นว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมไม่ใช่เพียงคุณลักษณะส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ต้องเกิดจากกระบวนการบริหารและวัฒนธรรมองค์การที่ส่งเสริมให้เกิดจริยธรรมอย่างเป็นระบบ สามารถแสดงออกถึงภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในลักษณะที่สอดคล้องกับ เพ็ญศิริ สมเรือน (2560)

ตามรูปแบบที่เสนอไว้ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของผู้บริหารสตรีในการเป็นผู้นำเชิงคุณธรรมอย่างแท้จริง และสามารถนำไปสู่การพัฒนาองค์กรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน การส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมอย่างเป็นระบบ สามารถนำไปสู่การปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนได้จริง โดยเฉพาะในบริบทของผู้บริหารสตรีที่มีจุดแข็งด้านคุณธรรมและความรับผิดชอบ

ด้านประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านวิสัยทัศน์ของผู้บริหารและการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีความสามารถในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ และนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังสามารถพัฒนาองค์กรให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมศักยภาพบุคลากร และจัดระบบบริหารที่เน้นผลสัมฤทธิ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิรักษ์ ทองโชติ (2565) ซึ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่าภาวะผู้นำที่ยึดหลักจริยธรรม โดยเฉพาะในด้านความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ความไว้วางใจ และความรับผิดชอบ มีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ เนาวรัตน์ รอดเพ็ญ (2560) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานด้านภาวะผู้นำที่ส่งผลมากที่สุดต่อประสิทธิภาพ ได้แก่ ความยุติธรรม และ ความรับผิดชอบต่อผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการบริหาร ทั้งในด้านการบริหารวิชาการ การบริหารบุคลากร การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป โดยเฉพาะด้านความยุติธรรมและความซื่อสัตย์ ของผู้บริหาร ซึ่งเป็นหัวใจของจริยธรรมในการบริหาร ส่งผลให้บุคลากรเกิดความเชื่อมั่น เกิดแรงจูงใจในการทำงาน และยินดีมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กร นำไปสู่ความสำเร็จของโรงเรียนในภาพรวม ผลการวิจัยฉบับนี้ยืนยันว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร โดยเฉพาะผู้บริหารสตรีที่มีบทบาทเชิงจริยธรรมอย่างเด่นชัด เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อ ประสิทธิภาพการบริหารงานของโรงเรียน ที่เน้นความสำคัญของคุณธรรม ความรับผิดชอบต่อ และการสร้างความเชื่อมั่นในองค์กรการศึกษา

ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสตรี ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความไว้วางใจ และความเป็นผู้นำด้านคุณธรรมมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียน ซึ่งครอบคลุมการวางวิสัยทัศน์ การพัฒนาบุคลากร การจัดการเรียนการสอน และระบบบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพรรณพรหม บุญโคกล่าม (2567) ที่ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรีที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสตรีมีผลโดยตรงและเชิงบวกต่อความสุขในการทำงานของครูและบุคลากร โดยเฉพาะด้านความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความไว้วางใจ และความรับผิดชอบต่อผู้บริหารที่ผู้บริหารแสดงออกอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งส่งเสริมให้บุคลากรมีแรงจูงใจ เกิดความพึงพอใจ และสร้างบรรยากาศองค์กรที่เกื้อหนุนต่อการทำงาน ส่งผลโดยอ้อมต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโดยรวม นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ หนูไกร มาเชค (2560) ที่ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 พบว่า ผู้บริหารควรแสดงพฤติกรรมที่สะท้อน คุณลักษณะภายในที่ดี และพฤติกรรมภายนอกที่เหมาะสม เพื่อสร้างความไว้วางใจ ความยุติธรรม และบรรยากาศเชิงจริยธรรมในโรงเรียน องค์ประกอบเหล่านี้มีความสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการบริหารงาน และเป็นปัจจัยหนุน

ให้เกิดความร่วมมือจากครูและบุคลากรอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับทั้งสองงานวิจัย โดยชี้ชัดว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสตรี เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อ ความสุขในการทำงาน ความร่วมมือ และประสิทธิภาพการบริหารงาน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในเชิงคุณภาพของความสัมพันธ์และในเชิงผลลัพธ์ขององค์กรทางการศึกษา.

ข้อเสนอแนะ

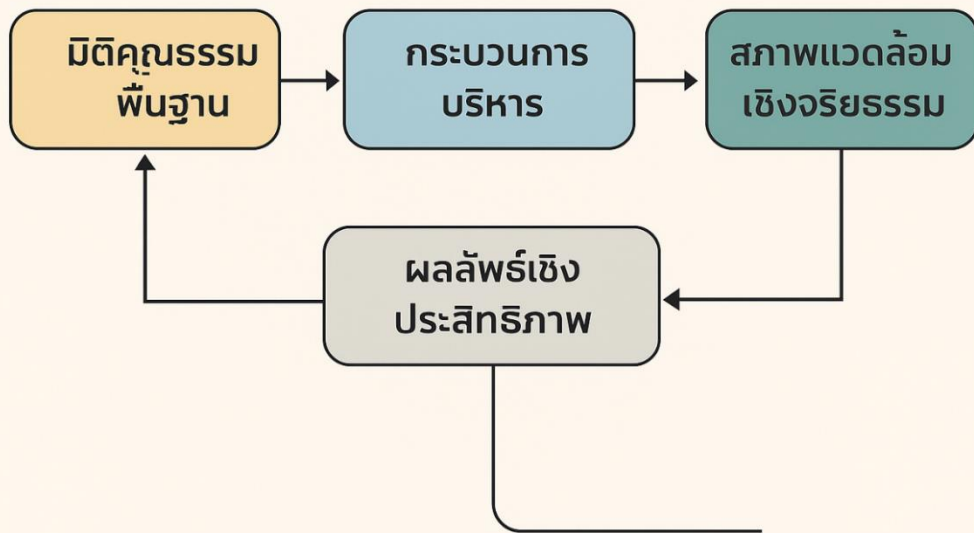
1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย/ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
 - 1) ควรสนับสนุนการแต่งตั้งผู้บริหารสตรีเข้าสู่ตำแหน่งที่มีบทบาทสูงในระบบการศึกษา เพื่อสร้างความหลากหลายทางภาวะผู้นำ
 - 2) ผู้บริหารควรพัฒนาทักษะด้านความยุติธรรม ความโปร่งใส และการมีจริยธรรมในการตัดสินใจ
2. ข้อเสนอในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 1) ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารชายและหญิงเพื่อเปรียบเทียบรูปแบบพฤติกรรมที่แตกต่างกัน
 - 2) ศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อให้เข้าใจลึกซึ้งเกี่ยวกับแนวคิด จิตวิญญาณ และแรงจูงใจของผู้บริหารสตรีในการดำเนินภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม

องค์ความรู้ที่ได้

จากการศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสตรีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พบองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญใน 3 มิติหลัก ได้แก่ ด้านความไว้วางใจ ด้านความซื่อสัตย์ และด้านความเป็นผู้นำด้านคุณธรรม ดังนี้:

1. ด้านความไว้วางใจ ความไว้วางใจเป็นผลจากการที่ผู้บริหารสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา โปร่งใส และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น กลุ่มแชทและระบบสื่อสารออนไลน์ ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและทำให้การบริหารมีความโปร่งใสมากขึ้น
2. ด้านความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์ของผู้บริหารไม่เพียงแสดงออกในพฤติกรรมส่วนบุคคลเท่านั้น แต่รวมถึงการสร้างระบบบริหารที่เปิดเผยมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและยึดมั่นในธรรมาภิบาลการส่งเสริมวัฒนธรรมจริยธรรมในองค์กร เช่น การจัดกิจกรรมวันจริยธรรมหรือการประชุมที่เน้นการสะท้อนคุณธรรม ช่วยสนับสนุนให้บุคลากรทุกระดับตระหนักและปฏิบัติตามหลักจริยธรรม
3. ด้านความเป็นผู้นำด้านคุณธรรม ผู้นำที่มีคุณธรรมสามารถสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้ครูและบุคลากรมีความคิดเชิงบวก และร่วมมือในการพัฒนาองค์กรอย่างเต็มที่แนวทางพัฒนา ได้แก่ การใช้ระบบพี่เลี้ยง หรือการโค้ชซึ่งแบบเพื่อนร่วมงาน เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเสริมสร้างคุณธรรมร่วมกัน

องค์ความรู้ใหม่

พฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสตรี ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้

เอกสารอ้างอิง

เนาวรัตน์ รอดเพ็ญ. (2560). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พิชญานา ยืนยาว. (2561). *ภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษาและสถานศึกษา*. นครปฐม: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- พรพรหมพรรณ บุญโคกล่าม. (2567). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรีที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู และบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จันทบุรี ตราด. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- เพ็ญศิริ สมเรือน. (2560). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3. (2553). *รายงานประจำปีการดำเนินงาน ปีงบประมาณ 2562*. นนทบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3. นนทบุรี.
- สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2555). การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป. สาขาวิชาสถิติสำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- หงษา วงศ์จำปา. (2560). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎี*, สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- หนูไกร มาเชค (2560). การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อภิรักษ์ ทองโชติ (2565) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis*. 7th ed. Pearson Education.

การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อ
พัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน
Development of Participatory Management Guidelines for Educational
Management Networks to Develop Activities that Influence
the Desired Learning Characteristics of Students

อ่อนจันทร์ นุชบูรณ์

Onjan Nuchaboon

โรงเรียนสองพี่น้องวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี

Songphinongwitthaya School under the Jurisdiction of the Suphan Buri Secondary

Education Service Area Office

E-mail: onjannuchaboon@gmail.com

Received: April 23, 2025; Revised: July 05, 2025; Accepted: July 12, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน 2) ศึกษาสภาพการปฏิบัติในปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษา 3) สร้างและพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน และ 4) ศึกษาผลการใช้แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน ใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ (action research) เป็นแนวทางในการพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน กลุ่มที่ใช้ทดลอง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนสองพี่น้องวิทยา ปีการศึกษา 2566 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ฉบับที่ 1 จำนวน 10 คน ฉบับที่ 2 จำนวน 6 คน ฉบับที่ 3 จำนวน 269 คน ฉบับที่ 5 จำนวน 6 คน ฉบับที่ 6 จำนวน 6 คน ฉบับที่ 7 จำนวน 9 คน ฉบับที่ 8 จำนวน 5 คน ฉบับที่ 9 จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสังเกต การจัดกิจกรรมของครู แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติของนักเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) สาเหตุของปัญหา คือ ขาดแนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรม ขาดการมีส่วนร่วมของเครือข่าย และขาดการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ 2) สภาพการปฏิบัติการมีส่วนร่วมในปัจจุบันมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษา มีความต้องการจำเป็นในการปฏิบัติระดับมากที่สุด 3) ได้แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมฯ จำนวน 4 เล่ม และ 4) พัฒนา

ด้านผลผลิต ได้แก่ คุณภาพครูด้านพฤติกรรมการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้าน
ใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน อยู่ในระดับดี 3) ด้านผลลัพธ์ ได้แก่ คุณภาพผู้เรียนด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ด้านใฝ่เรียนรู้ ผ่านเกณฑ์เป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด คือ ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านใฝ่เรียนรู้
ในระดับดีเยี่ยม ร้อยละ 80 ของผู้เรียนทั้งหมด

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วม, เครือข่ายการจัดการศึกษา, คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้

Abstract

This research aimed to explore and develop a participatory management approach within educational networks to enhance students' desirable attributes in lifelong learning. The study sought to investigate the causes of problems and potential solutions concerning students' motivation to learn, examine the current and desired conditions as well as the urgent needs related to participatory management within educational networks, and to design and refine a collaborative management model for organizing learning activities. Action research methodology was employed to guide the development process. The participants included Mathayom 1-6 students from Songphinnongwittaya School in the 2023 academic year. Various groups of respondents participated: 10 in version 1, 6 in version 2, 269 in version 3, and smaller numbers in versions 5 through 9. The research tools comprised questionnaires, teacher activity observation forms, student behavior observation tools, and satisfaction assessment forms. Data were analyzed using basic statistical methods: mean, percentage, and standard deviation.

Findings revealed that the core issues stemmed from the lack of effective activity development strategies, insufficient stakeholder involvement, and the absence of activities that genuinely cultivated the learning-oriented traits in students. Current levels of participatory practices were moderate, yet stakeholders showed a high level of need for more inclusive educational management. Four management guideline documents were created. The implementation led to improvements in both process and outcome: teachers demonstrated strong performance in organizing activities that foster desirable learning characteristics, and 80% of students achieved an excellent level of the learning-minded attribute, exceeding the school's set benchmark.

Keywords: participatory management, educational network, desirable attribute of lifelong learning motivation.

บทนำ

สังคมในปัจจุบันเป็นสังคมยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี และมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นที่แต่ละประเทศต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทัน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เป็นช่วงเวลาที่ท้าทายความสามารถของมนุษยชาติ ในการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้และการปฏิรูประบบบริหารเป็นการ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทางการศึกษานำไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้คนไทยที่มีคุณภาพและ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นทั้งคนดี เก่ง และมีความสุข ตลอดจนก่อให้เกิดความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคม ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560: 6)

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2560: 64) การพัฒนาสังคมคุณธรรมนำความรู้โดยเร่งรัดให้สถานศึกษาทุกระดับทำการพัฒนาคุณธรรมแก่ผู้เรียนนั้น เป็นงานที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันรับผิดชอบการหวังให้โรงเรียนเป็นรับผิดชอบแต่ฝ่ายเดียวในการพัฒนาผู้เรียนอาจจะไม่ทันการ ควรพัฒนาบทบาทของผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะพ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์แก่ผู้เรียนด้วย นอกจากนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 5) เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่เป็นกรอบทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาไว้ 3 ระดับ คือ 1) ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) 2) มัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) และ 3) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถ และกำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ แล้วต้องสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตร ต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้ คือ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ

ผู้วิจัยได้ศึกษาคุณภาพของผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ผ่านมาไม่พบปัญหา จึงได้ศึกษาคุณภาพผู้เรียนด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทุกระดับชั้นทุกด้าน พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ มีคุณภาพอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ แต่ด้านใฝ่เรียนรู้ไม่ผ่านเกณฑ์ (เป้าหมาย) ที่สถานศึกษากำหนด ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาย้อนหลัง 3 ปี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2561-2563 พบว่า ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน ไม่ผ่านเกณฑ์การผ่าน (เป้าหมาย) ที่สถานศึกษากำหนดไว้ทั้ง 3 ปี เป็นสภาพปัญหาที่จะต้องดำเนินการพัฒนาอย่างเร่งด่วน สอดคล้องกับผลการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) รอบที่ 4 วันที่ 26-27 ธันวาคม พ.ศ. 2562 คุณภาพของโรงเรียนสองพี่น้องวิทยา (2562: 4) มีข้อเสนอแนะด้านคุณภาพผู้เรียนเรื่องการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ จากเหตุผลดังกล่าวคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้เป็นคุณลักษณะที่สำคัญและควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนทุกคน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียนให้ผ่านเกณฑ์การผ่าน (เป้าหมาย) ที่สถานศึกษากำหนด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน โรงเรียนสองพี่น้องวิทยา
2. เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติในปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน โรงเรียนสองพี่น้องวิทยา
3. เพื่อสร้างและพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน

4. เพื่อศึกษาผลการใช้แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ (action research) มาเป็นแนวทางในการพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ประชากร ได้แก่ 1) เครือข่ายการจัดการศึกษาโรงเรียนสองพี่น้องวิทยา จำนวน 3 เครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายบุคลากรภายในโรงเรียน 2) เครือข่ายบุคลากรภาคเอกชน 3) เครือข่ายบุคลากรภาครัฐ จำนวน 894 คน ปีการศึกษา 2566 และกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 เครือข่าย จำนวน 269 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) 2) ผู้บริหารและครูโรงเรียนสองพี่น้องวิทยา จำนวน 45 คน ใช้ประชากรในการวิจัย 3) นักเรียน โรงเรียนสองพี่น้องวิทยา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 728 คน

1.2 เนื้อหาที่ใช้ คือ คุณภาพครู การจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน และคุณภาพนักเรียนด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน

1.3 ระยะเวลาดำเนินการ วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2566-31 มีนาคม พ.ศ. 2567

1.4 ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรต้น คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษา ตัวแปรตาม คือ การพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน โรงเรียนสองพี่น้องวิทยา

2. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษา การจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน

2) สร้างเครื่องมือ

ฉบับที่ 1 แบบบันทึกผลการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียนได้สาเหตุของปัญหา

ฉบับที่ 2 แบบบันทึกผลการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางแก้ปัญหาคณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ได้แนวทางแก้ไข

ฉบับที่ 3 แบบประเมินสภาพการปฏิบัติในปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน ได้สภาพการปฏิบัติในปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ที่ควรพัฒนา

ฉบับที่ 4 แบบบันทึกผลการสังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม แนวทางการพัฒนา ผลผลิต และผลลัพธ์

ฉบับที่ 5 แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้บริหารสถานศึกษา และครูต้นแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน ได้แนวทางการปฏิบัติ

ฉบับที่ 6 แบบสังเกตการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียนได้แนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้

ฉบับที่ 7 แบบบันทึกสรุปผลการประชุมสัมมนาทางวิชาการ ได้กรอบร่างแนวทางการบริหาร

ฉบับที่ 8 แบบตรวจสอบความถูกต้องของร่างแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน ได้ร่างแนวทางการการบริหารแบบมีส่วนร่วมฯ

ฉบับที่ 9 แบบตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และประโยชน์ของร่างแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน ได้ร่างแนวทางที่มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และมีประโยชน์

ฉบับที่ 10 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (focus group) เพื่อพิจารณาร่างแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน เป็นการรับรองคุณภาพของร่างแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมฯ

ฉบับที่ 11 แบบบันทึกแบบบันทึกการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่าย เพื่อติดตามผลการพัฒนางานแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่าย การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียนได้ข้อมูลในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้

ฉบับที่ 12 แบบตรวจสอบคุณภาพกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษา ได้คุณภาพกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาฯ

ฉบับที่ 13 แบบสังเกตพฤติกรรมการจัดกิจกรรมพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน ได้แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน

ฉบับที่ 14 แบบประเมินคุณภาพผู้เรียนด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน นักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินที่สถานศึกษากำหนด

ฉบับที่ 15 แบบสอบถามความพึงพอใจของเครือข่ายการจัดการศึกษาต่อร่างแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน ทราบผลการพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาฯ

3. วิธีในการดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การระดมความคิดเห็นหาสาเหตุของปัญหา โดยใช้รองผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ และหาแนวทางแก้ปัญหา โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โรงเรียนสองพี่น้องวิทยา

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพการปฏิบัติในปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น โดยใช้เครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนสองพี่น้องวิทยาทั้ง 3 เครือข่าย ในการประเมิน และศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างและพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน ดำเนินการสร้างแนวทางการบริหารฯ โดยใช้ 7 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) การศึกษาพหุกรณี สถานศึกษาด้านแบบดีเด่น 2) การประชุม สัมมนาทางวิชาการ 3) การยกย่องแนวทาง การบริหารแบบมีส่วนร่วมฯ 4) การตรวจสอบความถูกต้องของร่างแนวทางฯ 5) การตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

และประโยชน์ของร่างแนวทางฯ 6) การทดลองใช้ (try out) ร่างแนวทางฯ และ 7) การสนทนากลุ่ม (focus group) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ใช้เครื่องมือ ฉบับที่ 10 แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเพื่อพิจารณาร่างแนวทางฯ

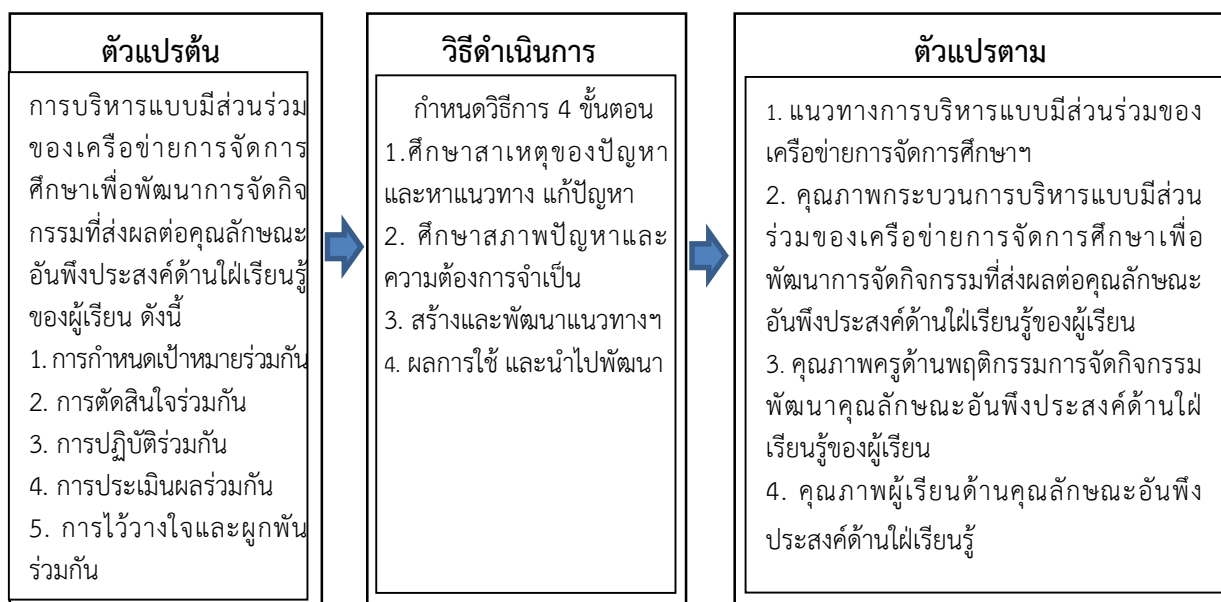
ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาผลการใช้แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน โรงเรียนสองพี่น้องวิทยา ปีการศึกษา 2566

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้เรียนและนำไปวิเคราะห์ข้อมูล 1) ด้านกระบวนการคุณภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษา 2) ด้านผลผลิต ด้านคุณภาพครู ได้แก่ พฤติกรรมการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน 3) ด้านผลลัพธ์ ด้านคุณภาพผู้เรียน ได้แก่ พฤติกรรมการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน และ 4) ด้านความพึงพอใจของเครือข่ายการจัดการศึกษาต่อแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น และค่าความเที่ยงเบนมาตรฐาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพประกอบ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า จากการระดมความคิดเห็นสาเหตุของปัญหา สรุปได้ 3 ประเด็น คือ 1) ขาดแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน 2) ขาดการมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน และ 3) ขาดกิจกรรมที่พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ และแนวทาง

แก้ปัญหา สรุปได้ 3 ประเด็น คือ 1) สร้างแนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน 2) สร้างแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาและ 3) สร้างแนวทางการพัฒนาครูเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า จากการศึกษาความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษา มีค่า $PNI_{modified}$ อยู่ในระดับปานกลาง และการพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน มีค่า $PNI_{modified}$ อยู่ในระดับปานกลาง

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ได้คู่มือ จำนวน 4 เล่ม คือ 1) เล่ม 1 คู่มือการบริหารแบบมีส่วนร่วมฯ สำหรับเครือข่ายบุคลากรในโรงเรียน 2) เล่ม 2 คู่มือการบริหารแบบมีส่วนร่วมฯ สำหรับเครือข่ายบุคลากรภาคเอกชน 3) เล่ม 3 คู่มือการบริหารแบบมีส่วนร่วมฯ สำหรับเครือข่ายบุคลากรภาครัฐ และ 4) เล่ม 4 คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียนสำหรับครู

4. วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ระดับดีเยี่ยม สูงกว่าร้อยละ 80 ของผู้เรียนทั้งหมด เป็นไปตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด

อภิปรายผล

1. การระดมความคิดหาสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา สรุปได้ 3 ประเด็น คือ 1) สร้างแนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน 2) สร้างแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษา 3) สร้างแนวทางการพัฒนาครูเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2556: 292) กู๊ด (Good, 1973: 53) และโควาลสกี และเวสเทน (Kowalski & Westen, 2009: 235) กล่าวถึง สาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา คือ การนำปัญหาที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา ส่วนการกำหนดทางเลือกหรือแนวการดำเนินงาน เป็นการนำปัญหาที่ทราบสาเหตุแล้วและสิ่งที่ต้องการกระทำมากำหนดแนวทางเลือกหรือแนวทางดำเนินงาน

2. การศึกษาความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน มีค่า $PNI_{modified}$ อยู่ในระดับปานกลาง และการพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน มีค่า $PNI_{modified}$ อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับนฤมล ฤทธิแสง (2562: 189-194), จักรพันธ์ บัวผัน (2562: 177-182) สภาพปัจจุบันการบริหารกลุ่มเครือข่ายของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับจันทน์ ทองลอย (2560: 168-171) สภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน ของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อยู่ในระดับปานกลาง

3. การสร้างและพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน ได้คู่มือ จำนวน 4 คือ 1) เล่ม 1 คู่มือการบริหารแบบมีส่วนร่วมฯ สำหรับเครือข่ายบุคลากรในโรงเรียน 2) เล่ม 2 คู่มือการบริหารแบบมีส่วนร่วมฯ สำหรับเครือข่ายบุคลากรภาคเอกชน 3) เล่ม 3 คู่มือการบริหารแบบมีส่วนร่วมฯ สำหรับเครือข่ายบุคลากรภาครัฐ และ 4) เล่ม 4 คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน สำหรับครู สอดคล้องกับชาติรี ตั้งอัมพรตรีพล (256: 185) แนวทางการพัฒนาด้านใฝ่เรียนรู้ ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ครูมีกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการในกลุ่มสาระ สอดคล้องกับสุชัยญา ศรีสว่าง (2563: 182-186) ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ พบว่า มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด มีความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด

4. การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เรียน มีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ ระดับดีเยี่ยมสูงกว่าร้อยละ 80 ของผู้เรียนทั้งหมด เป็นไปตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้ในหลักสูตร สอดคล้องกับบทินทร์ เสวภาพ (2563: 174-178) หลังการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสุชัยญา ศรีสว่าง (2563: 182-186) สภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการพัฒนาครูในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการบริหารแบบมีส่วนร่วม

1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายต้องกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละเครือข่ายให้ชัดเจน และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายอย่างแท้จริง

2) นำข้อมูลการประเมินผลมาใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

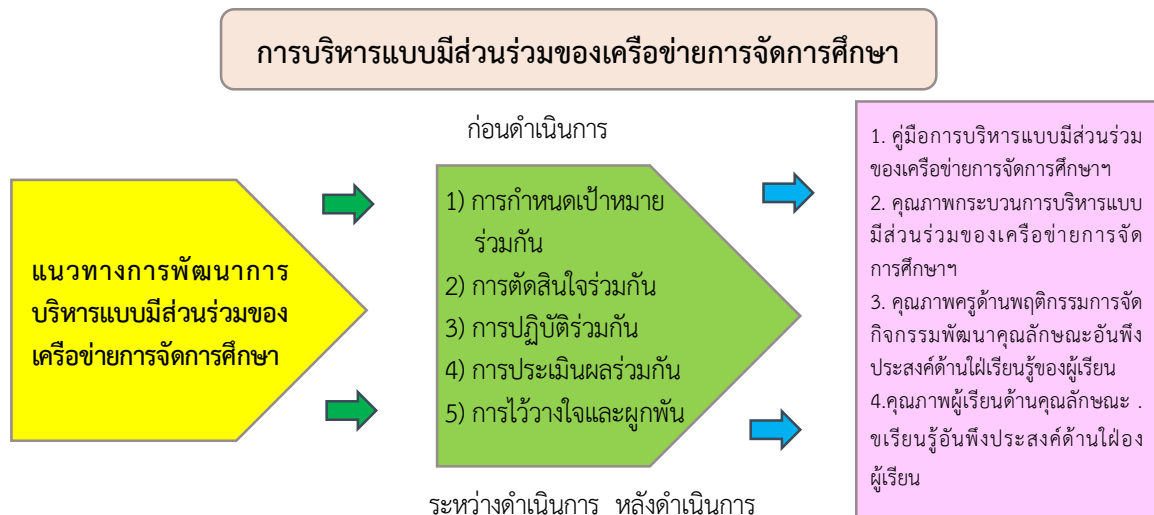
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง และให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างต่อเนื่องในทุกปีการศึกษา

2) ผู้วิจัยควรเปรียบเทียบผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียนทุกปีการศึกษา และให้มีการพัฒนาสูงขึ้นทุกปี

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน สร้างและพัฒนาแนวทางการปฏิบัติของเครือข่ายการจัดการศึกษา คุณภาพครูด้านพฤติกรรมการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน พัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ และความพึงพอใจของเครือข่ายการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ดังแผนภาพโมเดลต่อไป

ภาพที่ 2 โมเดลการพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน

จากภาพแสดงองค์ความรู้ใหม่ซึ่งมีคำอธิบายดังนี้ ตัวแปรต้น ได้แก่ แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย 5 ชั้น ดังนี้ 1) การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน 2) การตัดสินใจร่วมกัน 3) การปฏิบัติร่วมกัน 4) การประเมินผลร่วมกัน และ 5) การไว้วางใจและผูกพัน

เอกสารอ้างอิง

- จักรพันธ์ บัวผัน. (2562). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จำนงค์ ทองลอย. (2560). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชาติรี ตั้งอัมพรตรีพล. (2561). แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเซนต์คาเบรียล. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นฤมล ฤทธิแสง. (2562). การพัฒนาแนวทางการบริหารกลุ่มเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บดินทร์ เสวภาพ. (2563). การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านบะหว้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2556). *การพัฒนาการคิด*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพรินต์.
- โรงเรียนสองพี่น้องวิทยา. (2562). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR)*. สุพรรณบุรี: โรงเรียนสองพี่น้องวิทยา.
- สุชัยญา ศรีสว่าง. (2563). แนวทางการพัฒนาครูในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- Good, Carter. V. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw Hill.
- Kowalski, Robin & Westen, Drew. (2009). *Psychology*. 5th ed. Denvers: John Wiley & Sons.

ศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักเมตตาเพื่อลดปัญหาความรุนแรงต่อสตรี จังหวัดชัยภูมิ Study of Applying the Principle of Metta (Loving-Kindness) to Reduce Violence on Women, Chaiyaphum Province

¹พระมหาวิทยา วิชชากร (คลังบริบูรณ์), ²พระศรีสัจญาณมุนี, ³พูนศักดิ์ กมล

¹Phramaha Wittaya Vijjakaro (Klangboriboon), ²Phrasrisatchyanamuni

³Poonsak Kamol

^{1,2,3}วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2,3}Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chaiyaphum SanghaCollege

¹Corresponding author, e-mail: wittayaklangbosiboon@gmail.com

Received: June 13, 2025; Revised: June 28, 2025; Accepted: July 07, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) ศึกษาสภาพปัญหาความรุนแรงต่อสตรีที่ปรากฏในสังคมไทยและจังหวัดชัยภูมิ 2) ศึกษาหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อลดความรุนแรง 3) เพื่อประยุกต์ใช้หลักเมตตาเพื่อลดความรุนแรงต่อสตรีในจังหวัดชัยภูมิ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการจัดเก็บข้อมูล จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีความเกี่ยวข้องในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 20 คน ประกอบไปด้วยกลุ่มสตรี, พระสงฆ์, เยาวชน, นักวิชาการกฎหมาย, นักพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ ในจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้วิธีการเจาะจงตามประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัญหาความรุนแรงต่อสตรีที่ปรากฏในสังคมไทยและจังหวัดชัยภูมิ พบว่า แนวทางการประยุกต์ใช้หลักเมตตาเพื่อลดปัญหาความรุนแรงต่อสตรีในจังหวัดชัยภูมิ มีผลต่อการลดความรุนแรงต่อสตรี ด้วยการเสริมสร้างความเข้าใจในหลักเมตตาและการจัด การพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัว และการสร้างเครือข่ายสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ จะสามารถช่วยลดปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน 2. หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อลดความรุนแรง พบว่า หลักเมตตาธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ช่วยเสริมสร้างการมีสติและการมองเห็นผู้อื่นด้วยความรักและความเข้าใจ การส่งเสริมให้บุคคลในสังคมมีทัศนคติที่ดีต่อกัน และการฝึกฝนในการปรับอารมณ์และไม่ใช้ความรุนแรง เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้เพื่อลดความรุนแรงและสร้างสังคมที่สงบสุข และ 3. ประยุกต์ใช้หลักเมตตาเพื่อลดความรุนแรงต่อสตรีในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า การประยุกต์ใช้หลักเมตตา เพื่อเข้าใจความรู้สึกและสถานการณ์เฉพาะของสตรีและเด็ก ซึ่งอาจเผชิญกับความเปราะบางทั้งทางร่างกาย จิตใจ ค้ำครองจากความรุนแรง การละเมิด หรือการกดขี่ เช่น ความรุนแรงในครอบครัว หรือการใช้แรงงานเด็ก หลักเมตตาเมื่อนำมาใช้กับสตรีและเด็ก จะช่วยสร้างสังคมที่เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล และยั่งยืนมากขึ้น

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, หลักเมตตา, ปัญหาความรุนแรง

Abstract

This research has three main objectives: To study the situation and problems related to violence against women in Thai society and in Chaiphum Province, To examine Buddhist principles (Dhamma) that can help reduce violence, and To apply the principle of metta (loving-kindness) to reduce violence against women in Chaiphum Province. This is a qualitative research study. Data were collected through interviews with 20 key informants in Mueang Chaiphum District, Chaiphum Province. The participants included women, Buddhist monastic leaders, youth, legal scholars, and social development and human security officers in Chaiphum. A purposive sampling method was used, focusing on issues relevant to the research objectives.

The research findings revealed that:- 1. The situation of violence against women in Thai society and Chaiphum Province: The study found that applying the principle of metta (loving-kindness) to reduce violence against women in Chaiphum has a positive impact. Promoting understanding of the concept of metta, strengthening family relationships, and building support networks through various organizations can contribute to a sustainable reduction in violence within the community. 2. Buddhist principles for reducing violence: The study found that key Buddhist teachings such as metta (loving-kindness), karuna (compassion), mudita (sympathetic joy), and upekkha (equanimity) help cultivate mindfulness and encourage seeing others with love and understanding. Promoting positive attitudes among individuals in society, along with training in emotional regulation and non-violence, are essential principles that can be applied to reduce violence and foster a peaceful society. 3. Applying the principle of metta to reduce violence against women in Chaiphum Province: The study found that applying the principle of metta helps in understanding the feelings and specific circumstances of women and children, who may face physical and emotional vulnerability. This includes protection from violence, abuse, or oppression such as domestic violence or child labor. When metta is applied to women and children, it contributes to building a more compassionate, supportive, and sustainable society.

Keywords: Application, loving-kindness, the problem of violence.

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังประสบกับปัญหาอาชญากรรมประเภทหนึ่งซึ่งได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น อันบอถึงความเสี่ยงของสังคมไทยได้เป็นอย่างดี ที่มีพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในการกระทำผิด ซึ่งไม่ต่างจากพฤติกรรมผู้ใหญ่ ความรุนแรงอันจะก่อความเสียหายให้กับคนรอบข้าง คือ คนในครอบครัว และสังคมนั้น ในทางพระพุทธศาสนาได้มองไปถึงสาเหตุจากองค์ประกอบภายใน คือ ตัวกิเลสภายในจิตใจของมนุษย์ซึ่งเดิมที่มีความบริสุทธิ์ แต่เพราะอุปกิเลสที่จรมาจึงทำให้มนุษย์เกิดมีจิตวิเลส ในทางผิดๆ และตกเป็นทาสของอารมณ์ร้ายต่างๆ อาทิอารมณ์ชักนำให้ใคร่ ให้รัก ให้อยากได้ ได้แก่ ราคะ โสภะ อิจฉาริษยา (อยากได้) โทสะ (โกรธ) โมหะ (หลงผิด) ฯลฯ ผู้ที่ตกอยู่ในวังวนของอารมณ์เช่นนี้เมื่อมีองค์ประกอบภายนอกมาเสริมด้วย เช่น เศรษฐกิจฝืดเคือง ความมีทัศนคติที่ผิดของคนในชุมชนหรือ

สังคมที่เห็นว่าความรุนแรงสามารถนำมาใช้ต่อรองในการเจรจาหรือใช้แก้ปัญหาได้ หรือเห็นว่าการกดขี่ข่มเหงเป็นสัญลักษณ์ของผู้มีอำนาจเหนือกว่าเป็นต้น ก็ย่อมหลงผิดก่อการประทุษร้าย สร้างความเดือดร้อนแก่ครอบครัวและสังคมส่วนรวมไม่หยุดหย่อน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556) โดยผู้ถูกกระทำเป็นส่วนใหญ่มักจะเป็นเด็กและสตรี ซึ่งนับวันจะยิ่งเพิ่มจำนวนและทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศปัจจุบันนี้ ความรุนแรงเป็นปัญหาที่ซับซ้อนมีหลากหลายมิติ ซึ่งเกิดจากหลายปัจจัยตั้งแต่ปัจจัยระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชนและระดับสังคม โดยมีสาเหตุมาจากบุคลิกภาพอันเป็นผลจากพันธุกรรม การอบรมเลี้ยงดู ความเจ็บป่วยทางจิตครอบครัว แตกแยกปัญหาทางเศรษฐกิจ การใช้สารเสพติด การดื่มสุรา การเล่นเกมพนัน การแบ่งชนชั้น เชื้อชาติ และวัฒนธรรม ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่ทำให้ความรุนแรงยังมีอยู่ในสังคม ซึ่งผลกระทบจากการกระทำรุนแรงมักก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ ตลอดจนส่งผลให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพในสังคมไทยปัญหานี้มีมาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากทัศนคติของคนในสังคมเห็นว่าปัญหาความรุนแรงเป็นปัญหาส่วนตัว คนอื่นไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องของตัวเองเป็นสาเหตุเชื่อมโยงไปสู่ความรุนแรงดังที่ปรากฏเป็นข่าวและที่ปิดเสียงจากระดับขอความรุนแรงขั้นต่ำไปถึงระดับปานกลาง และระดับสูงสุด อันส่งผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อคนสังคมโดยรวม ในสังคมไทยปัญหาความรุนแรงมีมาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน (พระธนกฤต กลยาณธมโม, 2560)

ศาสนาได้มีอิทธิพลมากที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำวันของคนเราตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คำสอนต่างๆ ก็มีมากแต่คำสอนที่จะก่อให้เกิดความสงบสุขนั้น คือ หลักเมตตา หรือหลักแห่งความรักเท่านั้นที่สามารถจะทำให้สังคมโลกมีความสงบได้ถาวร ดังธรรมสุภาสิตที่กล่าวไว้ว่า โลกปิดถัณมิกา เมตตา เมตตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลก (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2535) ถ้าการกระทำของคนเรานั้นประกอบด้วยเมตตาทางกาย วาจา และใจ ก็จะทำให้เราทุกคนนั้นอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

พระพุทธศาสนานั้นพระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนมนุษย์ทุกคนมีความเมตตาต่อสัตว์ทั้งหลายด้วยจิตเสมอกันในที่ทั้งปวง โดยการเว้นจากการทำความชั่วทั้งปวง ทำแต่ความดีทั้งปวงและ ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ดังพระโอวาทปาติโมกข์อันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาและถือว่าเป็นหัวใจหลัก ของการมีเมตตาธรรมในจิตใจของพุทธศาสนิกชน

ความรุนแรงในสังคมปัจจุบัน ต้องพิจารณาให้ทั่วถึงทั้งในระดับปัจเจก บุคคล กลุ่มบุคคล และสังคมในทุกมิติที่เกี่ยวข้อง คือ มิติแห่งการป้องกันมิให้เกิดความรุนแรงทั้งในครั้งแรกที่ยังไม่เคยหรือเมื่อเกิดแล้วมีวิธีป้องกันมิให้เกิดซ้ำอีกในครั้งต่อไป อย่างไรก็ตามมิติแห่งการแก้ไขเมื่อเกิดความรุนแรงขึ้นแล้ว จะทำอย่างไรให้ทุเลาเบาบางลง รวมถึงมิติแห่งการเยียวยาเมื่อมีความรุนแรงเกิดขึ้นแล้ว โดยการนำหลักเมตตามาใช้เพื่อลดความรุนแรง

หลักเมตตาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาจากคำสอนของพระพุทธเจ้าที่เป็น “พรหมวิหาร หรืออปปมัญญา และหมวดเมตตาสูตร เมตตากถา เมตตาภาวนา” กล่าวถึงข้อความที่เขียนไว้ในพรหมวิหาร หรืออปปมัญญาว่า “ความรักใคร่ กิริยาที่รักใคร่ ภาวะที่รักใคร่ในสัตว์ทั้งหลาย” กล่าวถึงข้อความที่เขียนไว้ในเมตตาสูตร เมตตากถา เมตตาภาวนา โดยย่อว่า “ควรแผ่และเจริญเมตตาในสัตว์ทั้งหลาย” เน้นให้คนเราเจริญและแผ่ความความรักความปรารถนาดีในมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายโดยไม่มีขอบเขตเป็นความรักที่ทำให้เกิดสันติภาพแก่สัตว์ทั้งปวง เป็นหลักธรรมอย่างจริงในการกำจัดความชั่วต่างๆ ที่มีอยู่ในตัวมีความโกรธ เป็นต้น และเป็นบ่อเกิดของบุญกุศลต่างๆ แก่ผู้ประพฤติปฏิบัติในการเข้าถึงโลกสวรรค์อันมีพระนิพพานเป็นที่สุด สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว ปี พ.ศ. 2562-2564 ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 4 พบว่า ในปี พ.ศ. 2563 ความรุนแรงในครอบครัวมีอัตราที่เพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากในแต่ละจังหวัด อาจมีสาเหตุเนื่องจากในปี พ.ศ. 2563 ประชาชนในแต่ละจังหวัดได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้เกิดการทำให้ผู้ปกครองที่เป็นเสาหลักของครอบครัวตกงาน บ้านขาดรายได้ รายได้ประจำหลักไม่เพียงพอต่อการครองชีพ ได้รับผลกระทบด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก จนส่งผลให้เกิดความรุนแรงเกิดขึ้นภายในครอบครัว เช่น ครอบครัวหย่าร้าง เด็กถูกทอดทิ้ง การทุบตีของบิดา-มารดา เป็นต้น และการคาดการณ์แนวโน้มความรุนแรงในครอบครัวในกลุ่มจังหวัด แยกตามประเภทความรุนแรง ปี 2562-2564 ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 4 ([ออนไลน์], 10 มกราคม 2568) โดยภาพรวมพบว่า ความรุนแรงทางจิตใจมีจำนวนความรุนแรงมากที่สุด จำนวน 197 ราย รองลงมา คือ ความรุนแรงทางร่างกาย จำนวน 179 ราย และความรุนแรงทางสังคม จำนวน 52 ราย จึงทำให้เห็นได้ว่า หากความรุนแรงเกิดขึ้นส่วนใหญ่จะเกิดจากความรุนแรงทางจิตใจเป็นอันดับแรก ซึ่งส่งผลก่อให้เกิดความรุนแรงทางร่างกายในระยะต่อมา อาจจะทำให้เกิดการถูกกระทำทางจิตใจบ่อยครั้งจนทำให้เกิดการใช้ความรุนแรงในการทำร้ายร่างกายจนส่งผลกระทบต่อสังคม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักเมตตาเพื่อลดปัญหาความรุนแรงต่อสตรี จังหวัดชัยภูมิ เพื่อหาแนวทางในการปรับใช้ตามสถานการณ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความรุนแรงต่อสตรีที่ปรากฏในสังคมไทยและจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการลดความรุนแรง
3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักเมตตาเพื่อลดความรุนแรงต่อสตรีในจังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเรื่องศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักเมตตาเพื่อลดปัญหาความรุนแรงต่อสตรี จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้มีการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีแนวทางการศึกษาในการจัดเก็บข้อมูลอันประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ (Primary Source) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) เป็นการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากหนังสือ บทความในวารสาร เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ แผนพัฒนา และฐานข้อมูลที่เป็นแหล่งสืบค้นงานวิจัย (Data sources) เพื่อใช้ในการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบการวิจัย แนวทางการประยุกต์ใช้หลักเมตตาเพื่อลดปัญหาความรุนแรงต่อสตรี จังหวัดชัยภูมิ โดยผู้วิจัยได้มีการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) แนวทางการศึกษาในการจัดเก็บข้อมูลอันประกอบด้วย

การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) เป็นข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพจากการเก็บข้อมูลด้านปฐมภูมิ (Primary data) โดยจัดเก็บข้อมูลในกลุ่มสตรี, พระสงฆ์, เยาวชน, นักวิชาการกฎหมาย, นักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในจังหวัดชัยภูมิ ในประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัยรวมเป็นจำนวน 20 รูป/คน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ในการดำเนินการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยใน 2 ส่วนตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร (Documentary Research) จากแหล่งปฐมภูมิ (Primary Source) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) เป็นการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากหนังสือ บทความในวารสาร เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ แผนพัฒนา และฐานข้อมูลที่เป็นแหล่งสืบค้นงานวิจัย (Data sources) เพื่อใช้ในการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาภาคสนาม ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลในพื้นที่ โดยวิธีการลงไปสัมภาษณ์ในพื้นที่ ทำการสัมภาษณ์เจาะลึกในกลุ่มกลุ่มสตรี, พระสงฆ์, เยาวชน, นักวิชาการกฎหมาย, นักพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ ในจังหวัดชัยภูมิ ตามพื้นที่ที่กำหนดไว้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ (Primary Source) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) เป็นการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากหนังสือ บทความในวารสาร เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ แผนพัฒนา และฐานข้อมูลที่เป็นแหล่งสืบค้นงานวิจัย (Data sources) เพื่อใช้ในการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตด้านพื้นที่

ข้อมูลพื้นที่การวิจัย คือ พื้นที่ศาลคดีเด็กและเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิ

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พื้นที่ศาลคดีเด็กและเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 20 รูป/คน โดยแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 นักวิชาการกฎหมาย	จำนวน 3 คน
กลุ่มที่ 2 กรมควบคุมความประพฤติ	จำนวน 3 คน
กลุ่มที่ 3 เยาวชน	จำนวน 4 คน
กลุ่มที่ 4 พระสงฆ์ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ	จำนวน 3 รูป
กลุ่มที่ 5 นักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	จำนวน 3 คน
กลุ่มที่ 6 กลุ่มแม่บ้าน	จำนวน 4 คน

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “ศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักเมตตาเพื่อลดปัญหาความรุนแรงต่อสตรีจังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพทั่วไปปัญหาความรุนแรงต่อสตรีที่ปรากฏในสังคมไทยและจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบการสัมภาษณ์ จากนั้นได้สรุปในแต่ละประเด็นดังนี้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาความรุนแรงต่อสตรีที่ปรากฏในสังคมไทยและจังหวัดชัยภูมิ ปัญหาความรุนแรงต่อสตรีในสังคมไทยเป็นปัญหาที่ซับซ้อนและมีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้จากหลายมุมมอง ดังนี้

สาเหตุของความรุนแรงต่อสตรี วัฒนธรรมและประเพณี สังคมไทยมีบางวัฒนธรรมที่ยังคงเห็นว่าผู้หญิงมีสถานะต่ำกว่าผู้ชาย ซึ่งสามารถนำไปสู่การมองว่าความรุนแรงเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ การศึกษาขาดการศึกษาและการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ทำให้สตรีไม่รู้สิทธิของตนเองและไม่กล้ายื่นหยัดต่อสู้กับความรุนแรง เศรษฐกิจ สตรีที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำมักจะตกอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่สามารถหลบหนีออกจากความรุนแรงได้ เช่น ขาดแคลนทรัพยากรในการดำรงชีวิต

ผลกระทบของความรุนแรงต่อสตรี สุขภาพจิตและร่างกาย สตรีที่ประสบความรุนแรงมักมีปัญหาสุขภาพทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ เช่น โรคซึมเศร้า ความวิตกกังวล สังคมและครอบครัว ความรุนแรงต่อสตรีไม่เพียงแต่กระทบต่อชีวิตของผู้หญิงเอง แต่ยังส่งผลกระทบต่อครอบครัวและสังคมในวงกว้าง เช่น การทำลายโครงสร้างครอบครัว เศรษฐกิจ ความรุนแรงทำให้สูญเสียโอกาสในการทำงานและการเติบโตทางเศรษฐกิจ เนื่องจากผู้หญิงไม่สามารถทำงานได้ตามปกติ แนวทางการแก้ไขปัญห การให้ความรู้และการศึกษา มีการจัดโครงการให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและการป้องกันความรุนแรงแก่สตรี รวมถึงการสร้างความตระหนักรู้ในสังคม การสนับสนุนทางกฎหมาย รัฐบาลควรมีการปรับปรุงระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงต่อสตรี รวมถึงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและการเข้าถึงบริการต่างๆ การสนับสนุนจากชุมชน การสร้างเครือข่ายสนับสนุนในชุมชน เช่น ศูนย์ช่วยเหลือผู้หญิง เพื่อให้ผู้หญิงที่ประสบปัญหาสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือได้ง่าย

การสร้างความตระหนักรู้ส่งเสริมการศึกษาและการให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและความสำคัญของสตรีในชุมชน เช่น การจัดอบรมและสัมมนาเกี่ยวกับความเท่าเทียมทางเพศ ใช้สื่อสังคมออนไลน์และสื่อท้องถิ่นในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงต่อสตรีและการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในสังคม สร้างเครือข่ายสนับสนุน ส่งเสริมการสร้างกลุ่มหรือเครือข่ายที่สนับสนุนสตรีในชุมชน เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสตรีโครงการต่างๆ เพื่อให้มีพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและให้กำลังใจกันจัดตั้งศูนย์หรือหน่วยงานที่ให้บริการช่วยเหลือทางด้านจิตใจและกฎหมายสำหรับผู้ที่ถูกทำร้าย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการลดความรุนแรงเป็นแนวทางที่สามารถนำมาช่วยเสริมสร้างสังคมให้มีความสงบสุขและลดระดับความขัดแย้งได้ โดยหลักธรรมที่สำคัญสามารถแบ่งออกเป็นหลายประการ ได้แก่

อริยสัจ 4: อริยสัจ 4 ประกอบด้วยทุกข์ สมุทัย นิรทุกข์ และมรรค ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการลดความรุนแรงได้ โดยการตระหนักถึงความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากความรุนแรง และการมองหาสาเหตุของความทุกข์ (สมุทัย) ทำให้เราเข้าใจว่า ความรุนแรงไม่ใช่ทางออก แต่มีทางเลือกอื่นที่สามารถนำไปสู่ความสงบสุขได้

เมตตาและกรุณา: การฝึกฝนเมตตาและกรุณาต่อผู้อื่นช่วยให้เราเห็นคุณค่าของชีวิตและลดความขัดแย้งได้ เมตตาเป็นการคิดดีต่อผู้อื่น ขณะที่กรุณา คือ การช่วยเหลือผู้อื่นในยามทุกข์ยาก การฝึกปฏิบัติเมตตาและกรุณาช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม

สติ: การมีสติในการคิดและการกระทำช่วยให้เราไม่ทำในสิ่งที่นำไปสู่ความรุนแรง การมีสติช่วยให้เราตระหนักถึงผลกระทบจากการกระทำของตนเองและสามารถยับยั้งอารมณ์ที่อาจนำไปสู่การใช้ความรุนแรงได้

การไม่เบียดเบียน: หลักการไม่เบียดเบียน (อหิงสา) เป็นหลักธรรมที่สำคัญในการลดความรุนแรง โดยการมีจิตใจที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่นจะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความสงบในสังคม

การเจริญปัญญา: การเรียนรู้และพัฒนาปัญญาช่วยให้เราเข้าใจสถานการณ์ต่างๆ ได้ดีขึ้น และสามารถหาวิธีแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ

การนำหลักธรรมเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในการลดความรุนแรงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และองค์กรต่างๆ การสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เกิดการฝึกปฏิบัติหลักธรรมเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะช่วยให้ผู้คนมีความเข้าใจและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง

นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมหรือโครงการที่มุ่งเน้นการศึกษาและการฝึกปฏิบัติหลักธรรม เช่น การอบรมสัมมนา การทำกิจกรรมจิตอาสา การสร้างกลุ่มสนับสนุน จะช่วยสร้างความตระหนักรู้ในสังคม และลดระดับความรุนแรงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการลดความรุนแรงจึงไม่ใช่เพียงแค่การสอน หรือการบอกต่อ แต่ต้องมีการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันและการสร้างวัฒนธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความเมตตาและสงบสุขในสังคม.

หลักพรหมวิหารธรรม เป็นแนวทางทางจริยธรรมในพระพุทธศาสนา ได้แก่ เมตตา (ความรักใคร่), กรุณา (ความเห็นอกเห็นใจ), มุทิตา (ความยินดี) และอุเบกขา (ความวางเฉย) หลักการเหล่านี้สามารถนำมาใช้ในการลดความรุนแรงต่อสตรีได้ดังนี้:

เมตตา (ความรักใคร่): การส่งเสริมความรักและความเข้าใจต่อกันในสังคม โดยเฉพาะความรักที่มีต่อสตรี ซึ่งจะช่วยสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยและเอื้ออาทรในครอบครัวและชุมชน การให้ความรัก และการสนับสนุนจะทำให้สตรีรู้สึกว่ามีคุณค่าและได้รับการยอมรับ

กรุณา (ความเห็นอกเห็นใจ): การสร้างความเห็นอกเห็นใจต่อความทุกข์ยากและความไม่เป็นธรรมที่สตรีต้องเผชิญ การแสดงออกถึงความเข้าใจและสนับสนุนให้สตรีได้รับการปกป้องและช่วยเหลือ เมื่อพวกเขาต้องเผชิญกับความรุนแรง จะทำให้สังคมมีความตระหนักรู้และลดปัญหาความรุนแรง

มุทิตา (ความยินดี): การสนับสนุนและยินดีในความสำเร็จและความสุขของสตรี เช่น การสนับสนุนให้สตรีมีโอกาสด้านการศึกษาและทำงาน การสร้างพื้นที่ให้สตรีได้แสดงออกถึงความสามารถ จะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและความเข้มแข็งให้กับพวกเขา

อุเบกขา (ความวางเฉย): การไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเมื่อมีความขัดแย้งในสังคมและการตัดสินใจด้วยความเป็นกลาง ซึ่งจะช่วยลดความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นจากการเลือกข้างหรือการสร้างความแตกแยกในสังคม การฝึกฝนให้มีความอุเบกขาจะทำให้ผู้คนมีท่าทีที่สงบและไม่ใช้ความรุนแรงในสถานการณ์ที่มีความเครียด

การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในทุกระดับของสังคม ไม่ว่าจะเป็นในครอบครัว ชุมชน หรือในองค์กร จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออาทร และลดโอกาสในการเกิดความรุนแรงต่อสตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความตระหนักรู้และการศึกษาเกี่ยวกับหลักการเหล่านี้ จะช่วยให้ผู้คนมีความเข้าใจและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่อสตรีได้อย่างยั่งยืน

ด้วยเหตุนั้นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างจริยธรรมและคุณธรรมในสังคม ซึ่งสามารถช่วยลดปัญหาความรุนแรงต่อสตรีในจังหวัดชัยภูมิได้ในหลายด้าน ดังนี้

พระพุทธศาสนาสอนให้มีความเมตตาและไม่ทำร้ายผู้อื่น การเน้นการไม่ทำร้ายทั้งทางกายและจิตใจสามารถช่วยลดความรุนแรงได้ พระพุทธศาสนาช่วยส่งเสริมความเข้าใจและการสื่อสารหลักธรรม เช่น สติและสัมปชัญญะช่วยให้ผู้คนมีการรับรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ส่งผลให้เกิดการสื่อสารที่ดีขึ้น และลดความขัดแย้งด้วยการสร้างความเท่าเทียมทางเพศ ซึ่งแนวคิดการสร้างความเป็นเท่าเทียมทางเพศทางพระพุทธศาสนามีแนวทางในการมองเห็นคุณค่าของสตรี การสร้างความเข้าใจในเรื่องความเท่าเทียมจะช่วยลดการเหยียดเพศและความรุนแรงที่เกิดจากความคิดลำเอียง

พระพุทธศาสนาได้มีส่วนในการสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง โดยหลักธรรมที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันในชุมชนสามารถช่วยสร้างระบบสนับสนุนที่เข้มแข็งสำหรับสตรีที่ตกเป็นเหยื่อความรุนแรง การส่งเสริมการฝึกปฏิบัติธรรม การทำสมาธิและการฝึกจิตสามารถช่วยลดความเครียดและความโกรธ ซึ่งเป็นสาเหตุของความรุนแรง พระพุทธศาสนาได้มีหลักธรรมในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสงบสุข

แต่อาจแตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน ขึ้นอยู่กับการนำไปปฏิบัติของบุคคลและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม การสร้างความตระหนักรู้และการศึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมเหล่านี้ให้กว้างขวางจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนต่อปัญหาความรุนแรงต่อสตรีในจังหวัดชัยภูมิในระยะยาวได้มากขึ้น

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักเมตตาเพื่อลดความรุนแรงต่อสตรีในจังหวัดชัยภูมิ ความรุนแรงต่อสตรีในจังหวัดชัยภูมิ หรือในพื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทย เป็นปัญหาที่น่าเป็นห่วงและต้องการแก้ไขอย่างเร่งด่วน สาเหตุของความรุนแรงต่อสตรีสามารถเกิดได้จากหลายปัจจัย เช่น ความไม่เท่าเทียมทางเพศ ค่านิยมสังคมที่ส่งเสริมความรุนแรง การขาดการศึกษาและการเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิทธิของสตรี ในจังหวัดชัยภูมิ อาจมีกรณีของความรุนแรงที่เกิดขึ้นในรูปแบบต่างๆ เช่น การทำร้ายร่างกาย การล่วงละเมิดทางเพศ หรือการคุกคามในรูปแบบอื่นๆ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อผู้หญิงแต่ยังส่งผลกระทบต่อครอบครัวและสังคมโดยรวมด้วย การแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อสตรีจำเป็นต้องมีการร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งรัฐบาล องค์กรพัฒนาเอกชน ชุมชน และประชาชนทั่วไป โดยการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิของสตรี การให้การศึกษา การสนับสนุนทางจิตใจและกฎหมาย รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับทุกคน

ความรุนแรงต่อสตรีในจังหวัดชัยภูมิและทั่วประเทศจึงเป็นเป้าหมายที่จำเป็นต้องมีการดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในสังคม การประยุกต์ใช้หลักเมตตาเพื่อช่วยลดความรุนแรงต่อสตรีในจังหวัดชัยภูมิ เป็นแนวทางที่สามารถนำมาใช้ได้หลายมิติ ซึ่งหลักเมตตานี้หมายถึงการมีความเห็นอกเห็นใจและความรักต่อกัน ซึ่งสามารถช่วยสร้างสังคมที่ปลอดภัยและสงบสุขได้ นี่คือการอธิบายและวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวมของการประยุกต์ใช้หลักเมตตานี้ พระสงฆ์ทางพระพุทธศาสนา ก็มีบทบาทสำคัญในการช่วยลดปัญหาความรุนแรงต่อสตรีในจังหวัดชัยภูมิและทั่วประเทศ โดยการทำงานร่วมกับชุมชนและองค์กรต่างๆ ในการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาความรุนแรง การให้คำปรึกษา และการสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับผู้หญิงที่ประสบปัญหา นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังสามารถช่วยในการสร้างความเข้าใจและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในสังคมที่มีต่อผู้หญิง โดยการสอนหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรัก ความเมตตา และความเท่าเทียมกัน

พระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณในการบรรยายธรรม และการจัดกิจกรรมต่างๆ พระสงฆ์สามารถช่วยให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหานี้มากขึ้น และสามารถร่วมกันหาทางออกได้ โดยเฉพาะการสร้างเครือข่ายการสนับสนุนเพื่อช่วยเหลือสตรีที่ประสบปัญหาความรุนแรง แต่พระสงฆ์ก็ต้องการสนับสนุนจากองค์กรรัฐและเอกชน ในการมีส่วนร่วมของชุมชน และการสร้างระบบการสนับสนุนที่เข้มแข็งในระดับท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนต่อไป การใช้หลักเมตตาในการลดความรุนแรงต่อสตรีสามารถนำไปสู่ผลลัพธ์ที่หลากหลายและเป็นประโยชน์ต่อสังคมดังต่อไปนี้ การปลูกฝังเมตตาในชุมชนสามารถช่วยให้ผู้คนเข้าใจสถานการณ์และความรู้สึกของสตรีที่ถูกทำร้าย ส่งผลให้มีการสนับสนุนและช่วยเหลือที่เหมาะสมมากขึ้น ด้วยการส่งเสริมหลักเมตตาธรรมเพื่อสามารถกระตุ้นให้ผู้คนหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงและเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีความเข้าใจและเคารพต่อกันแทน ความเมตตาช่วยให้เกิดการสื่อสารที่ดีขึ้นระหว่างเพศและสร้างความสัมพันธ์ที่มีสุขภาพดี ซึ่งส่งผลให้ลดความขัดแย้ง จากการสนับสนุนใช้ความเมตตาในการช่วยเหลือผู้ที่ประสบความรุนแรงสามารถช่วยให้พวกเขารู้สึกว่ามีคนที่เข้าใจและสนับสนุน ส่งผลให้มีความมั่นใจและสามารถฟื้นฟูได้เร็วขึ้น หลักเมตตาได้รับการนำไปใช้ในชุมชน จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมการเคารพซึ่งกันและกันจากแนวคิดเรื่องการนำหลักเมตตาธรรมมาใช้ในการศึกษาและการรณรงค์จะสามารถช่วยเพิ่มความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงต่อสตรีและวิธีการป้องกัน ส่งเสริมความเมตตาช่วยเปลี่ยนแปลง

ทัศนคติที่มีต่อความรุนแรงและการเหยียดเพศ โดยเฉพาะในกลุ่มคนที่มีอำนาจ ด้วยเหตุนี้ การนำหลักเมตตามาใช้ในชีวิตประจำวันและในชุมชนสามารถเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการลดความรุนแรงต่อสตรีและสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและเคารพในสิทธิมนุษยชน.

องค์ความรู้ที่ได้

การประยุกต์ใช้หลักเมตตาเพื่อลดปัญหาความรุนแรงต่อสตรีในจังหวัดชัยภูมิสามารถดำเนินการได้หลายแนวทาง โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างสังคมที่มีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจต่อกัน ด้วยการสร้างความตระหนักรู้ จัดกิจกรรมการศึกษาและอบรมเกี่ยวกับความรุนแรงต่อสตรี โดยใช้หลักเมตตาเป็นแนวทางในการเข้าใจและรับรู้ถึงปัญหานี้ เช่น การจัดสัมมนา การทำเวิร์กช็อป หรือกิจกรรมสาธารณะเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจมากขึ้น การส่งเสริมการสนับสนุนทางจิตใจ: สร้างกลุ่มสนับสนุนสำหรับผู้หญิงที่ประสบปัญหาความรุนแรง โดยมีการใช้หลักเมตตาในการให้คำปรึกษาและการฟื้นฟูจิตใจ เช่น การจัดโปรแกรมการสนทนาและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสร้างเครือข่ายความช่วยเหลือ: ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และชุมชนในการช่วยเหลือและสนับสนุนสตรีที่ถูกระทำความรุนแรง โดยเน้นการทำงานร่วมกันและการให้ความช่วยเหลืออย่างมีเมตตา การส่งเสริมพลังอำนาจของสตรี จัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างทักษะและความมั่นใจให้กับสตรี เช่น การฝึกอบรมด้านการทำงาน การพัฒนาทักษะชีวิต และการสร้างรายได้ เพื่อให้สตรีมีความสามารถในการดูแลตัวเองและมีความเป็นอิสระ การใช้สื่อในการเผยแพร่ ใช้สื่อสังคมและสื่อมวลชนในการเผยแพร่ข้อความที่สนับสนุนหลักเมตตา เช่น การสร้างแคมเปญที่เน้นการรักและเคารพกัน การป้องกันความรุนแรง และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว การส่งเสริมความเข้าใจในครอบครัว จัดกิจกรรมอบรมสำหรับครอบครัวเกี่ยวกับการใช้หลักเมตตาในการสื่อสารและแก้ไขปัญหาภายในบ้าน เพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและปลอดภัย

การบูรณาการหลักเมตตาเข้ากับแนวทางการลดปัญหาความรุนแรงต่อสตรีจะช่วยสร้างสังคมที่มีความเข้าใจและเคารพซึ่งกันและกัน ส่งผลให้ลดปัญหาความรุนแรงและสร้างสังคมที่มีความสุขและสงบสุขในจังหวัดชัยภูมิได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม พระพุทธศาสนาเน้นความสำคัญของหลักเมตตาซึ่งเป็นหนึ่งในคุณธรรมสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความสุขและความสงบในจิตใจของผู้ปฏิบัติ เมตตาแปลว่าความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน หลักคำสอนเกี่ยวกับเมตตาเป็นทางออกจากความทุกข์ การมีเมตตาทำให้เราสามารถลดความทุกข์ของตนเองและผู้อื่นได้ โดยการเข้าใจและเห็นอกเห็นใจต่อความรู้สึกของผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “ศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักเมตตาเพื่อลดปัญหาความรุนแรงต่อสตรี จังหวัดชัยภูมิ” มีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวทางการประยุกต์ความสำคัญของหลักเมตตาในสังคม
2. ศึกษาแนวทางการประยุกต์สถานการณ์ความรุนแรงต่อสตรีในจังหวัดชัยภูมิ
3. ศึกษาแนวทางการประยุกต์การสร้างความรู้เกี่ยวกับหลักเมตตาในชุมชน
4. ศึกษาแนวทางการร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการแก้ไขปัญหา
5. ศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายสนับสนุนผู้หญิงที่ถูกระทำความรุนแรง

เอกสารอ้างอิง

- กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ. (2546). ความรุนแรงในชีวิตคู่. *รายงานการวิจัย, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, มหาวิทยาลัยมหิดล และมูลนิธิผู้หญิง*.
- ติช นัท ฮันห์. (2542). *เมตตาภาวนา: คำสอนว่าด้วยรัก*. แปลโดย ธารา รินศานต์. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระธนกฤต กลยานธมโม. (2560). *ศึกษานำหลักเมตตาธรรมเพื่อลดความรุนแรงในสังคมปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2556). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สิริวรรณ ไกรสุรพงศ์. (2544). “ความรุนแรงต่อผู้หญิง”. *เอกสารประกอบการสัมมนาของมูลนิธิเพื่อนหญิง ณ บ้านริมอ่าว*. สมุทรสาคร: ม.ป.ท.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2535). *พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม 1*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เลี้ยงช้าง
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 4. *รายงานสถานการณ์ทางสังคมปี 2565*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://anyflip.com/pfgfj/xhgz/basic?utm_source=chatgpt.com [10 มกราคม 2568].

การบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

Knowledge Creation Management in Revenue Collection of Lae Subdistrict Administrative Organization, Thung Chang District, Nan Province

¹ปกประชา ช่างเงิน, ²รัตน์ชนก พรหมณศิริ

¹Pokpracha Chang-ngern, ²Ratchanok Phramsiri

^{1,2}หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี
มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

^{1,2}The Master Degree of Business Administration, Business Administration, Faculty of
Business Administration and Accountancy, Phisanulok University

¹Corresponding author, e-mail: Pokprachaj2@gmail.com

Received: June 25, 2025; Revised: July 11, 2025; Accepted: July 14, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาศึกษาการบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลและอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน และเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลและอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานจัดเก็บรายได้และประชาชนในพื้นที่ตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน จำนวน 361 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายกอบต. ปลัดอบต. รองนายกอบต. พนักงานจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลและ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.85 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test ANOVA และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) โดยด้านการชำระภาษีมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านข้อมูลภาษี และด้านความรู้เกี่ยวกับภาษี ตามลำดับ 2) ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ และระดับรายได้ แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ ด้านข้อมูลภาษี แตกต่างกัน ส่วนเพศ ระดับการศึกษา และประเภทผู้ตอบแบบสอบถาม ไม่แตกต่างกัน และ 3) แนวทางการบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ได้แก่ การสร้างและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการจัดเก็บรายได้ การรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ การแบ่งปันและเผยแพร่ความรู้ การนำความรู้ไปปรับใช้ และการประเมินผลและปรับปรุงระบบการจัดเก็บรายได้

คำสำคัญ: การบริหารจัดการการสร้างความรู้, การจัดเก็บรายได้, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

This research aimed to study knowledge creation management in revenue collection of Lae subdistrict administrative organization, Thung chang district, Nan province and to propose guidelines for knowledge creation management in revenue collection of Lae subdistrict administrative organization, Thung chang district, Nan province. The sample group consisted of 361 revenue collectors and local people in Lae subdistrict administrative organization, Thung chang district, Nan province. Key informants included the subdistrict administrative organization mayor, subdistrict administrative organization secretary, deputy subdistrict administrative organization mayor, and revenue collectors of the subdistrict administrative organization and 9 others. The research instrument was a 5-level rating scale questionnaire and interview form with a reliability of 0.85 for the whole questionnaire. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, ANOVA, and content analysis.

The research results found that 1) The management of knowledge creation in revenue collection of Lae subdistrict administrative organization, Thung chang district, Nan province was at a high level ($\bar{X} = 3.83$), with the highest mean value for tax payment, followed by tax information, and tax knowledge, respectively. 2) The respondents with different ages and income levels had different opinions on the management of knowledge creation in revenue collection. In terms of tax information, they are different, but gender, education level, and type of questionnaire respondent are not different. 3) The management guidelines for knowledge creation in revenue collection of Lae subdistrict administrative organization, Thung chang district, Nan province include creating and developing knowledge about revenue collection, collecting and storing data about revenue, sharing and disseminating knowledge, applying knowledge, and evaluating and improving the revenue collection system.

Keywords: Knowledge Creation Management, Revenue Collection, Subdistrict Administrative Organization.

บทนำ

การบริหารจัดการรายได้เป็นหนึ่งในพันธกิจที่สำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลและอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน เป็นตัวแทนของพื้นที่ที่ต้องเผชิญกับความท้าทายในการจัดเก็บรายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร และโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บรายได้อย่างเป็นระบบจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการรายได้ พร้อมทั้งเสริมสร้างศักยภาพให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระยะยาว (สถาบันพระปกเกล้า, 2544)

จากการสำรวจสภาพปัญหาและผลการดำเนินงานในการจัดเก็บรายได้ของอบต.และ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน พบว่า มีการละเมิดหรือการหลีกเลี่ยงการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เช่น การปล่อยที่ดินว่างไว้โดยไม่นำมาจดทะเบียนหรือประกาศเป็นที่ดินว่าง ซึ่งอาจทำให้รายได้จากภาษีลดลงและส่งผลกระทบต่อการทำงานของอบต. การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดเก็บรายได้

และการบัญชีรายได้ อาจทำให้อบต. และไม่สามารถดำเนินการตรวจสอบและเก็บรายได้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ รวมทั้งการวางแผนการเก็บรายได้ที่ไม่เหมาะสมหรือขาดความชัดเจน อาจทำให้อบต. และไม่สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอย่างมีประสิทธิภาพในการเก็บรายได้ (อบต. และ, 2566) ทั้งนี้เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว อบต. และ ควรต้องพัฒนานโยบายและวิธีการในการจัดเก็บรายได้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงการส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดเก็บรายได้อีกด้วย

การบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ เป็นกระบวนการที่สำคัญสำหรับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีและรายได้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดเก็บรายได้ องค์กรจำเป็นต้องพัฒนาและจัดการความรู้ในด้านการจัดเก็บรายได้อย่างเป็นระบบ การบริหารจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้หน่วยงานสามารถเพิ่มรายได้ให้แก่รัฐ ลดช่องว่างในการจัดเก็บรายได้ และเพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการทำงาน การจัดการความรู้เป็นกระบวนการค้นหา รวบรวมความรู้ที่มีอยู่กระจัดกระจายในตัวบุคคลหรือจากเอกสาร มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดระบบการจัดเก็บผ่านการประมวล กลั่นกรอง ตรวจสอบ ให้บุคคลในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเอง มีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ต่อยอดความรู้สำหรับนำไปเผยแพร่ รวมทั้งนำไปใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยเป็นกระบวนการที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง และเพิ่มการหมุนเวียนความรู้ที่มีความหลากหลายให้มากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้องค์กรควรมีการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ทั้งจากภายนอกและภายใน องค์กรที่มีประโยชน์และส่งผลดีต่อการดำเนินงานขององค์กร การถ่ายทอดความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้นับเป็นความสำเร็จที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการความรู้ขององค์กร (คณาทิพย์ ศรีระมัย, 2562)

จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้ ลดความผิดพลาดและเพิ่มความรวดเร็วในการทำงาน เพิ่มความพึงพอใจของผู้เสียภาษี โดยให้บริการที่รวดเร็วและมีความแม่นยำในการจัดเก็บรายได้ สนับสนุนการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลและความรู้ในการวิเคราะห์เพื่อวางแผนกลยุทธ์ในการจัดเก็บรายได้ เพื่อยกระดับการบริหารจัดการระบบจัดเก็บรายได้ของ อบต. และ สามารถดำเนินงานในอนาคตได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ใช้การวิจัยเชิงผสมผสาน โดยการออกแบบระเบียบวิธีวิจัยของงานวิจัยนี้ได้นำเสนออย่างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั้งสองข้อดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ

การศึกษการบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน มีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานจัดเก็บรายได้และประชาชน ในพื้นที่ตำบลและอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน จำนวน 361 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายกอบต. ปลัดอบต. รองนายก อบต. พนักงานจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลและ จำนวน 9 คน

2) การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย

นำสาระความรู้ที่สังเคราะห์ได้มาสร้างข้อคำถามเพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลโดยจำแนกเป็นส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประเภทของผู้ตอบแบบสอบถาม (พนักงานจัดเก็บรายได้ หรือประชาชน) เป็นตัวเลือกแบบตรวจสอบรายการ

ส่วนที่ 2 การบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล และ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ได้แก่ ด้านข้อมูลภาษี ด้านความรู้เกี่ยวกับภาษี และด้านการชำระภาษี โดยข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการจัดเก็บรายได้ของ อบต. มีตัวเลือกตอบ

สรุปการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย

การศึกษาเอกสารและข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อรวบรวมแนวทางการบริหารจัดการรายได้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

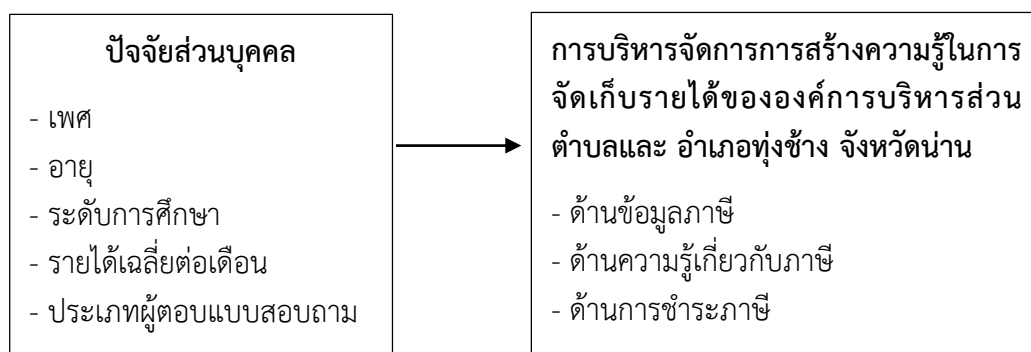
การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งช้าง และประชาชนในพื้นที่

การจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและร่วมกันหาแนวทางแก้ไข

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในกระบวนการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้ ได้พัฒนากรอบแนวคิดงานวิจัยจากหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับคู่มือการปฏิบัติงานจัดเก็บรายได้ของอบต. แนวคิดกฎหมายจัดเก็บภาษี และทฤษฎีการบริหารจัดการ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-60 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีระดับรายได้ไม่เกิน 15,000 บาท และผู้ตอบแบบสอบถามเป็นประชาชน

2. การบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลและอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.83$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการชำระภาษีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.94$) รองลงมา คือ ด้านข้อมูลภาษี ($\bar{x} = 3.80$) และด้านความรู้เกี่ยวกับภาษี มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x} = 3.25$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายได้ พบว่า

2.1 ด้านข้อมูลภาษี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.80$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อบต. มีรายละเอียดเกี่ยวกับภาษีป้ายอย่างครบถ้วนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.90$) รองลงมา คือ อบต. มีรายละเอียดเกี่ยวกับภาษีบำรุงท้องที่อย่างครบถ้วน ($\bar{x} = 3.86$) อบต. ทำข้อมูลภาษีที่ตนเองมีหน้าที่ในการจัดเก็บให้เป็นข้อมูลปัจจุบันอยู่เสมอ ($\bar{x} = 3.84$) อบต. มีรายละเอียดเกี่ยวกับภาษีโรงเรือนและที่ดินอย่างครบถ้วน ($\bar{x} = 3.83$) และอบต. มีรายละเอียดเกี่ยวกับภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างอย่างครบถ้วนมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x} = 3.58$) ตามลำดับ

2.2 ด้านความรู้เกี่ยวกับภาษี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อบต. สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของการดำเนินการจัดเก็บภาษีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.52$) รองลงมา คือ อบต. สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดเก็บภาษีเป็นอย่างดี ($\bar{x} = 3.22$) อบต. สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรายได้ที่จัดเก็บเป็นอย่างดี ($\bar{x} = 3.19$) อบต. สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทของภาษีอากร ($\bar{x} = 3.17$) และอบต. สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตราการจัดเก็บภาษีเป็นอย่างดีมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x} = 3.16$) ตามลำดับ

2.3 ด้านการชำระภาษี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.94$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อบต. มีการจัดทำทะเบียนผู้มีหน้าที่เสียภาษีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.05$) รองลงมา คือ อบต. มีการจัดทำข้อมูลอัตราที่ต้องชำระ ($\bar{x} = 4.00$) อบต. มีการจัดทำแบบฟอร์มในการเสียภาษีเข้าใจง่ายและสะดวกต่อการกรอก ($\bar{x} = 3.90$) อบต. มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอยู่เสมอ ($\bar{x} = 3.90$) และอบต. มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาเก็บข้อมูล เพื่อความรวดเร็วยิ่งขึ้นมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x} = 3.84$) ตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ ด้านข้อมูลภาษี แตกต่างกัน โดยผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ 20-40 ปี มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ ด้านข้อมูลภาษี มากกว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ 41-60 ปี (0.398) และ 60 ปี ขึ้นไป (0.616) และผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับรายได้ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ ด้านข้อมูลภาษีแตกต่างกัน

3.1) ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-30,000 บาท มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ ด้านข้อมูลภาษี มากกว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 15,000 บาท (0.252) และ

3.2) ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,001 บาท ขึ้นไป มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ ด้านข้อมูลภาษี มากกว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 15,000 บาท (0.318)

ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศ ระดับการศึกษา และประเภทผู้ตอบแบบสอบถาม ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

4. แนวทางการบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ดังนี้

4.1 การสร้างและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการจัดเก็บรายได้ โดยจัดการฝึกอบรมให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านการจัดเก็บรายได้เกี่ยวกับกฎหมายใหม่ เช่น พระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง และวิธีการจัดเก็บภาษีอื่นๆ การส่งเจ้าหน้าที่ไปศึกษาดูงานที่หน่วยงานอื่นที่มีระบบจัดเก็บรายได้ที่ประสบความสำเร็จ การพัฒนาเอกสารหรือคู่มือการปฏิบัติงานด้านการจัดเก็บรายได้ เช่น ขั้นตอนการประเมินและติดตามภาษี

4.2 การรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ โดยจัดทำระบบฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงข้อมูลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ภาษีป้าย และค่าธรรมเนียมต่างๆ เพื่อการตรวจสอบและติดตามได้ง่ายเก็บรวบรวมข้อมูลผู้เสียภาษี สถิติการจัดเก็บรายได้ และข้อมูลผู้ค้างชำระอย่างละเอียด

4.3 การแบ่งปันและเผยแพร่ความรู้ การสร้างเครือข่ายความรู้ระหว่างหน่วยงาน โดยร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่ เช่น เทศบาล หรือ อบจ. ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและวิธีการจัดเก็บรายได้ จัดทำแผนประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสาธารณะ เช่น โซเชียลมีเดีย ป้ายประกาศ และเวทีชุมชน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจข้อกำหนดภาษีและการจัดเก็บ

4.4 การนำความรู้ไปปรับใช้ปรับปรุงกระบวนการจัดเก็บภาษี โดยการพัฒนากระบวนการจัดเก็บให้มีความสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส เช่น เพิ่มช่องทางชำระภาษีออนไลน์ การบูรณาการระหว่างหน่วยงานร่วมมือกับกรมที่ดินหรือสำนักงานที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ข้อมูลที่อัปเดตในการประเมินค่าภาษี

4.5 การประเมินผลและปรับปรุงระบบการจัดเก็บรายได้ โดยวิเคราะห์แนวโน้มรายได้และปัญหาการจัดเก็บ เพื่อหาแนวทางปรับปรุงการดำเนินงาน จัดเวทีประชาคมเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บรายได้

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาการบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะองค์การปกครองส่วนตำบลและ ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยการจัดเก็บภาษีนี้ถือเป็นหัวใจของการปฏิบัติงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการนำไปดำเนินการในการพัฒนาส่วนต่างๆ ในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาคน พัฒนาสังคม หรือสิ่งสาธารณูปโภคต่างๆ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งเกิดความสะดวกรวดเร็ว นอกจากนี้ยังพบว่า ความรู้เกี่ยวกับภาษีมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตราการจัดเก็บภาษีประเภทของภาษีอากร รายได้ที่จัดเก็บ ขั้นตอนการจัดเก็บภาษีไม่มากนัก จึงทำให้ด้านความรู้เกี่ยวกับภาษีมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพร จิรวิวงศ์ และคณะ (2565) เรื่อง ปรากฏการณ์การเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองของสตรีในบทบาทผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ความคิดเห็นประสิทธิภาพต่อการจัดเก็บรายได้ภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษี ด้านนโยบายและการบริหารจัดการเก็บภาษี ด้านการแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ตามลำดับ ส่วนด้านกฎหมายจัดเก็บภาษีและบทลงโทษ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐดนัย นันตา (2565) เรื่อง ประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีของเทศบาลตำบลสันทราย พบว่า ประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.20, S.D. = 0.36) เรียงลำดับตามระดับความคิดเห็นเฉลี่ย ได้แก่ สามารถจัดเก็บภาษีได้ทันตาม

ระยะเวลาที่กำหนด (ค่าเฉลี่ย = 4.27, S.D. = 0.44) ค่าใช้จ่ายในการจ้างพนักงานในการจัดเก็บภาษีมีความคุ้มค่ากับรายได้ที่จัดเก็บภาษี (ค่าเฉลี่ย = 4.24, S.D. = 0.43) จัดเก็บภาษีแต่ละ ประเภทได้ตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (ค่าเฉลี่ย = 4.17, S.D. = 0.38) และหน่วยงานของท่านมี ลูกหนี้ที่ค้างชำระภาษีน้อยลง (ค่าเฉลี่ย = 4.11, S.D. = 0.49) ตามลำดับ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งไพลิน บุญหล้า (2564) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี พบว่า ปัจจัยการจัดเก็บภาษีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการให้บริการลงมา คือ ด้านบุคคล และด้านมาตรการในการดำเนินงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความรู้เกี่ยวกับภาษี

จากผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ และระดับรายได้ต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ ด้านข้อมูลภาษีแตกต่างกัน ส่วนเพศ ระดับการศึกษา และประเภทผู้ตอบแบบสอบถาม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ และระดับรายได้ต่างกัน อาจมีทัศนคติความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป เพราะประสบการณ์การในชีวิตที่เจอแตกต่างกันไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐดนัย นันทา (2565) เรื่อง ประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีของเทศบาลตำบลในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งไพลิน บุญหล้า (2564) เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยด้านการให้บริการ ด้านความรู้เกี่ยวกับภาษี ด้านการชำระภาษี ด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ ด้านแผนที่ภาษี และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลวรรณ แดงน้อย (2562) เรื่องประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลกระจุย อำเภอภาษี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีปัจจัยส่วนบุคคลทั้งเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้ของครอบครัว/เดือน และประเภทการเสียภาษีแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ได้แก่ การสร้างและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการจัดเก็บรายได้ การรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ การแบ่งปันและเผยแพร่ความรู้ การนำความรู้ไปปรับใช้และการประเมินผลและปรับปรุงระบบการจัดเก็บรายได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพร จิรวิวงศ์ และคณะ (2565) เรื่องประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ ควรสร้างความพึงพอใจการบริการประชาชนในการจัดเก็บรายได้และเสียภาษีท้องถิ่น เช่น การออกบริการรับชำระภาษีเคลื่อนที่ การชำระเงินแบบออนไลน์การประชาสัมพันธ์ถึงระบบและวิธีการจ่ายภาษีให้ครบทุกขั้นตอนครอบคลุมทุกพื้นที่ ปรับโครงสร้างตำแหน่งผู้ได้บังคับบัญชาและการบริหารจัดการจัดเก็บรายได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ คมคาย มากมูล และคณะ (2562) เรื่องรูปแบบการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ของเทศบาลตำบลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน 3 กิจกรรม ได้แก่ การอบรมการมีส่วนร่วมของประชาชน การฝึกปฏิบัติวางนโยบายและแผนการออกภาคสนาม การจัดสถานที่ในการรับชำระภาษี การประชาสัมพันธ์การชำระภาษี ได้แก่ การอบรมการประชาสัมพันธ์ของการชำระภาษี และจัดตั้ง

ผู้รับคำปรึกษาความพร้อมในการจัดเก็บรายได้ ได้แก่ งบประมาณ บุคลากร หรือเจ้าหน้าที่ สร้างแรงจูงใจสถานที่รองรับผู้ชำระภาษี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1) จากผลการศึกษาการบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ด้านความรู้เกี่ยวกับภาษีมียาค่าเฉลี่ยต่ำสุด ในประเด็นเกี่ยวกับ อบต. สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตราการจัดเก็บภาษีเป็นอย่างดี ดังนั้น อบต.และ ควรจัดประชุมประชาชนเพื่อให้ความรู้เรื่องอัตราการจัดเก็บภาษีและเรื่องอื่นๆ เกี่ยวกับภาษีอย่างสม่ำเสมอตามความเหมาะสม

2) จากผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ดังนั้น อบต.และ ควรมีการสร้างและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการจัดเก็บรายได้ การรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ การแบ่งปันและเผยแพร่ความรู้ การนำความรู้ไปปรับใช้ และการประเมินผลและปรับปรุงระบบการจัดเก็บรายได้

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษการบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดอื่นๆ

2) ควรมีการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร

องค์ความรู้ที่ได้

การบริหารจัดการการสร้างความรู้ในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน จะมีองค์ความรู้ที่สามารถสรุปได้ในรูปแบบของตาราง ดังนี้

1. กระบวนการจัดเก็บรายได้ ได้แก่ 1) การสำรวจแหล่งรายได้ในพื้นที่ 2) การออกแบบระบบเก็บรายได้ (เช่น ภาษี/ค่าธรรมเนียม) 3) การติดตามและประเมินผล

2. การสร้างความรู้ในองค์กร ได้แก่ 1) การถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างบุคลากร 2) การใช้เทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ 3) การจัดประชุม/อบรม

3. ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ 1) ขาดความรู้เฉพาะทางในบางพื้นที่ 2) ระบบเทคโนโลยีล้าสมัย 3) การไม่เข้าถึงของประชาชน

4. แนวทางพัฒนาการจัดการ ได้แก่ 1) การจัดทำคู่มือการจัดเก็บรายได้ 2) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร 3) การนำระบบดิจิทัลมาใช้

องค์ความรู้ที่ได้ ได้แก่ องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการการสร้างความรู้ในการเก็บรายได้ภาษี และกระบวนการที่นำไปสู่การพัฒนาในอนาคต รวมถึงการร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ และการใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บ

เอกสารอ้างอิง

กมลวรรณ แดงน้อย. (2562). ประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลกระจิ๋ว อำเภอกาฬ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

- กันตินันท์ นกขุนทอง. (2559). การจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. *การศึกษานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- คมคาย มากมูล และคณะ. (2562). รูปแบบการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ของเทศบาลตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารชอพะยอม*. 30(2), 155-161.
- ณรงค์ ปรายรุ่งโรจน์. (2552). ผลสัมฤทธิ์ของการจัดทำแผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าแดด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นภาพร จิรวิวงศ์ และคณะ. (2565). การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองพาดำ อำเภอนาหว้า จังหวัดสกลนคร. *การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ประพาฬ วงศ์สุบิน. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอแกลง จังหวัดระยอง. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- รุ่งไพลิน บุญหล้า. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี. *วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี
Effects of Ethical Leadership of Administrators on Learning Organization
of School under the Secondary Educational Service Area Office
Nonthaburi

¹สิริพร นาคเนียม, ²สุธาสินี แสงมุกดา

¹Siriporn Nakniem, ²Suthasinee Saengmookda

^{1,2}สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

^{1,2}Program in Educational Administration, Faculty of Education,
Mahamakut Buddhist University

¹Corresponding author, e-mail: siriporn.nak@student.mbu.ac.th

Received: June 25, 2025; Revised: July 13, 2025; Accepted: July 17, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี 2. ศึกษาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี และ 3. ศึกษาภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบสมมติฐาน ใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ความไว้วางใจ การเป็นพลเมืองดี ความถูกต้อง ยุติธรรม ความเคารพ นับถือ และความเป็นผู้นำคุณธรรม ตามลำดับ 2. องค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ แบบแผนทางการคิด การเรียนรู้ เป็นทีม การคิดอย่างเป็นระบบ การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน และบุคคลที่รอบรู้ ตามลำดับ และ 3. ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี ได้แก่ ความไว้วางใจ การเป็นพลเมืองดี ความถูกต้อง ยุติธรรม ความเคารพ นับถือ และความเป็นผู้นำคุณธรรม ซึ่งตัวแปรทั้ง 5 ด้าน ได้ร่วมกันทำนายองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี ได้ร้อยละ 19.0 ($R^2 = 0.190$) และสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์การถดถอยพหุคูณ ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = 4.268 + .067 (X_4)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z' = .138 (X_4)$$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม, องค์การแห่งการเรียนรู้, สถานศึกษา

Abstract

This thesis aimed to 1) study the moral leadership of administrators of educational institutions under the Office of Nonthaburi Secondary Education Service Area, 2) study the learning organization of educational institutions under the Office of Nonthaburi Secondary Education Service Area, and 3) study the moral leadership affecting the learning organization of educational institutions under the Office of Nonthaburi Secondary Education Service Area. Sample groups were 18 schools under the Office of Nonthaburi Secondary Education Service Area with a total of 321 informants, consisting of school directors, deputy school directors, heads of subject groups, and teachers. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using a ready-made program. The statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean ($\bar{X}$), and standard deviation (S.D.). Hypothesis testing used stepwise multiple regression analysis.

The results of the research were found that: The moral leadership of school administrators under the Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office was at a high level overall. When considering each aspect, it was found that all aspects were at a high level. The average values from the highest to the lowest were as follows: trust, being a good citizen, correctness, fairness, respect, and moral leadership, respectively. The learning organization of the school under the Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office was at a high level overall. When considering each aspect, it was found that all aspects were at a high level. The average values from the highest to the lowest were as follows: thinking plan model, team learning, systematic thinking, shared vision, and knowledgeable individuals, respectively. The moral leadership of school administrators that affected the learning organization of the schools under the Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office consisted of 5 aspects: trust, being a good citizen, Correctness, fairness, respect, trustworthiness, and moral leadership. The five variables jointly predicted the learning organization of educational institutions under the Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office by 19.0 percent ($R^2 = 0.019$). The multiple regression prediction equation can be written as follows:

Prediction equation in the form of raw scores

$$Y' = 4.268 + .067 (X_4)$$

Prediction equation in the form of standard scores

$$Z' = .138 (X_4)$$

Keywords: Moral leadership, Learning organization, Educational.

บทนำ

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาในสถานศึกษามีความสำคัญ ผู้บริหารจำเป็นในยุคปัจจุบัน สังคมไทยเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี การบริหารจัดการในองค์กร โดยเฉพาะในสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีทั้งความสามารถและคุณธรรมจริยธรรม เพื่อสามารถรับมือกับความท้าทายต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (ศิริพร สิทธิศรี, 2565) การบริหารในสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีทั้งความสามารถและคุณธรรมจริยธรรมของ (Yukl, 2013) ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม (Moral Leadership) จึงกลายเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้นำที่มีคุณธรรม เช่น ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ และความรับผิดชอบจะสามารถเป็นแบบอย่างที่ดี และส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใส และมีคุณภาพ (Northouse, 2018) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ก็ได้ให้ความสำคัญกับคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำ โดยเฉพาะใน มาตรา 76 ที่ระบุว่ารัฐต้องส่งเสริมระบบคุณธรรม และ มาตรา 219 ที่กล่าวถึงการประเมิน และพัฒนาผู้บริหารราชการให้มีคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่กับสมรรถนะ (กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2560) อย่างไรก็ตาม ปัญหาการขาดภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมในสถานศึกษายังคงปรากฏในหลายพื้นที่ เช่น การตัดสินใจที่ไม่โปร่งใส ขาดความยุติธรรม และการใช้อำนาจโดยไม่เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม ซึ่งส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจในการทำงานของครูและคุณภาพของการจัดการศึกษาโดยรวม (สิวลี ศิริวิไล, 2550) อีกทั้งยังพบว่าสถานศึกษาบางแห่งไม่มีวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมคุณธรรม ขาดพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกัน และขาดความร่วมมือในระดับองค์กร ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมตามแนวคิดของ (Brown, Treviño, & Harrison, 2015) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ความไว้วางใจ (Trust) 2. ความยุติธรรม (Justice) 3. ความเป็นผู้นำคุณธรรม (Moral Leadership) 4. ความน่าเชื่อถือ (Credibility) 5. การเป็นพลเมืองดี (Good Citizenship) ซึ่งสะท้อนถึงคุณลักษณะของผู้นำที่ทั้ง เก่ง และ ดี และสามารถนำพาองค์กรไปสู่ความยั่งยืนได้ นอกจากนี้ การสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ตามแนวคิดของ Senge (1990) ยังต้องอาศัยผู้นำที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจ ส่งเสริมวิสัยทัศน์ร่วม และเปิดพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ของสมาชิกในองค์กรทุกระดับ ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของผู้นำเชิงคุณธรรมที่มีพฤติกรรมแบบอย่าง สื่อสารสองทาง และเสริมแรงเชิงบวก

จากบริบทข้างต้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมควบคู่กับทักษะการจัดการ เพื่อสามารถขับเคลื่อนองค์กรท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อน และสามารถปลูกฝังจริยธรรมในองค์กรได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะในยุคที่สังคมเผชิญกับความเสื่อมถอยของคุณธรรม การมีผู้นำที่ดีจึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางจริยธรรมในองค์กร การเป็นผู้นำเชิงคุณธรรมไม่เพียงเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมส่วนบุคคล แต่ยังเป็นกลไกสำคัญของการบริหารที่สามารถเสริมสร้างการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร การบริหารสถานศึกษาที่ตั้งอยู่บนหลักจริยธรรมจะส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานและการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาในทุกมิติ

ผู้วิจัย จึงสนใจศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17 จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะนำไปสู่การสร้างแนวทางส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในผู้บริหาร นำไปพัฒนาเป็นแนวทางการฝึกอบรม การประเมินผล และการกำหนดนโยบายที่มุ่งเน้นการสร้างผู้นำที่ทั้งเก่งและดี และผลักดันให้องค์กรสามารถก้าวสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี
2. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การดำเนินการวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งประกอบด้วย การออกแบบการวิจัย ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การออกแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่มีแบบแผนการวิจัยในลักษณะของการค้นหาความรู้และความจริง โดยเน้นที่ข้อมูลเชิงตัวเลข ใช้วิธีการทางสถิติ ช่วยวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลเพื่อให้เกิดความคลาดเคลื่อน (Error) น้อยที่สุด

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย เรื่องภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรพื้นฐาน ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) หรือตัวแปรทำนาย (Predicted Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variable) หรือตัวแปรเกณฑ์ (Criteria Variables) ดังนี้ ตัวแปรพื้นฐาน ได้แก่ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา ตัวแปรอิสระ (X_{tot}) ได้แก่ แนวคิดภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของ (Brown, 2007: 149-152), (Josephson Institute of Ethics, 2009), (นิคม นาคอ้าย, 2555), (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2557), (สุเทพ ปาลสาร, 2555: 9), (สุธาสนี แม้นญาติ, 2554) ได้แก่ ความไว้วางใจ (X_1) ความถูกต้อง ยุติธรรม (X_2) ความเป็นผู้นำคุณธรรม (X_3) ความเคารพนับถือ (X_4) การเป็นพลเมืองดี (X_5) ตัวแปรตาม (Y_{tot}) ได้แก่ แนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ (Peter M. Senge, 1999: 6) “The Fifth Discipline”, ลือชัย พันธุ์เจริญกิจ, 2540: 47), (วสันต์ อดิศักดิ์, 2555), (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2555: 11-12), (มาร์ควอท (Marquardt, 1996) ได้แก่ บุคคลที่รอบรู้ (Y_1) แบบแผนทางความคิด (Y_2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Y_3) การเรียนรู้เป็นทีม (Y_4) การคิดอย่างเป็นระบบ (Y_5)

3. ผู้วิจัยได้ศึกษา เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรีครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ใช้บุคลากรทางการศึกษาซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน เป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of analysis) ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัย โดยทำการค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา เอกสาร วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำความรู้ที่ได้รับจากเอกสารมาเป็นข้อมูล ในการสร้างกรอบแนวคิดและสร้างเครื่องมือในการศึกษาวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี จำนวน 321 คน (18 โรงเรียน) การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีเปิดตารางสำเร็จรูปของ เครซี่และมอร์แกน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามขนาดของโรงเรียนใช้วิธีการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ การสุ่มตัวอย่างที่

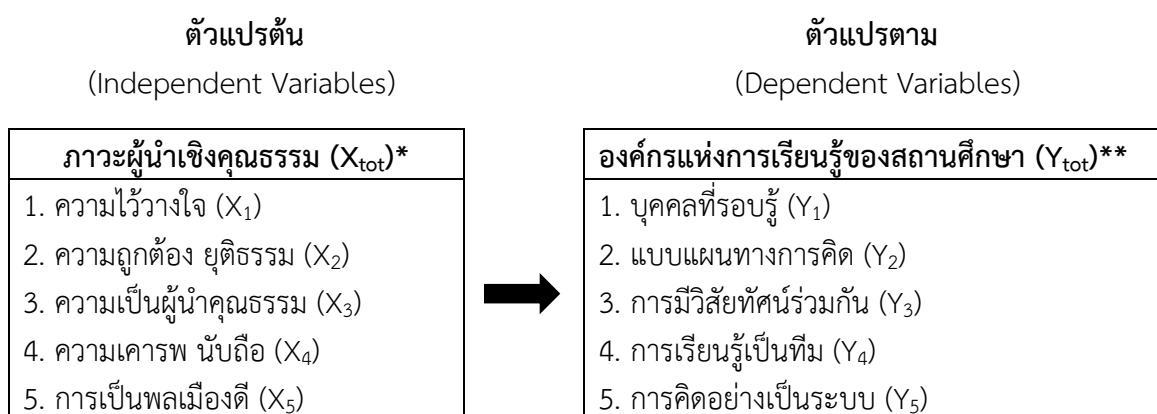

เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน ใช้วิธีการสุ่มด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา ลักษณะของคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นบุรีรัมย์ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close ended Question) เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคิร์ท การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสม ทางภาษาของข้อคำถาม ใช้วิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย IOC (Index of Item Objective Congruence) ผลคำนวณมีดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1 ทุกข้อ และผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารได้ค่าแอลฟาเท่ากับ 0.969 และผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาได้ค่าแอลฟาเท่ากับ 0.974 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เรื่องภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นบุรีรัมย์ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของ (Brown, 2007: 149-152), (Josephson Institute of Ethics, 2009), (นิคม นาคอ้าย, 2555), (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2557), (สุเทพ ปาลสาร, 2555: 9), (สุธาสนี แม้นญาติ, 2554) ได้แก่ 1. ความไว้วางใจ 2. ความถูกต้อง ยุติธรรม 3. ความเป็นผู้นำคุณธรรม 4. ความเคารพ นับถือ 5. การเป็นพลเมืองดี ในส่วนองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ (Peter M. Senge, 1999: 6) “The Fifth Discipline”, ลือชัย พันธุ์เจริญกิจ, 2540: 47), (วสันต์ อดิศักดิ์, 2555), (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2555: 11-12), (มาร์ควอต (Marquardt, 1996) ได้แก่ 1. บุคคลที่รอบรู้ 2. แบบแผนทางการคิด 3. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 4. การเรียนรู้เป็นทีม 5. การคิดอย่างเป็นระบบ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความไว้วางใจ ด้านการเป็นพลเมืองดี ด้านความถูกต้อง ยุติธรรม ด้านความเคารพ นับถือ และด้านความเป็นผู้นำคุณธรรม ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์องค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านแบบแผนทางการคิด รองลงมา คือ ด้านการเรียนรู้เป็นทีม ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน และด้านบุคคลที่รอบรู้ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่าตัวแปรที่รับคัดเลือกเข้าสมการ ได้แก่ ด้านความเคารพ นับถือ (X_4) ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.138 ค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.019 หมายความว่า ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเคารพ นับถือ (X_4) สามารถร่วมกันทำนายองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี (Y_{tot}) ได้ร้อยละ 1.90 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Standard Error) เท่ากับ 0.168 ในลักษณะนี้ แสดงว่า ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเคารพ นับถือ ที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ได้ดังนี้

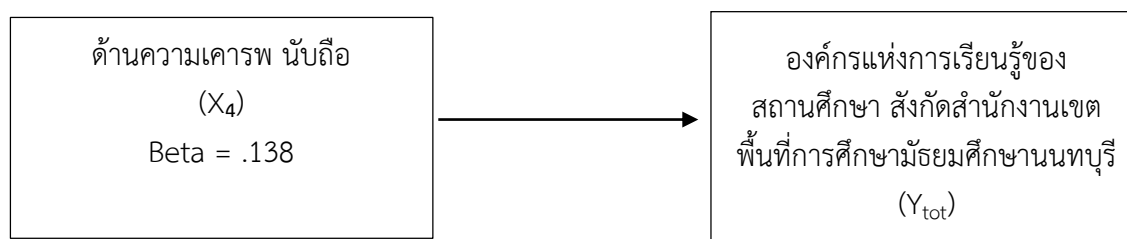
สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = 4.268 + .067 (X_4)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z' = .138 (X_4)$$

สรุปผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารมีพฤติกรรมตามหลักคุณธรรมในระดับที่สูงครอบคลุม กระบวนการศึกษาวิชาการได้มีกระบวนการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาทุกคน ก่อนที่จะเข้าไปรับตำแหน่งและปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษา ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในทุกๆ ด้าน รวมไปถึงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงานที่ดีตามมาตรฐานตำแหน่งงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับทางราชการ

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความไว้วางใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความไว้วางใจผ่านการสื่อสารอย่างโปร่งใส ความสม่ำเสมอในการตัดสินใจ และความสามารถในการสร้างสัมพันธ์อันดีกับทีมงาน ที่ระบุว่าความไว้วางใจเป็นพื้นฐานของภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม และสนับสนุนแนวคิดของ (Brown et al, 2005) ที่เน้นการสร้างควมไว้วางใจผ่านพฤติกรรมที่มีจริยธรรม ทั้งนี้ งานวิจัยของ (ภัทรพร จิตต์สง่า, 2564) ยังพบว่า ความไว้วางใจในผู้นำส่งผลต่อความผูกพันของครูและการพัฒนาโรงเรียนอย่างมีส่วนร่วมในระยะยาว ผลการวิจัยที่พบว่า ด้านความไว้วางใจ เป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม ที่มีระดับค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นในระดับสูงผ่านการแสดงพฤติกรรมที่มีความสม่ำเสมอ โปร่งใส และให้เกียรติทีมงาน ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของผู้นำเชิงคุณธรรมในยุคปัจจุบัน

สำหรับด้านที่จัดอยู่ในอันดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านความเป็นผู้นำคุณธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการวางแผนพัฒนาเชิงระบบ และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุน สอดคล้องกับงานของ (วลัยพร มั่งคั่ง, 2560) ที่ระบุว่าความต่อเนื่องของพฤติกรรมแบบอย่างที่ดีจะเกิดขึ้นได้ นอกจากนี้ (วรชาติ สุนทรสิงห์, 2566) ชี้ว่าผู้บริหารที่ขาดการฝึกอบรมหรือพื้นที่แลกเปลี่ยนเชิงคุณธรรม จะมีข้อจำกัดในการสร้างแรงบันดาลใจให้ทีมงานปฏิบัติตามหลักจริยธรรมอย่างแท้จริง แม้ผลการวิจัยจะพบว่า ด้านความเป็นผู้นำคุณธรรม อยู่ในระดับมาก แต่เมื่อเปรียบเทียบกับองค์ประกอบอื่นๆ แล้ว ด้านนี้กลับมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษายังเผชิญกับความท้าทายในการแสดงบทบาทผู้นำเชิงคุณธรรมอย่างเด่นชัด โดยเฉพาะในด้านการสื่อสารเชิงคุณธรรม การเป็นแบบอย่างที่ดีอย่างต่อเนื่อง และแนวทางการเป็นผู้นำคุณธรรมอย่างเป็นระบบ

องค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาพรวมของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาแสดงให้เห็นว่าสถานศึกษามีการดำเนินงานที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากรภายในองค์กร ทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม และองค์กรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การร่วมกันวางแผน และการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันที่ชัดเจน ซึ่งถือเป็นรากฐานของการพัฒนาองค์กรในศตวรรษที่ 21 ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ (Peter Senge, 1990) ซึ่งเสนอว่าองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) คือ องค์กรที่บุคลากรสามารถขยายขีดความสามารถในการบรรลุเป้าหมาย พัฒนารูปแบบการคิดใหม่ สร้างวิสัยทัศน์ร่วม และเรียนรู้ไปด้วยกันอย่างต่อเนื่อง โดย Peter Senge ได้นำเสนอองค์ประกอบ 5 ประการขององค์กรแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ 1. บุคคลที่รอบรู้ (Personal Mastery) 2. แบบแผนทางการคิด (Mental Models) 3. การมีวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) 4. การเรียนรู้เป็นทีม (Team Learning) และ 5. การคิดอย่างเป็นระบบ (Systems Thinking) การที่สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงการขับเคลื่อนองค์กรอย่างมีส่วนร่วม การเปิดพื้นที่ให้บุคลากรได้พัฒนาศักยภาพ และการมีภาวะผู้นำที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ การพัฒนาให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างยิ่งย่น

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่จัดอยู่ในอันดับแรก คือ ด้านแบบแผนทางการคิดอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารในสถานศึกษามีแนวโน้มที่จะเปิดกว้างทางความคิดสะท้อนตนเอง และพร้อมปรับเปลี่ยนแนวคิดที่เคยยึดถืออยู่เดิมเพื่อพัฒนาองค์กร เชื่อมโยงกับทฤษฎีของ Peter Senge (1990) เป็นองค์ประกอบขององค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่าบุคลากรและแนวคิดเรื่อง Mental Models มาจาก Peter Senge (1990) ซึ่งเสนอว่า “แบบแผนทางการคิด”

คือ ภาพในใจที่บุคคลใช้ในการตีความโลก และการกระทำของตนเอง โดยผู้ที่สามารถตระหนักถึงกรอบคิดของตน และเปิดใจต่อความคิดเห็นใหม่ๆ จะสามารถเรียนรู้ และปรับปรุงตนเองได้อย่างลึกซึ้ง เป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ การที่แบบแผนทางความคิดอยู่ในระดับมากที่สุด อาจสะท้อนถึงวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ การสื่อสารแบบเปิด และการเรียนรู้จากข้อผิดพลาด ซึ่งส่งผลให้ครูและบุคลากรสามารถพัฒนาแนวคิด และพฤติกรรมได้อย่างต่อเนื่อง

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่จัดอยู่ในอันดับสุดท้าย คือ ด้านบุคคลที่รอบรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าองค์ประกอบขององค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่นๆ แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรอาจยังไม่แสดงพฤติกรรมที่มุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง หรือขาดระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งในระดับบุคคล มีแนวคิดของ (Peter Senge, 1990) ซึ่งเป็นผู้พัฒนาแนวคิด “The Fifth Discipline” ระบุว่า “บุคคลที่รอบรู้ (Personal Mastery)” คือ บุคคลที่มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าในการเรียนรู้ พัฒนาตนเอง และมีเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจน ซึ่งจะส่งผลต่อความสามารถในการพัฒนาองค์กรในภาพรวม เพราะบุคคลที่พัฒนาอย่างต่อเนื่องจะสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง และสร้างการเรียนรู้ใหม่ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ (Chappell, Craft & Rolfe, 2019) ชี้ว่าองค์กรการศึกษาที่ต้องการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ควรเน้น “Self-driven learning” โดยเฉพาะในบทบาทของครู และผู้บริหารที่ต้องมีความสามารถในการสะท้อนตน (Self-reflection) และเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขนาดนทบุรี จากการวิเคราะห์พบว่าตัวแปรเดียวที่สามารถเข้าสู่สมการพยากรณ์องค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา (Y_{tot}) คือ ด้านความเคารพ นับถือ (X_4) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.138 ค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.019 หมายความว่า ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหาร ด้านความเคารพ นับถือ (X_4) สามารถร่วมกันทำนายองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขนาดนทบุรี (Y_{tot}) ได้ร้อยละ 1.90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ซึ่งแม้จะมีขนาดอธิบายความแปรปรวนที่ค่อนข้างน้อย แต่ก็แสดงถึงความสำคัญเชิงคุณภาพของตัวแปรด้านความเคารพ นับถือ ในการส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ความเคารพ นับถือ (Respect) ของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ (Goleman, 1998) ที่เสนอว่า “ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ และความเข้าใจผู้อื่น (Empathy)” เป็นหัวใจสำคัญของภาวะผู้นำยุคใหม่ ที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อแรงจูงใจ ความผูกพัน และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้ตาม นอกจากนี้ (ศศิธร จันทรแจ่ม, 2562) ยังพบว่าผู้นำที่มีความเคารพนับถือ และรับฟังอย่างตั้งใจ ส่งผลให้ครูรู้สึกมีคุณค่า และกล้าเปิดเผยข้อมูลหรือข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโรงเรียนในระยะยาว แม้ค่า R^2 จะอยู่ที่ร้อยละ 1.90 ซึ่งอาจตีความได้ว่าการพยากรณ์มีอำนาจไม่สูงนัก แต่ในเชิงคุณภาพ การแสดงออกด้านความเคารพนับถือของผู้นำถือเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่จำเป็นต่อการเปิดพื้นที่การเรียนรู้ในองค์กร แต่ถือเป็น “จุดเริ่มต้นของการสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ” ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างยิ่งยั้ง

ส่วนด้านความไว้วางใจ ด้านการเป็นพลเมืองดี ด้านความถูกต้อง ยุติธรรม และด้านความเป็นผู้นำคุณธรรม ที่ไม่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีความสัมพันธ์กับองค์กรแห่งการเรียนรู้ แต่จากผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่าเฉพาะด้านความเคารพ นับถือเท่านั้น

ที่สามารถทำนายองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านความไว้วางใจ ด้านการเป็นพลเมืองดี ด้านความถูกต้อง ยุติธรรม และด้านความเป็นผู้นำคุณธรรม กลับไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งอาจมีเหตุผลได้หลายประการ สรุปใจความสำคัญแม้ผู้บริหารจะมีคุณธรรมในหลายด้าน เช่น ความถูกต้อง ยุติธรรม ความไว้วางใจ หรือความเสียสละ แต่อาจยังไม่สามารถเปลี่ยนคุณธรรมเหล่านี้ให้กลายเป็นพฤติกรรมเชิงกลยุทธ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมในองค์กรได้อย่างเป็นรูปธรรมซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่าง “ภาวะผู้นำที่ดี” กับ “การบริหารเชิงระบบเพื่อการเรียนรู้”

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย เรื่องภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะทั่วไปและข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 แสดงให้เห็นถึงผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมมากเท่าใด องค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาก็จะมีประสิทธิภาพในลักษณะคล้ายตามกัน กล่าวคือภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนา และส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน การที่ผู้บริหารยึดหลักคุณธรรม เช่น ความไว้วางใจ ความถูกต้อง ยุติธรรม ความเป็นผู้นำคุณธรรม ความเคารพ นับถือ และการเป็นพลเมืองดี จะช่วยสร้างแรงจูงใจ สร้างความไว้วางใจ และสร้างบรรยากาศแห่งการมีส่วนร่วมในหมู่คณะครู และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ก่อให้เกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง ดังนั้น จึงควรมีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดอบรม สัมมนา หรือเวิร์กช็อป ที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์นโยบายต่างๆ การสร้างวิสัยทัศน์ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา การออกแบบแผนปฏิบัติการ และกลยุทธ์ภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมในการตัดสินใจ การบริหารคน และการจัดการกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ผู้บริหารควรส่งเสริม และสนับสนุนครูผู้สอนให้มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านวิชาการ การใช้เทคโนโลยี และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ตอบสนองต่อเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีความโปร่งใสเอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน มีเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปนั้นควรทำการวิจัย ดังนี้

1) ควรหาแนวทางในการพัฒนาบุคลากรโดยใช้โมเดลภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม

2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา หรือสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อเปรียบเทียบและหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม

3) ควรมีการวิจัยคุณภาพเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม และปัจจัยที่เกี่ยวข้องรวมถึงแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ สมุทธารักษ์. (2559). *การพัฒนาผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- วสันต์ อดิศักดิ์. (2555). *องค์ประกอบและแนวทางการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรชาติ สุนทรสิงห์. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างการฝึกอบรมเชิงคุณธรรมและพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, วิทยาลัยบัณฑิตศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- วลัยพร มั่งคั่ง. (2560). ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมกับความผูกพันในองค์กรของบุคลากรทางการศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 40(3), 12–23.
- นิคม นาคอ้าย. (2555). ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับพฤติกรรมจริยธรรมของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- ภัทรพร จิตต์สง่า. (2564). การสร้างความไว้วางใจของผู้ใต้บังคับบัญชาผ่านพฤติกรรมผู้นำที่มีจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- สิวลี ศิริวิไล. (2550). แรงจูงใจในการทำงานของครูและคุณภาพของการจัดการศึกษา. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- สุเทพ ปาลสาร. (2555). การวิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมในช่วงปี พ.ศ. 2545–2555. *รายงานการวิจัย*, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- สุธาสนี แม้นญาติ. (2554). ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2553). ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 7(2), 25–32.
- ศศิธร จันทรแจ่ม. (2562). ภาวะผู้นำทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศการทำงานของครู. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 26(1), 23–38.
- Brown, M. E., Treviño, L. K., & Harrison, D. A. (2005). Ethical leadership: A social learning perspective for construct development and testing. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 97(2), 117–134.
- Fullan, M. (2014). *The principal: Three keys to maximizing impact*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

- Greenleaf, R. K. (1977). *Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power and greatness*. New York, NY: Paulist Press.
- Goleman, D. (1998). *Working with emotional intelligence*. New York: Bantam Books.
- Marquardt, M. J. (2002). *Building the learning organization: Mastering the 5 elements for corporate learning*. 2nd ed. Palo Alto, CA: Davies-Black Publishing.
- Northouse, P.G. (2018). *Leadership: Theory and practice*. 8th ed. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Senge, P. M., Kleiner, A., Roberts, C., Ross, R. B., & Smith, B. J. (2012). *The fifth discipline field book: Strategies and tools for building a learning organization*. Crown Business.
- Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. New York, NY: Doubleday.
- Sergiovanni, T. J. (2007). *Moral leadership: Getting to the heart of school improvement*. Jossey-Bass.
- Watkins, K. E., & Marsick, V. J. (2016). *Informal and incidental learning in the workplace*. 2nd ed. Routledge.

**การบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะสงฆ์
ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น**
**Management of Welfare Education According to Four Saṅgahavatthu
of Monks in Manjakiri District, Khon Kaen Province**

¹พระครูสารปิยธรรม (สุริยา ปิยธมฺโม), ²พระศรีสัจญาณมุนี, ³พูนศักดิ์ กมล

¹Phrakhrusarapiyatham (Suriya Piyadhammo), ²Phrasrisatchyanamuni

³Poonsak Kamol

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Chaiyaphum Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding author, e-mail: Aa0847978562@gmail.com

Received: June 15, 2025; Revised: June 30, 2025; Accepted: July 07, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาการบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 2) ศึกษาการบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น 3) การบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการจัดเก็บข้อมูลในการรวมข้อมูล และจากการสัมภาษณ์กลุ่มพระสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น จำนวน 20 คน โดยมีผู้ปกครองเจ้าคณะจังหวัดเจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะตำบล จำนวน 10 รูป พร้อมผู้เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์จำนวน 10 คน โดยใช้วิธีการเจาะจงตามประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรีได้ดำเนินการในด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยการจัดตั้งศูนย์การศึกษาในวัด การให้ทุนการศึกษา, การฝึกทักษะวิชาชีพ และการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนและประชาชนในชุมชน, การบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น มีผลที่สำคัญต่อการพัฒนาเยาวชนและชุมชนในพื้นที่ ซึ่งสามารถสรุปผลได้ตามข้อประสงค์หลักของการศึกษาทั้ง 3 คณะสงฆ์ได้ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน (การให้), ปิยวาจา (คำพูดที่ไพเราะ), อตถจริยา (การกระทำที่มีประโยชน์) และสมานัตตตา (การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์) ในการพัฒนาการศึกษาในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ, การบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่นตามหลักสังคหวัตถุ 4 ได้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาในหลายด้าน ทั้งในด้านการศึกษา คุณธรรม และการพัฒนาชุมชน การใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นแนวทางในการช่วยเหลือและพัฒนาศึกษาอย่างครบวงจรทำให้เยาวชนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, การศึกษาสงเคราะห์, หลักสังคหวัตถุ 4, อำเภอมัญจาคีรี

Abstract

The research had three objectives as follows: 1) to study the management of the welfare education of the monks according to four Saṅgahavatthu, 2) to study the management of the welfare education of the monks in Manjakiri District, Khon Kaen Province, and 3) to study the management of the welfare education according to four Sangahavatthu of the monks in Manjakiri District, Khon Kaen Province. It was the qualitative research, collecting data and interviewing 20 monks in Manjakiri District, Khon Kaen Province: 10 ruling monks and 10 others involved.

The results found that: The management of the welfare education of the monks according to four Saṅgahavatthu in Manjakiri District, Khon Kaen Province effected the development of youths and community in the region, which can be summarized in three main purposes of education. The monks used the principle of four Saṅgahavatthu: Dāna (giving), Piyavaca (Kindly speech), Atthcariya (useful conduct), and Samānattatā (harmonious living together) to develop effective education in community by giving scholarship and necessities to the need, using the inspiring words in Dhamma teaching and studying, and participating in community to hold educational activities and to develop life skills. The monks in Manjakiri District managed the welfare education, forming educational centers in the temple compounds, giving scholarship, training vocational skills, holding various activities to support education and develop life quality of youths and people in the community. The management of the welfare education of the monks in Manjakiri District, Khon Kaen Province according to four Saṅgahavatthu caused the development in many aspects such as education, moral and community development. Four Saṅgahavatthu is said to help develop education in all aspects, educating the youths very well so as to develop themselves for the better future in the strong and harmonious community.

Keywords: Management, welfare education, The four principles of social welfare, Manchakhiri District.

บทนำ

สมัยพุทธกาล การบริหารจัดการขององค์กรสงฆ์มีหลักการที่ใช้บริหาร คือ พระธรรมวินัย ภายหลังพระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว ได้เกิดปัญหาอุปสรรคความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในการบริหารจัดการองค์กรปกครองคณะสงฆ์โดยพระเถระท่านทั้งหลายในสมัยนั้นได้ทำปฐมสังคายนา ทศยสังคายนา และตติยสังคายนาตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อใดการบริหารจัดการกิจการในองค์กร ปกครองคณะสงฆ์เกิดความไม่เรียบร้อยภายในองค์กรปกครองคณะสงฆ์หรือมีภัยอันตรายจากภายนอก จนเป็นเหตุขัดข้องอย่างรุนแรง เมื่อนั้นการบริหารจัดการกิจการในองค์กรปกครองคณะสงฆ์ จำเป็นต้อง พึงพาอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ปัญหาอุปสรรคให้ เช่น ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชเป็นต้น พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองในประเทศอินเดียและกระจายไปสู่ประเทศต่างๆ โดยได้รับการสนับสนุน อุปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์ในอดีตที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่องและโดยเคารพศรัทธาอย่างหาประมาณมิได้ ส่วนประเทศไทยเรานั้นได้นับถือพระพุทธศาสนามาเป็นเวลานาน ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร.5) พระองค์ทรง

ถวายความอุปถัมภ์จัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ครั้งแรกโดย การตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ รัตนโกสินทร์ศก 121 ภายหลังต่อมาสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล (ร.8) ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2484 โดยยกเลิกฉบับแรกนั้น (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549)

การบริหารสังคัมที่พระพุทธเจ้าทรงจัดตั้งขึ้นเป็นสังคัมตัวอย่าง คือ สังคัมสงฆ์ โดยมีพระพุทธเจ้า ทรงดำรงตำแหน่งเป็นพระธรรมราชาเป็นผู้บริหารสูงสุดในองค์กรสงฆ์ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เราเป็น พระราชา นั่นคือเป็นธรรมราชาผู้ยอดเยี่ยม” (ขุ.ธ. (ไทย) 25/8/9) และทรงวางแนววิถีในการบริหาร จัดการตามแนวพระพุทธศาสนาว่า พุทธวิธีการบริหารควรยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญ โดยผู้บริหาร เองจะต้องประพฤติธรรมและใช้ ธรรมเป็นหลักในการบริหาร และต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง โดยพึงสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าเห็นจะได้ประโยชน์สุขที่ ยิ่งใหญ่กว่าเพราะเสียสละ ประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อย เพื่อเห็นแก่ ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่” (ม.ม. (ไทย) 13/609/554) เมื่อกล่าวถึงการปกครองคณะสงฆ์หรือการบริหาร กิจการคณะสงฆ์จึงต้องยึดถือนั่นในพระธรรมวินัยเป็น หลัก เพราะพระธรรมวินัยเป็นทั้งโครงสร้างเป็น หัวจักรใหญ่และเป็นการจัดสภาพสังคัมสงฆ์ให้เกิดความ เรียบร้อยเป็นการพัฒนาบุคลากรในสังคัมด้วย ทุกคนจะรู้จักหน้าที่ของตนเอง

การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ ในมุมมองของคณะสงฆ์ จัดเป็นหลักในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ ผ่านการปกครองคณะสงฆ์โดยหลัก คือ การปกครองตามธรรมวินัย และให้กฎหมายหรืออำนาจ รัฐเป็นหลักสนับสนุน โดยเฉพาะเมื่อกล่าวถึงประเทศไทย โดยเฉพาะเมื่อรัชกาลปัจจุบันได้ทรงตรา พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และต่อมาในปี พ.ศ. 2535 ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ใช้อยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทั้งสองฉบับนี้ เป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันที่ถือว่าเป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ และเป็นหลักในการ จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ด้วย และต่อมาก็ได้กำหนดให้มีเถรสมาคมออกข้อบังคับวางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติและออกประกาศโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย (เฉลิมพล โสมอินทร์, 2546)

คณะสงฆ์ได้มีบริหารจัดการภายใต้หลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์อย่างไร ซึ่งมีความสำคัญใน การสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชุมชนและสังคัมในพระพุทธศาสนาที่เป็นการ ปกครองเพื่อบังคับบัญชาดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในความเรียบร้อยดีงามและปลอดภัย ส่วนการบริหาร จะเป็นไปเพื่อการบริหารจัดการที่จะประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารควรยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญ โดยผู้บริหารเองต้องประพฤติธรรม และใช้ธรรมเป็นหลักในการบริหาร และต้องตระหนักถึงประโยชน์ ส่วนรวมเป็นที่ตั้งพึงสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าเห็นจะได้ประโยชน์สุข ที่ยิ่งใหญ่เพราะเสียสละประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อย เพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุข ที่ยิ่งใหญ่” (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549)

คณะสงฆ์อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานด้านการศึกษา สงเคราะห์ของพระสงฆ์ในประเทศไทย โดยมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาแก่ประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส พระสงฆ์ในอำเภอเมืองจันทบุรีมีบทบาทในการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา การให้ทุนการศึกษา การจัดหาอุปกรณ์การเรียน และการอบรมให้ความรู้ด้านการดำเนินชีวิตและหลักธรรมคำสอน เพื่อสนับสนุนการศึกษาของประชาชน อำเภอเมืองจันทบุรีได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและคณะสงฆ์ แต่ยังมีอุปสรรคบางประการ เช่น การขาด

การสนับสนุนจากภาครัฐและคณะสงฆ์ การขาดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ การศึกษา และการขาดความร่วมมือจากชุมชนในการจัดการศึกษา

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการวัดในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ตามหลักพระพุทธศาสนา” เพื่อต้องการทราบถึงหลักการและรูปแบบความต้องการในการบริหารในด้านต่างๆ ตลอดจนแนวทางในการบริหารกิจการพระสงฆ์และคณะสงฆ์เพื่อนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุดและปฏิบัติอย่างถูกต้องในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยภาพรวมพระสงฆ์และคณะสงฆ์ พร้อมกับหน่วยงานของประชาชนรวมเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นฐานข้อมูลสำคัญด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อเป็นประโยชน์ในการสนับสนุนการกิจการของคณะสงฆ์ ให้มีประสิทธิภาพ พร้อมกับเป็นสถาบันหลักทางด้านการพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4
2. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อการบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรี

จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยการบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะสงฆ์ ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น โดยผู้วิจัยได้มีการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) แนวทางการศึกษาในการจัดเก็บข้อมูลอันประกอบด้วย การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) เป็นข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพจากการเก็บข้อมูลด้านปฐมภูมิ (Primary data) โดยจัดเก็บข้อมูลในกลุ่มของวัดที่อยู่ในพื้นที่อำเภออำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น จำนวน 10 รูป/คน ด้วยวิธีการเจาะจง 10 รูป/คน ในประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัยรวมเป็นจำนวน 20 รูป/คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ (Primary Source) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) เป็นการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากหนังสือ บทความในวารสาร เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ แผนพัฒนา และฐานข้อมูลที่เป็นแหล่งสืบค้นงานวิจัย (Data sources) เพื่อใช้ในการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตด้านพื้นที่

งานวิจัยนี้มีการลงพื้นที่สัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลที่ต้องการจากกลุ่มเจาะลึก (in-depth interview) เป็นข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพจากการเก็บจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) จัดเก็บข้อมูลในการรวมข้อมูล และจากการสัมภาษณ์กลุ่มเจ้าอาวาส ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น จำนวน 20 คน โดยมีผู้ปกครอง เจ้าคณะจังหวัดเจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะตำบล จำนวน 10 รูป พร้อมผู้เกี่ยวข้องในการบริหารวัดอีก จำนวน 10 พื้นที่ทำการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การวิจัยไว้ที่ ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

สรุปผลการวิจัย

การบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ด้วยการวางระเบียบกฎเกณฑ์ให้สมาชิกของสังคมได้อยู่ร่วมกันทาทนได้อย่างปกติสุข รวมทั้งหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการให้บริการแก่ประชาชน ให้เกิดการอยู่ร่วมกันและปฏิบัติตามนโยบายของรัฐอย่างถูกต้อง ตลอดจนการพยายามสร้างรูปแบบ การปกครองที่จะกำจัดคนเลวให้น้อยที่สุด โดยพยายามให้เกิดจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมโดย ไม่มีการใช้อำนาจหรือการลงโทษมาบังคับให้ทาหรือปฏิบัติตาม (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549) พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก เป็นศาสนาแห่งสันติภาพของโลกและสันติภาพแห่งโลกสากล สมดังพระดำริที่จะส่ง พระอรหันต์สาวก 60 รูป ออกไปเผยแผ่พุทธธรรมให้ชาวโลกได้รับรู้ จึงได้ตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า “จกร ภิกขเว จาริก พุทฺชนฺหิตาย พุทฺชนฺสุขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺसान แปลว่า ภิกขุทั้งหลายพวกเธอจงเที่ยวไป เพื่อประโยชน์ และความสุข แก่ชนหมู่มา เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่เหล่าพวเทพและมนุษย์ และให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามที่พระองค์ทรงประสงค์ (พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทร, 2547) การส่งเสริมและพัฒนาสนับสนุนและพัฒนานักเรียนทั้งด้านการศึกษาและทักษะชีวิตการป้องกันและแก้ไขปัญหายวช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหาและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น การส่งต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อสนับสนุนการดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่องหลักพรหมวิหารประกอบด้วย เมตตา (ความรัก), กรุณา (ความสงสาร), มุทิตา (ความยินดี) และ อุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง) ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการดูแลนักเรียนได้ดังนี้ (วาสนา จินดาสวัสดิ์, 2564)

การศึกษาสงเคราะห์ทางพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการพัฒนาทั้งด้านวิชาการและด้านจิตใจของบุคคล โดยไม่เพียงแต่การให้ความรู้ในด้านวิชาการ แต่ยังรวมถึงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เพื่อสร้างสังคมที่ดีและยั่งยืน ดังนั้น การเสนอแนวทางการศึกษาสงเคราะห์ทางพระพุทธศาสนาสามารถดำเนินการได้ในหลายมิติ ดังนี้:

การศึกษาสงเคราะห์ผ่านการศึกษาและอบรมทางวิชาการ การจัดการศึกษาภายในวัด: การจัดตั้งศูนย์การศึกษาในวัด เพื่อให้เด็กและเยาวชนในชุมชนที่ไม่มีโอกาสศึกษาสามารถเข้ารับการเรียนรู้ ทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ เช่น การเปิดคอร์สเรียนหนังสือ การสอนวิชาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน เช่น การเกษตร หรือการฝึกอบรมฝีมือ การให้ทุนการศึกษา การจัดให้มีการมอบทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนที่ขาดแคลนในชุมชน เพื่อให้พวกเขามีโอกาสในการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิต การจัดการเรียนรู้วิถีธรรมะ: การส่งเสริมการศึกษาธรรมะควบคู่ไปกับการเรียนวิชาการ เพื่อเสริมสร้างทักษะทางจิตใจและจิตสำนึกทางศีลธรรมในตัวเด็กและเยาวชน

การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมการฝึกสติสมาธิ: การฝึกสมาธิและการเจริญสติเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน โดยจะช่วยให้ผู้เรียนมีความสงบภายใน จิตใจเข้มแข็ง และสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ในชีวิตได้ การสอนศีลธรรมและจริยธรรม: การสอนหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่เน้นการสร้างคุณธรรม เช่น การรักษาศีล, การทำบุญ, การแสดงความเมตตาและกรุณาต่อผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่ดี การสร้างจิตสำนึกในการช่วยเหลือผู้อื่น: การส่งเสริมการให้และการช่วยเหลือในชุมชนเป็นสิ่งที่ช่วยปลูกฝังคุณธรรมในตัวเยาวชน โดยการทำกิจกรรมสาธารณะหรือการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชน

การส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตการฝึกอบรมอาชีพ: การจัดโปรแกรมการฝึกอบรมในด้านอาชีพต่างๆ เช่น การทำเกษตรกรรม การทำอาหาร การตัดเย็บ การซ่อมแซม เป็นต้น เพื่อให้เยาวชนมี

ทักษะในการประกอบอาชีพที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ในอนาคตการส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีความรับผิดชอบ: การฝึกฝนเยาวชนให้มีจิตสำนึกที่ดีในการรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ผ่านการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชีวิต เช่น การบริหารเวลา การวางแผนการศึกษาและการทำงาน การส่งเสริมการรักษาสุขภาพ

การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสการให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษา: การมอบทุนการศึกษาและเครื่องมือการเรียนให้แก่เด็กที่ด้อยโอกาส รวมถึงการจัดหาหนังสือเรียนหรือเครื่องมือในการศึกษาต่างๆ การแจกจ่ายสิ่งของจำเป็น: การจัดกิจกรรมการช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหาภัยธรรมชาติหรือผู้ที่ตกอยู่ในสภาวะยากจน เช่น การแจกข้าวสาร อาหาร สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็น การสร้างเครือข่ายการช่วยเหลือในชุมชน: การส่งเสริมความร่วมมือในชุมชนในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส โดยการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งในชุมชน เพื่อช่วยกันดูแลและให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกในชุมชนที่ต้องการความช่วยเหลือ

การสร้างสามัคคีและการอยู่ร่วมกันในสังคมการส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน: การจัดกิจกรรมทางสังคมและกิจกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญร่วมกัน การจัดพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และความสามัคคีในชุมชน การปลูกฝังความรักและการเคารพในความแตกต่าง: การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติภาพและยอมรับความแตกต่างในด้านชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดสังคมที่มีความเข้าใจและเคารพซึ่งกันและกัน

การใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ การให้: การจัดหาทุนการศึกษาและสนับสนุนวัสดุการเรียนให้แก่ผู้ขาดแคลน คำพูดที่ไพเราะ การใช้คำพูดที่ดีในการสอนและสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียน การกระทำที่มีประโยชน์ การส่งเสริมให้ผู้เรียนทำดีและมีความรับผิดชอบต่อสังคม การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ การสร้างความร่วมมือและความสามัคคีในชุมชนเพื่อพัฒนาสังคมร่วมกัน การศึกษาสงเคราะห์ทางพระพุทธศาสนานั้นไม่เพียงแต่ให้ความรู้ด้านวิชาการเท่านั้น แต่ยังมุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจและคุณธรรมในตัวบุคคลผ่านการฝึกสติ สมาธิ การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น การสอนศีลธรรม และการฝึกทักษะชีวิต เพื่อสร้างคนที่มีความรู้ความสามารถ และมีคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิต ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมให้มีความสงบสุขและยั่งยืน

การบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น แนวทางการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะในด้านการศึกษาและการสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสังคม คณะสงฆ์สามารถมีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาคนในชุมชนด้วยแนวทางต่างๆ ที่สอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ดังนี้

การจัดตั้งศูนย์การศึกษาภายในวัดการเปิดโรงเรียนในวัด: คณะสงฆ์สามารถจัดตั้งโรงเรียนในวัดเพื่อให้การศึกษาทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพแก่เด็กและเยาวชน โดยสามารถใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการศึกษา และสร้างสถานที่ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นการศึกษาที่ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการและการสอนธรรมะการสอนวิชาชีพ: การฝึกอบรมทักษะวิชาชีพ เช่น การทำเกษตรกรรม การทำอาหาร หรือการเย็บผ้า ช่วยให้เยาวชนมีทักษะที่สามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้ การให้ทุนการศึกษาการมอบทุนการศึกษา คณะสงฆ์สามารถจัดให้มีทุนการศึกษาให้กับเด็กๆ หรือเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ โดยการให้ทุนนี้สามารถใช้ในการเรียนการศึกษาในระดับต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้เยาวชนมีโอกาสในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น การมอบสิ่งของจำเป็น: คณะสงฆ์สามารถช่วยเหลือเด็กๆ หรือครอบครัวที่ยากจนด้วยการมอบอุปกรณ์การเรียน เช่น หนังสือเรียน อุปกรณ์การเรียน หรือเครื่องใช้ต่างๆ ที่จำเป็นในการศึกษาของเยาวชน การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม

การสอนธรรมะและศีลธรรม: คณะสงฆ์ควรเป็นแหล่งสอนธรรมะและหลักการของพระพุทธศาสนา โดยการสร้างคอร์สเรียนธรรมะพื้นฐาน หรือการบรรยายธรรมเพื่อปลูกฝังจิตใจที่ดีให้กับประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนการส่งเสริมการทำบุญและการช่วยเหลือผู้อื่น: การสอนให้เยาวชนและประชาชนรู้จักการทำบุญ การให้ทาน และการช่วยเหลือผู้อื่น จะช่วยสร้างสังคมที่มีคุณธรรมและความเมตตาการสร้างทักษะชีวิตและการพัฒนาจิตใจการฝึกสมาธิและการเจริญสติ: คณะสงฆ์ควรจัดกิจกรรมที่ช่วยให้ประชาชนและเยาวชนฝึกสมาธิ เช่น การจัดค่ายธรรมะหรือการทำสมาธิร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างสติและสมาธิในการดำเนินชีวิตการจัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิต: การจัดอบรมหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิต เช่น การฝึกการจัดการเวลา การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ หรือการแก้ปัญหา จะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและความสามารถในการดำเนินชีวิตของประชาชนการช่วยเหลือผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสการแจกจ่ายสิ่งของจำเป็น: คณะสงฆ์สามารถช่วยเหลือผู้ยากไร้ในชุมชน โดยการแจกจ่ายข้าวสาร อาหาร สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส: คณะสงฆ์สามารถจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสที่อาจไม่ได้รับการศึกษาในระบบการศึกษาปกติ เช่น การเปิดชั้นเรียนสำหรับผู้ใหญ่ที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาการสร้างความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรต่างๆ การร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน: คณะสงฆ์สามารถร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาหรือการพัฒนาชุมชนร่วมกัน เช่น การเปิดอบรมวิชาชีพ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาการสร้างเครือข่ายการช่วยเหลือ: การร่วมมือกับองค์กรต่างๆ เช่น องค์กรการกุศล องค์กรพัฒนาเอกชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างเครือข่ายการช่วยเหลือแก่ชุมชน

การส่งเสริมการพัฒนาเชิงองค์รวมการพัฒนาเชิงสังคม: การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสมานฉันท์ โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเยาวชนและสังคมการพัฒนาจิตวิญญาณและร่างกาย: คณะสงฆ์สามารถส่งเสริมการพัฒนาจิตใจและร่างกายผ่านกิจกรรมที่มีทั้งการฝึกสมาธิและการออกกำลังกาย เช่น การเดินจงกรม การทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการพัฒนาทั้งด้านการศึกษา คุณธรรมและจริยธรรม รวมทั้งการสร้างทักษะชีวิตเพื่อช่วยให้เยาวชนและประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยการใช้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาในการพัฒนาจิตใจและการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล คณะสงฆ์สามารถมีบทบาทที่สำคัญในการสร้างสังคมที่มีความสุขและยั่งยืน

การบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม โดยมีหลักการที่สำคัญ 4 ประการ คือ ทาน (การให้), ปิยาจา (คำพูดที่ไพเราะ), อัตถจริยา (การกระทำที่มีประโยชน์) และสมาคม (การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์) หลักสังคหวัตถุ 4 เหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยช่วยส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาคุณธรรมในชุมชนและสังคมได้อย่างยั่งยืนการศึกษาสงเคราะห์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะสงฆ์ เป็นการนำหลักธรรมในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม และส่งเสริมการพัฒนาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการศึกษาและการสร้างคุณธรรม คณะสงฆ์สามารถช่วยพัฒนาทั้งการศึกษาและคุณธรรมของเยาวชนและประชาชนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น” มีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาการบริหารจัดการสงเคราะห์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น
2. ศึกษาหลักการจัดการของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรีต่อการพัฒนาพระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ
3. ศึกษาหลักอปริหานิยธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรีในการจัดการคณะสงฆ์
4. การศึกษาหลักอปริหานิยธรรมในการจัดการคณะสงฆ์: กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น
5. บทบาทของหลักอปริหานิยธรรมในการบริหารจัดการคณะสงฆ์: ศึกษาเฉพาะกรณีคณะสงฆ์อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น
6. การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการจัดการคณะสงฆ์ระดับอำเภอ: กรณีศึกษาอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

องค์ความรู้ที่ได้

สรุปองค์ความรู้จากการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการศึกษาสงเคราะห์ การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรีจังหวัดขอนแก่น ช่วยเสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาคุณธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนในชุมชนอย่างยั่งยืน โดยผ่านการให้โอกาสทางการศึกษา (ทาน), การใช้คำพูดที่สร้างแรงบันดาลใจ (ปิยวาจา), การลงมือทำ ในกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต (อตถจริยา), และการเสริมสร้างความร่วมมือในชุมชน (สมาคม) ซึ่งทั้งหมดนี้ ทำให้เกิดการพัฒนาด้านการศึกษาและคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ คณะสงฆ์ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษาและส่งเสริมคุณธรรมในชุมชนผ่านการจัดกิจกรรมการศึกษา, การให้ทุนการศึกษา, การส่งเสริมทักษะวิชาชีพ, การสอนธรรมะ และการเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน คณะสงฆ์ใช้แนวทางที่หลากหลายและสอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนาในการพัฒนาเยาวชนและชุมชน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและโอกาสที่ดีกว่าให้กับประชาชนในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2549). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เฉลิมพล โสมอินทร์. (2546). *ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุทรไพศาล.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทรโร). (2547). *คม ชัด ลึก เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เลียงเชียง.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วาสนา จินดาสวัสดิ์. (2564). ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4. *วารสารบรรพตการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์*. 2(2), 33-40.

รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร

Management Model to Develop Digital Competency of Teachers in the Schools under the Secondary Educational Service area Office Bangkok

¹อัมรินทร์ เหนือร้อยเอ็ด, ²อัจฉรา วัฒนานรงค์, ³โกศล มีคุณ,
⁴ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ, ⁵ธารินทร์ รसानนท์

¹Ammarin Nuaroy-et, ²Achara Whattananarong, ³Kosol MeeKun,
⁴Sakchai Nirunthawee ⁵Tharin Rasanond

¹⁻⁵หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

¹⁻⁵Doctor of Philosophy Program in Educational Administration, College of Management,
University of Phayao

¹Corresponding author, e-mail: Ammarinsts@gmail.com

Received: June 18, 2025; Revised: July 07, 2025; Accepted: July 13, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร โดยมุ่งเน้นให้ครูสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติด้านดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของยุคดิจิทัล ซึ่งการบริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและนโยบาย ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างยั่งยืน แนวคิดพื้นฐานของการวิจัยประกอบด้วยหลักการบริหารสถานศึกษา การบริหารคุณภาพตามวงจร PDCA แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของครู และสมรรถนะดิจิทัลของครูใน 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ทั้งนี้ ยังมีปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครู แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ได้แก่ ภาวะผู้นำดิจิทัลและการสนับสนุนของผู้บริหาร ปัจจัยด้านครู ได้แก่ แรงจูงใจ ทัศนคติ ความเชื่ออำนาจในตน การยอมรับการเปลี่ยนแปลง และการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ และปัจจัยด้านสถานศึกษา ได้แก่ บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้วัฒนธรรมและความพร้อมของทรัพยากรดิจิทัล การบริหารจัดการที่บูรณาการองค์ประกอบและปัจจัยดังกล่าวอย่างมีระบบ จะสามารถยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อบริบทของผู้เรียน และขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาไทยให้ก้าวทันโลกดิจิทัลอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร, การพัฒนาครู, สมรรถนะดิจิทัลของครู

Abstract

This study aimed to examine the management model to develop digital competencies of teachers in the schools under the Secondary Educational Service Area Office in Bangkok. It focused on enabling teachers to effectively develop their digital knowledge, skills, and

attitudes in alignment with the transformations of the digital age. School administration played a crucial role in setting directions and policies that supported the sustainable development of personnel. The research framework was based on fundamental concepts including school administration principles, quality management based on the PDCA cycle, perspectives on teachers' roles, and the three dimensions of teachers' digital competence-knowledge, skills, and attitudes. There were also causal factors that influenced teachers' digital competencies, which were categorized into three areas: Administrator-related factors, including digital leadership and administrative support; Teacher-related factors, such as motivation, attitudes, self-efficacy, openness to change, and creative use of technology; and School-related factors, involving an innovation-friendly environment and readiness of digital resources. An integrated and systematic approach to managing these elements and factors was found to effectively enhance teachers' digital competencies. This led to instructional practices that responded to learners' contexts and helped propel the quality of Thai education toward sustainable relevance in the digital world.

Keywords: Administrative Model, Teacher Development, Teachers' Digital Competence.

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูลความรู้ได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังส่งผลต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ การปรับตัวโดยการเพิ่มพูนความรู้และทักษะด้านดิจิทัลที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมและปัญหาที่อาจเกิดขึ้น การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลในประเทศไทยถูกกำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเน้นการรู้ การใช้ และการแก้ปัญหาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้ประชาชนสามารถนำดิจิทัลไปใช้ในชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ และอาชีพได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นพลเมืองยุคดิจิทัล ครูในฐานะผู้ที่มีหน้าที่อบรมสั่งสอนและเตรียมความพร้อมเยาวชนสู่การเป็นพลเมืองยุคดิจิทัล จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาและสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ ให้ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือดิจิทัลในการค้นหาและประเมินข้อมูล การแก้ปัญหา การสื่อสาร และคำนึงถึงความปลอดภัยและจริยธรรมดิจิทัล ตลอดจนเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน (Wongyai & Patphol, 2021: 65, อ้างถึงใน จอมภัก จันทะคัต, 2561: 9)

กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานหลักด้านการจัดการศึกษา ได้กำหนดกรอบพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษา แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับพื้นฐาน ระดับกลาง และระดับสูง ซึ่งครูทุกคนต้องมีสมรรถนะใน 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ และการประยุกต์ใช้ ทั้งนี้ มุ่งเน้นให้ครูสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้และปฏิบัติงานในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสถานศึกษาจำเป็นต้องส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมอบรมเพื่อพัฒนาทักษะดิจิทัล และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในองค์กร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564: 6) ประกอบกับ ก.ค.ศ. ได้ออกหลักเกณฑ์การพัฒนาครู โดยกำหนดให้ครูต้องพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่องทุกปี (สุทัศน์ ภูมิภาค, 2558: 22) ส่วนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร ได้ดำเนินการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษาตาม

นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมุ่งเน้นให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษามีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ผ่านกิจกรรมและโครงการต่างๆ เช่น การฝึกอบรมทักษะดิจิทัลที่ครอบคลุมถึงการใช้ซอฟต์แวร์ ออกแบบสื่อ และการใช้เครื่องมือดิจิทัล การจัดประชุม สัมมนา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมถึงการจัดหาอุปกรณ์ดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตที่มีคุณภาพให้แก่โรงเรียนและการพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่ใช้งานง่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต1 และ 2, 2567, [ออนไลน์], 22 กันยายน 2567)

สมรรถนะดิจิทัลของครู จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคดิจิทัล เนื่องจากเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในทุกด้านของชีวิต ครูต้องสามารถใช้ดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ สื่อสาร และสร้างสรรค์กิจกรรมให้ทันสมัยมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับโลกยุคใหม่ อีกทั้งช่วยเตรียมผู้เรียนให้มีทักษะดิจิทัลที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการประกอบอาชีพในอนาคต นอกจากนี้ สมรรถนะดิจิทัลยังสะท้อนถึงความสามารถในการเลือกใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม มีจริยธรรม และปลอดภัย พร้อมทั้งพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์บริบทของผู้เรียน ทำให้ครูกลายเป็น “ผู้นำทางการเรียนรู้” ที่สามารถประยุกต์เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูจึงเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัล

แนวคิดและหลักการในการบริหารสถานศึกษา

ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการจัดการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน ควบคุม และดำเนินกิจกรรมทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายของสถานศึกษา (สัมมา รณิธย์, 2560: 45) โดยต้องดำเนินการอย่างเป็นระเบียบเพื่อพัฒนาบุคลากรและนักเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้ การบริหารยังครอบคลุมทุกด้านของโรงเรียน เช่น การส่งเสริมสุขภาพ คุณธรรม และความสามารถในการใช้ความรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ขณะที่ขวัญพิชชา มีแก้ว (2562: 11) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการในการทำงานโดยมีผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติภารกิจอย่างเป็นระบบในสถานศึกษา ที่ดำเนินการ 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา คือกระบวนการจัดการที่เป็นระบบ มีเป้าหมายเพื่อควบคุมวางแผน และดำเนินกิจกรรมทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยครอบคลุม 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ วิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป

ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โดยมีระบบการจัดการที่เป็นแบบแผน มีบุคคลและหน่วยงานรับผิดชอบ รวมถึงการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (ปรัชญา เวสารัชช์, 2554: 3) นอกจากนี้การบริหารสถานศึกษายังเป็นกระบวนการที่ช่วยกำหนดทิศทางและนโยบายในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีความทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของสังคม และรวมถึงการจัดการทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรการเงินที่มีประสิทธิภาพ ทำให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลต่อการสร้างสภาพแวดล้อมที่

เหมาะสมต่อการเรียนรู้ ทั้งในด้านกายภาพและด้านจิตใจ และช่วยส่งเสริมความสำเร็จของนักเรียนทั้งในด้านการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561: 5)

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญในการช่วยกำหนดทิศทางและนโยบายที่ทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษาด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคคล และด้านบริหารทั่วไป เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม ส่งผลให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จทั้งในด้านความรู้และคุณธรรมตามเป้าหมายของสถานศึกษา

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารแบบวงจรคุณภาพเดมมิง (PDCA Cycle)

วงจรคุณภาพเดมมิง (PDCA Cycle) เป็นแนวคิดที่พัฒนาโดย Dr.W.Edwards Deming (1986, อ้างถึงใน กรทิพย์ รัตนภุมมะ, 2565) เพื่อควบคุมและปรับปรุงคุณภาพในอุตสาหกรรมและบริการ แนวคิดนี้เน้นกระบวนการหมุนเวียน 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Plan) กำหนดเป้าหมาย แผนงาน และทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อแก้ไขปัญหาหรือปรับปรุงคุณภาพ การปฏิบัติตามแผน (Do) ดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ ทดลองปรับปรุง และแก้ไขปัญหาให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพการตรวจสอบ (Check) วิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบผลลัพธ์ก่อนและหลังการดำเนินงานเพื่อประเมินประสิทธิภาพการปรับปรุง (Act) ใช้ผลการตรวจสอบในการปรับปรุงกระบวนการ เพิ่มประสิทธิภาพ และยกระดับมาตรฐานวงจร

สรุปได้ว่า วงจรคุณภาพของเดมมิง PDCA เป็นกระบวนการจัดการที่มีเป้าหมายเพื่อให้มั่นใจว่าผลผลิตมีคุณภาพสูงผ่านชุดของขั้นตอนที่รอบคอบรัดกุม ประกอบไปด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนและการปรับปรุงแก้ไข

แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับบทบาทครู

ความหมายของบทบาทครู

ครูมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนและสังคม โดยครูไม่เพียงแต่ถ่ายทอดความรู้ แต่ยังเป็นผู้นำทางความคิดและพฤติกรรม แฮวิงเฮิร์สท์ และ เลวิน (Havinghurst, 1960; Levine, 1971: 1) กล่าวว่า บทบาทของครูแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ บทบาทในโรงเรียน เช่น การอบรมสั่งสอน และเป็นผู้รักษากฎระเบียบ และบทบาทในชุมชน เช่น ผู้บริการด้านความรู้ การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและนักปฏิรูปส่วนธเนศ เจริญทรัพย์ (2557: 60, [ออนไลน์], 20 ตุลาคม 2567) ได้กล่าวว่าครูในฐานะผู้รับผิดชอบหลักในการศึกษามีหน้าที่หลากหลาย ได้แก่ การศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างถ่องแท้เพื่อเข้าใจตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสมรรถนะที่สำคัญ นอกจากนี้ ครูต้องวางแผนการจัดการเรียนรู้อย่างมีระบบและเลือกใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยใช้หลักจิตวิทยาในการแรงจูงใจนักเรียน สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งทางกายภาพและจิตวิทยารวมถึงประเมินการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาของผู้เรียน หน้าที่เหล่านี้ช่วยให้ครูสามารถสอนนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสนับสนุนการพัฒนาของนักเรียนอย่างเต็มที่

สรุปได้ว่า ครูมีบทบาทสำคัญทั้งในโรงเรียนและชุมชน โดยทำหน้าที่อบรมสั่งสอน ดูแลกฎระเบียบ และส่งเสริมการเรียนรู้ ขณะเดียวกันก็เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ครูต้องเข้าใจหลักสูตรวางแผนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ใช้หลักจิตวิทยาเพื่อสร้างแรงจูงใจ และจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้รวมถึงประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ความสำคัญของบทบาทครู

ครูมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างสรรค์และพัฒนาสังคม บทบาทครูนั้นไม่เพียงแต่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้เรียนแต่ยังมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมทั้งหมด ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 โดยครูต้องจัดการเรียนการสอน วัดผล ผู้เรียน และส่งเสริมความรู้คู่คุณธรรม รวมถึงสร้างบรรยากาศและสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ ครูต้องพัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับปัญหาชุมชน การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ อีกทั้งต้องร่วมมือกับบุคคล ครอบครัว และชุมชนเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงต้องรักษามาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ เช่นเดียวกับ ธเนศ เจริญทรัพย์ (2557: 61, [ออนไลน์], 20 ตุลาคม 2567) ได้เน้นว่าครูมีบทบาทในการสร้างเยาวชน พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งเสริมคุณธรรม และสร้างแรงบันดาลใจ ครูจึงเป็นหัวใจของการพัฒนาสังคมและประเทศชาติอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า ครูมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมและพัฒนาเยาวชนของชาติ โดยเน้นการจัดการเรียนการสอน การวัดผล การใช้เทคโนโลยี และร่วมมือกับชุมชน ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และทักษะที่จำเป็นสำหรับชีวิต รวมถึงการสร้างแรงบันดาลใจ และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

แนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวกับสมรรถนะดิจิทัล

ความหมายของสมรรถนะดิจิทัล

Ferrari (2012, อ้างอิงใน พรพิชชา หลักคำ, 2564: 6) ได้ให้ความหมายของสมรรถนะดิจิทัลว่า สมรรถนะดิจิทัลคือชุดของความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รวมถึงสื่อดิจิทัลในการปฏิบัติงาน แก้ไขปัญหา ติดต่อสื่อสาร จัดการสารสนเทศ ประสานงาน และแบ่งปัน สอดคล้องกับ University of Victoria (2018, อ้างอิงใน สำนักงานคณะกรรมการการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2562: 21) อธิบายว่า สมรรถนะดิจิทัลหมายถึงความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสม ปลอดภัย สร้างสรรค์และมีจริยธรรม UNESCO (2018: 5, อ้างอิงใน กรเอก กาญจนาโกสิน, 2566: 5) ได้กล่าวถึงความหมายของสมรรถนะดิจิทัลว่าเป็น ความรู้ ทักษะ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงาน โดยเทคโนโลยีดิจิทัลจะช่วย เสริมสร้างให้เกิดการพัฒนาด้านการสื่อสารทำงานแบบมีส่วนร่วม และเป็นผู้ผลิต ผู้เผยแพร่ผลงานที่มีความรับผิดชอบ และเป็นพลเมืองที่ดี

สรุปได้ว่า สรุปได้ว่า สมรรถนะดิจิทัล หมายถึง ความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การแก้ไขปัญหา การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน การสร้างเนื้อหาที่ สร้างสรรค์และมีจริยธรรม รวมถึงการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งประกอบด้วยความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัยและรับผิดชอบ

ความสำคัญของสมรรถนะดิจิทัล

คณะกรรมการการยุโรป (European Commission, 2006:13) ได้กำหนดให้สมรรถนะดิจิทัล เป็น 1 ใน 8 สมรรถนะหลักที่ทุกคนควรได้รับการพัฒนา โดยเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับ 21 การดำเนินชีวิต และการสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ สนับสนุนและพัฒนา คุณภาพการศึกษาให้ตรงกับความต้องการของสังคม ให้สามารถใช้ประโยชน์จากความรู้ก้าวหน้าของ เทคโนโลยีดิจิทัล และสร้างการมีส่วนร่วมและ ขับเคลื่อนสังคมแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสมรรถนะดิจิทัลเป็นทักษะที่มีความต้องการ ในทุกภาคส่วนและทุกสาขาอาชีพ แนวคิดเกี่ยวกับ สมรรถนะดิจิทัลถูกนำไปใช้ในบริบทที่ หลากหลาย เช่น การนำไปใช้กำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนา

สมรรถนะสำหรับพลเมือง การนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในระบบการศึกษา (Ala-Mutka et al, 2008: 3; Balanskat & Gertsch, 2010: 4) เพื่อพัฒนาสมรรถนะของประชากรให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี รู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์และสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์สูงสุด สรุปได้ว่า สมรรถนะดิจิทัลมีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน เนื่องจากช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การศึกษา การสื่อสาร และการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ การมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวัน

แนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวกับสมรรถนะดิจิทัลของครู

สมรรถนะดิจิทัลของครู เป็นความสามารถทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

ความรู้ดิจิทัล

ความรู้ดิจิทัล มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Digital Literacy” Newman (2012, อ้างอิงใน ภัทรสุดา ยะบุญวัน, 2564: 6) ได้ให้ความหมายของความรู้ดิจิทัลว่า เป็นความสามารถทั้งการตระหนักรู้ และทักษะทางเทคนิคในการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีการสื่อสารต่างๆ เพื่อค้นหา ประเมิน สร้าง และสื่อสารสารสนเทศตามต้องการ ขณะที่ Martin (2006, อ้างอิงใน อภิรัฐ เจาะจง, 2566) ได้ให้ความหมายของความรู้ดิจิทัลว่า เป็นความตระหนัก ทัศนคติ และความสามารถของบุคคลในการใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่างเหมาะสม และใช้ในการอำนวยความสะดวกในการระบุ เข้าถึง จัดการ บูรณาการ ประเมิน วิเคราะห์ และสังเคราะห์ทรัพยากรดิจิทัลการสร้างความรู้ใหม่

สรุปได้ว่า ความรู้ดิจิทัล หมายถึง ความสามารถของครูในการจดจำและเข้าใจเนื้อหาสาระสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัล ตลอดจนความสามารถในการนำเครื่องมือและอุปกรณ์ดิจิทัล และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ความสำคัญของความรู้ดิจิทัล

เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในชีวิตประจำวันและการทำงานของทุกคน โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้ครูต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง และเสริมสร้างทักษะทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลให้แก่ผู้เรียน ครูจึงจำเป็นต้องมีความเชี่ยวชาญในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมการเรียนรู้และการดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) นอกจากนี้ ครูต้องปรับบทบาทให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และใช้แหล่งเรียนรู้ดิจิทัล เช่น คลังบทเรียนออนไลน์แบบเปิด (MOC) และคลังทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด (OER) พร้อมทั้งตระหนักถึงลิขสิทธิ์ทางปัญญา เพื่อช่วยสร้างพลเมืองดิจิทัลที่ดี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

สรุปได้ว่า ความรู้ดิจิทัลเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล ครูต้องมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ และตระหนักถึงความเสี่ยงจากโลกออนไลน์ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตและเรียนรู้ได้อย่างปลอดภัยและสร้างสรรค์ในยุคไซเบอร์

ทักษะดิจิทัล

ในยุคปัจจุบันทักษะดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้และสร้างสรรค์การสอนที่ทันสมัย นักวิชาการได้ให้ความหมายของทักษะดิจิทัลอย่างหลากหลาย เช่น Martin and Grudziecki (2008: 166-167, อ้างอิงใน อภิรัฐ เจาะจง, 2566: 6) ได้ให้ความหมายของทักษะดิจิทัลว่าเป็นความสามารถของบุคคล

ในการใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่างเหมาะสม และใช้ในการอำนวยความสะดวกในการระบุเข้าถึงจัดการบูรณาการ ประเมิน วิเคราะห์ และสังเคราะห์ทรัพยากรดิจิทัล การสร้างความรู้ใหม่ และการสื่อสารกับผู้อื่นในบริบท ของสถานการณ์ต่างๆ สอดคล้องกับ อันธิกา ปริญญานิลกุล และคณะ (2563: 8) ให้ความหมายทักษะ ดิจิทัลว่า เป็นความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และเครื่องมือดิจิทัลในการสืบค้น รวบรวม ประมวลผล และใช้งานข้อมูลอย่างมีระบบ สามารถเข้าใจและจัดการข้อมูลที่ซับซ้อน แยกแยะความจริงจากโลกเสมือน และทำงานออนไลน์ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า ทักษะดิจิทัล หมายถึง ความสามารถในการใช้เครื่องมือดิจิทัล อุปกรณ์ดิจิทัล และ โปรแกรมคำสั่งต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างคล่องแคล่วและความชำนาญ ส่งผลให้การ จัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของทักษะดิจิทัล

ทักษะดิจิทัลเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการศึกษาและการทำงานในยุคดิจิทัลที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ผู้ที่มีความชำนาญด้านดิจิทัลจะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ Kiss (2017, อ้างอิงใน พรชนิตร์ สีนาราช, 2565) กล่าวว่าในอนาคตงานกว่าร้อยละ 90 จะต้องใช้ทักษะดิจิทัล ดังนั้นการมีทักษะพื้นฐาน ด้านดิจิทัลจะช่วยให้การใช้ชีวิตและทำงานได้อย่างราบรื่น นอกจากนี้เทคโนโลยีดิจิทัลยังช่วยสร้างความ เท่าเทียมทางการศึกษา เช่น MOOC ที่เปิดโอกาสให้เรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ครูจึงต้องพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และความปลอดภัยของผู้เรียน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการกระตุ้นความคิด สร้างสรรค์และแลกเปลี่ยนแนวคิดผ่านโลกออนไลน์ และการออกแบบและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพ (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

สรุปได้ว่า ทักษะดิจิทัลเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งทั้งในการศึกษาและการทำงาน โดยเฉพาะสำหรับครู ซึ่งจำเป็นต้องมีความสามารถด้านดิจิทัลเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษา ส่งเสริมการเรียนรู้ และดูแลความ ปลอดภัยของผู้เรียน นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยียังช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมาก ขึ้นและทันสมัยยิ่งขึ้น

ทัศนคติดิจิทัลของครู

“ทัศนคติ” (Attitude) คือ แนวโน้มทางความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อ สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งสามารถเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความเชื่อ และสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อบุคคลนั้นๆ (ประจวบ อินออด, อ้างอิงใน สุชาติดา วรระมานี, 2542: 54) ในทางจิตวิทยา ทัศนคติสามารถกำหนดแนวทางการตอบสนองของบุคคลต่อสถานการณ์ต่างๆ และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ที่แสดงออกมา โดยสามารถรับรู้ผ่านการพูดคุย การสังเกตพฤติกรรม หรือแบบสอบถาม ตัวอย่างเช่น ในวงการศึกษ ทัศนคติของครูต่อเทคโนโลยีส่งผลโดยตรงต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน หากครูมีทัศนคติเชิงบวกและมั่นใจในการใช้เทคโนโลยี ก็จะนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการ เรียนรู้ที่ทันสมัยมากขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากมีทัศนคติเชิงลบหรือไม่มั่นใจ เทคโนโลยีอาจถูกนำมาใช้ น้อยลง ส่งผลต่อรูปแบบการสอนที่ล้าหลัง (Schermerhorn, 2000: 75, อ้างอิงใน แพรภัทร ยอดแก้ว, [ออนไลน์], 20 ตุลาคม 2567)

สรุปได้ว่า ทัศนคติดิจิทัลของครู หมายถึง การแสดงออกถึงความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับประโยชน์ และโทษของเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีต่อตนเอง รวมถึงความรู้สึกหรืออารมณ์ที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นความชื่นชอบ ความพึงพอใจ ความสุข หรือความรู้สึกในทางตรงกันข้าม นอกจากนี้ยัง หมายถึงความพร้อมของครูในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของตนอย่างมี ประสิทธิภาพ

ความสำคัญของทัศนคติดิจิทัลของครู

ทัศนคติดิจิทัลของครูมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในยุคที่เทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการศึกษา การมีทัศนคติที่ดีต่อเทคโนโลยีช่วยให้ครูนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนมีความน่าสนใจมากขึ้นและครูสามารถติดตามผลการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ในทางตรงกันข้ามทัศนคติเชิงลบอาจเป็นอุปสรรคต่อการใช้เทคโนโลยีในห้องเรียน (Ertmer & Ottenbreit-Leftwich, 2010: 255) นอกจากนี้ ทัศนคติดิจิทัล ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการเปิดรับเทคโนโลยีใหม่ๆ ซึ่งช่วยให้มีความคล่องตัวในการปรับตัวและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วและมั่นใจในการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัล (Parry & Grant, 2019: 192-207)

สรุปได้ว่า ทัศนคติต่อเทคโนโลยีดิจิทัลของครูเป็นปัจจัยสำคัญในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ครูที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อเทคโนโลยีดิจิทัลจะสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน และสามารถปรับใช้เครื่องมือดิจิทัลให้เหมาะสมกับบริบททางการศึกษาของผู้เรียนได้อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยเชิงสาเหตุของสมรรถนะดิจิทัลของครู

ปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครู ได้แก่ ตัวแปรต่างๆ ที่มีส่วนในการอธิบายเกี่ยวกับสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 3 กลุ่มปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านครู และปัจจัยด้านสถานศึกษา ดังนี้

1. ปัจจัยด้านผู้บริหาร หมายถึง ปัจจัยภายในตัวผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสมรรถนะดิจิทัลของครู ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำดิจิทัล และ 2) การสนับสนุนของผู้บริหาร ดังนี้

1) ภาวะผู้นำดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการบริหารองค์กรโดยอาศัยเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนบุคลากรและส่งเสริมการดำเนินงานให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน พร้อมปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ (ชูติรัตน์ กาญจนชัย, 2562) สำหรับครูซึ่งเป็นบุคลากรในภาคการศึกษา ภาวะผู้นำดิจิทัลสามารถส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาศักยภาพการสอนและการใช้เทคโนโลยีในห้องเรียน หากผู้บริหารสนับสนุนให้ครูมีเครื่องมือทางเทคโนโลยีที่เหมาะสม ครูจะสามารถสร้างสรรค์รูปแบบการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสามารถบริหารจัดการข้อมูลทางการศึกษาผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล

2) การสนับสนุนจากผู้บริหาร ในมิติต่างๆ เช่น ด้านอารมณ์ ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งทรัพยากรดิจิทัล งบประมาณ และแรงงาน ยังมีบทบาทในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้ครูนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ดุจเดือน พันธุมนาวัน, 2546: 114-146)

ดังนั้น ภาวะผู้นำดิจิทัลและการสนับสนุนของผู้บริหาร เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ครูสามารถปรับตัวพัฒนาเทคนิคการสอน และสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการศึกษาภายในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2. ปัจจัยด้านครู ในยุคที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว บทบาทของครูมิได้จำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่ยังคงเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสมรรถนะดิจิทัล ซึ่งมีองค์ประกอบทางจิตวิทยาลายประการที่ช่วยผลักดันให้ครูสามารถปรับตัวและพัฒนาได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ นักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีสมรรถนะดิจิทัลของครู ไว้ดังนี้

1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ครูมีความพยายามในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะดิจิทัล แม้ต้องเผชิญอุปสรรค ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ McClelland และ Winter (1971: 39-41) ที่มองว่าความสำเร็จต้องอาศัยความอดทนและความมุ่งมั่น

2) ทักษะคิดต่อการพัฒนาตนเอง ในบริบทของการศึกษาดิจิทัล การมีมุมมองที่เปิดกว้างและเห็นคุณค่าในการใช้เทคโนโลยีเป็นตัวแปรสำคัญต่อการปรับตัวของครู (สรายุทธ วรเวก, 2563) การที่ครูมีทักษะคิดเชิงบวกต่อการเรียนรู้เทคโนโลยีช่วยให้สามารถพัฒนาและใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) ความเชื่ออำนาจในตนด้านดิจิทัล คือ การมีความมั่นใจในตนเองและเชื่อว่าการลงมือทำส่งผลต่อความสำเร็จเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครูสามารถเรียนรู้และนำเทคโนโลยีไปใช้ในกระบวนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (บุญภัก ทุลยะเสถียร, 2550: 29-41)

4) การยอมรับการเปลี่ยนแปลง คือ การปรับตัวต่อเทคโนโลยีดิจิทัลต้องอาศัยขั้นตอนที่เริ่มจากการรับรู้จนถึงการยอมรับและใช้งานจริง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทักษะของครูเพื่อให้สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Rogers, 1995: 206-207)

5) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ การบูรณาการองค์ความรู้จากหลายศาสตร์เพื่อสร้างนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ (Connor, A.M., 2016: 2) เป็นแนวคิดที่สามารถช่วยให้ครูพัฒนาเทคนิคการสอนและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาดิจิทัลของครูจึงเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยแรงจูงใจ ทักษะคิด ความเชื่ออำนาจในตน การยอมรับเทคโนโลยี และการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ปัจจัยด้านสถานศึกษา เป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ครูสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการใช้นวัตกรรม และ ความพร้อมด้านทรัพยากรดิจิทัล ดังนี้

1) บรรยากาศการใช้นวัตกรรมดิจิทัล คือสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมภายในสถานศึกษา เช่น การใช้เครื่องมือ ซอฟต์แวร์ และแพลตฟอร์มดิจิทัลในการปฏิบัติงาน ซึ่งช่วยกระตุ้นแรงจูงใจ ความร่วมมือ และการพัฒนาทักษะของครู (พิพัฒน์ ศรีไพบุลย์, 2563)

2) ความพร้อมด้านทรัพยากรดิจิทัล คือระดับความพร้อมของสถานศึกษาในด้านฮาร์ดแวร์ (เช่น คอมพิวเตอร์ ระบบเครือข่าย) ซอฟต์แวร์ (เช่น Google Classroom, ระบบจัดเก็บข้อมูล) และบุคลากรดิจิทัล (เช่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิค ครูผู้สอน) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้ครูสามารถพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา, 2562: 6-7)

จึงอาจสรุปได้ว่า บรรยากาศการใช้นวัตกรรมดิจิทัล และความพร้อมด้านทรัพยากรดิจิทัลเป็นปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครู โดยบรรยากาศที่เอื้อต่อการใช้นวัตกรรมช่วยกระตุ้นการเรียนรู้และการพัฒนา ขณะที่ความพร้อมด้านทรัพยากร ได้แก่ ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และบุคลากร เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนให้ครูสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและจัดการเรียนรู้

บทสรุป

ในยุคดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูนับเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่อง โดยการบริหารสถานศึกษาต้องมีแนวคิดและหลักการที่เน้นการวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุง (PDCA Cycle) เพื่อยกระดับคุณภาพของบุคลากรทางการศึกษาอย่างยั่งยืน ครูในฐานะผู้ถ่ายทอดความรู้และผู้สร้างแรงบันดาลใจต้องมีสมรรถนะดิจิทัลทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้ดิจิทัล เพื่อเข้าใจเทคโนโลยีและประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ทักษะดิจิทัล เพื่อสามารถใช้เครื่องมือและโปรแกรมได้อย่างคล่องแคล่ว และทัศนคติดิจิทัล เพื่อเปิดรับเทคโนโลยีและใช้มันอย่างสร้างสรรค์และมีความรับผิดชอบ นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครู ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านครูเอง และปัจจัยด้านสถานศึกษาดังนั้น การพัฒนาครูให้มีสมรรถนะดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยทั้งนโยบายเชิงระบบ การสนับสนุนในระดับสถานศึกษา และแรงจูงใจจากตัวครูเอง เพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับโลกยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- กรทิพย์ รัตนภูมิ. (2565). รูปแบบการบริหารการพัฒนาความเอื้ออาทรและความสมานฉันท์ของนิสิต นักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, วิทยาลัยการจัดการ, มหาวิทยาลัยพะเยา.
- กรเอก กาญจนโกศล. (2566). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพ (จป.ว). *วารสารศิลปการจัดการ*. 7(2), 343-363.
- ขวัญพิชชา มีแก้ว. (2562). การบริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- จอมภัก จันทะคัต. (2561). ปัจจัยสมรรถนะที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ*. 7(1), 162-176.
- ชุตีรัตน์ กาญจนชัย. (2562). ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *ศึกษาวารสารศึกษาศาสตร์*, 8(2), 56-64.
- ดุจเดือน พันธมนาวิน. (2546). การสนับสนุนทางสังคมจากหัวหน้า แนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพในกลุ่มงาน. *วารสารพัฒนาสังคม*. 7(2), 114-146.
- ธเนศ เจริญทรัพย์. (2557). การจัดการเรียนรู้โดยครูมืออาชีพ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.stou.ac.th/study/sumrit/6-57%28500%29 [20 ตุลาคม 2567].
- ปรัชญา เวสารัชช. (2554). *หลักการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ปณภัท ตุลยะเสถียร. (2550). ความเชื่ออำนาจภายในตนกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร. *สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรชนิตว์ ลีนาราช. (2560). *ทักษะการรู้ดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้*. ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- พรพิชชา หลักคำ. (2564). การศึกษาทักษะการรู้ดิจิทัลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต*, สาขาวิชาจิตวิทยา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ปรับปรุง) พ.ศ. 2545
- พิพัฒน์ ศรีไพบุลย์.(2563).รูปแบบการบริหารการพัฒนาความเอื้ออาทรและความสมานฉันท์ของนิสิต นักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร. *หลักสูตรปริญญาการศึกษา ดุษฎีบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยพะเยา.
- แพรวภัทร ยอดแก้ว. (2552). *7 อุปนิสัย พัฒนาสู่ผู้มีประสิทธิผลสูง*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.gotoknow.org/blog/the7habits> [20 ตุลาคม 2567].
- ภัทรสุดา ยะบุญวัน (2564) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการเรียนการสอนด้วยสื่อ อินโฟกราฟิกที่ส่งผลต่อการรู้ดิจิทัล ของนักศึกษาวิชาชีพครูคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร. *หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร
- วิชัย วงศ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2564). *การออกแบบการเรียนรู้ใน New Normal*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สรายุทธ วรเวก. (2563). *รูปแบบการบริหารพัฒนาครูเพื่อสร้างนักเรียนให้เป็นคนดี*. วิทยานิพนธ์การศึกษา ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา.
- สัมมา ธนธัญ. (2560). *หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- สุชาดา วรรณธามณี.(2542).การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ECOTOURISM) กับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักศึกษามหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต*, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุทัศน์ ภูมิภาค. (2558). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวิสเสริมด้วยแบบฝึกที่มีผลต่อทักษะปฏิบัติในการใช้งานโปรแกรมนำเสนอข้อมูลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. (2567). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565-2567) ฉบับปรับปรุง (2566-2570) พ.ศ. 2567*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.sesao1.go.th/> [22 กันยายน 2567].
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. (2567). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565-2567) ฉบับปรับปรุง (2567-2570) พ.ศ. 2567*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.sesao2.go.th/> [22 กันยายน 2567].
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *การศึกษายุคดิจิทัล*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.posttoday.com/social/general/628541>. [16 พฤศจิกายน 2563].
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *การกำหนดระดับสมรรถนะดิจิทัล (Digital Competency : DC) สำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.facebook.com/obec.pr/posts/1338665433170602> [16 พฤศจิกายน 2563].

- สำนักงานคณะกรรมการการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *25 Elements Digital Competency*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.dlbaseline.org/digital-competency> [16 พฤศจิกายน 2563].
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *แนวปฏิบัติของการสร้างและส่งเสริมการรู้ดิจิทัลสำหรับครู*. กรุงเทพฯ: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- อภิรัฐ เจาะจง. (2566). สมรรถนะกับการบริหารงานบุคคลของบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว. *วารสารสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม*, 5(1), 1-11.
- อันธิกา ปริญญาธิกุล และคณะ. (2563). *ทักษะดิจิทัลที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพในธุรกิจโรงแรมไทย: กรณีศึกษาโรงแรมในเครือดุสิตอินเตอร์เนชั่นแนลในเขตกรุงเทพมหานคร*. คณะอุตสาหกรรมบริการ. บัณฑิตวิทยาลัย, วิทยาลัยดุสิตธานี.
- Ala-Mutka, K. (2011). *Mapping digital competence: Towards a conceptual understanding*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Retrieved September 30, 2012 from http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC67075_TN.pdf.
- Balanskat, A., & Gertsch, C. (2010). *Digital skills for teachers*. European School net.
- Connor, A. M. (2016). Creative integration of digital technologies in education. *Journal of Educational Innovation*, 12(3), 45–58. <https://doi.org/xxxxxx>
- Ertmer, P. A., & Ottenbreit-Leftwich, A. T. (2010). Teacher technology change: How knowledge, confidence, beliefs, and culture intersect. *Journal of Research on Technology in Education*, 42(3), 255–284. <https://doi.org/10.1080/15391523.2010.10782551>
- European Commission. (2006). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee of 7.
- McClelland, D.C., & Winter, D.G. (1971). *Motivating economic achievement*. Free Press.
- Parry, D. A., & Grant, L. (2019) titled "Investigating Differences in the Attention Distribution Strategies of High and Low Media Multitaskers Through a Two-Dimensional Game" published in the journal *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*.
- Rogers, E.M. (1995). *Diffusion of innovations*. 4th ed. The Free Press.

การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลในการสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ในจังหวัดสุพรรณบุรี

The Development of Digital Platforms to Support for Higher Education in Suphanburi Province

¹ภัทรกุล ศิลปรัตน์, ²พระครูธรรมธรรมาภรณ์ จตตมโล

¹Phattharakul Silparat, ³Phrakhu Dhammadhon Samart Jatthamalo

¹ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

²หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Department of Geography, Faculty Education, Ramkhamhaeng University

²Bachelor of Education Program in Social Studies, Suphanburi Srisuvarnabhum
Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding author, e-mail: Phatthasil@gmail.com

Received: February 10, 2025; Revised: July 06, 2025; Accepted: July 13, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัดสุพรรณบุรี” ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษารูปแบบแพลตฟอร์มดิจิทัลในการสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัดสุพรรณบุรี 2) เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลร่วมกันในการสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัดสุพรรณบุรี และ 3) เพื่อประเมินผลของแพลตฟอร์มดิจิทัลในการสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัดสุพรรณบุรี ด้วยกระบวนการวิจัยแบบผสมวิธีทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์จากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย การปฏิบัติการแจกแบบสอบถามในพื้นที่ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Method) การจัดกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกันเพื่อสร้างรูปแบบในการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลให้เหมาะสมกับความต้องการการใช้งานของบุคลากรทางการศึกษา โดยมุ่งเน้นสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นหัวข้อ ผลจากการศึกษาพบว่า มหาวิทยาลัยในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตสุพรรณบุรี สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตสุพรรณบุรี วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ วิทยาเขตสุพรรณบุรี มีการใช้แพลตฟอร์ม MOOC Speexx และ E-learning ในการศึกษารูปแบบแพลตฟอร์มดิจิทัลพบว่า Google Sites เป็นแพลตฟอร์มที่เหมาะสมสำหรับการสร้างเว็บไซต์ในเชิงวิชาการ โดยมีจุดเด่นในเรื่อง ความสะดวกในการใช้งาน การเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้โดยพิจารณาใน 4 มิติหลัก ได้แก่ ประสิทธิภาพของแพลตฟอร์ม ความสะดวกในการใช้งาน ผลกระทบต่อการเรียนรู้ และข้อจำกัดและแนวทางพัฒนา

คำสำคัญ: แพลตฟอร์มดิจิทัล, ระดับอุดมศึกษา, จังหวัดสุพรรณบุรี

Abstract

This research article study aimed to develop a digital platform to enhance university-level education in Suphan Buri Province, Thailand. The research was guided by three main objectives: (1) to examine existing digital platform models used in supporting higher education within the province; (2) to collaboratively develop a digital platform that addresses the contextual needs of educational institutions; and (3) to evaluate the effectiveness of the developed platform. A mixed-methods research design was employed, integrating documentary research with empirical data collection through interviews, focus group discussions, participatory action processes, and field-based questionnaire surveys. A content analysis approach was applied to systematically analyze the data across predetermined themes. The study found that the universities within the study area, including Kasetsart University, Suphanburi Campus, Thailand national sports university, Suphanburi Campus, Suphanburi Sri Suvarnabhumi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, and Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Suphanburi Campus, utilize platforms such as MOOC, Speexx, and E-learning to facilitate teaching and learning. Among the digital platforms examined, Google Sites was identified as the most appropriate tool for academic website development due to its ease of use and its capacity to promote expanded learning opportunities. The evaluation framework focused on four key dimensions: platform efficiency, user accessibility, learning impact, and limitations with proposed directions for further development.

Keywords: Digital Platforms, Higher Education, Suphanburi Province.

บทนำ

นวัตกรรมมาจากรากศัพท์ของภาษาละตินคำว่า “Innovation” แปลว่า “ทำสิ่งใหม่ขึ้นมา” นวัตกรรมทางการศึกษาจึงหมายถึงการประดิษฐ์สิ่งประดิษฐ์ที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ หรือพัฒนาจากรูปแบบเพื่อแก้ปัญหาที่จะทำให้การศึกษาหรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพดีขึ้นกว่าเดิม (สมบูรณ์ สงวนญาติ, 2534) ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงในการเรียนรู้ ทั้งยังก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดกับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีการปรับโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาให้ทันสมัย มีการนำเทคโนโลยีและการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงเข้ามามีส่วนในการจัดการเรียนการสอน และปรับระบบดึงดูด การคัดเลือก การผลิตและพัฒนาครูที่นำไปสู่การมีครูสมรรถนะสูง เป็นครูยุคใหม่ที่สามารถออกแบบและจัดระบบการสร้างความรู้ สร้างวินัย กระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจ เปิดโลกทัศน์ มุมมองของเด็กและครูด้วยการสอนในเชิงแสดงความคิดเห็นให้มากขึ้น ควบคู่กับหลักการทางวิชาการ สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่ผ่านมาในระยะเวลา มากกว่า 2 ปีทำให้แพลตฟอร์มดิจิทัล (Digital Platforms) ออนไลน์เป็นวิธีการหนึ่งที่ถูกนำมาใช้แก้ปัญหา และเพิ่มศักยภาพในการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะตาม ตำแหน่งของแต่ละบุคคล ตามที่แต่ละหน่วยงานคาดหวังการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสอนจากเดิมที่อยู่ใน สถานศึกษามาเป็นรูปแบบออนไลน์นี้ทำให้เกิดนวัตกรรมทั้งที่เป็นสิ่งใหม่ และมีอยู่แล้วนำมาปรับปรุงให้ แก้ไขให้ดียิ่งขึ้นเพื่อให้มีศักยภาพในการใช้งาน

การพัฒนาองค์ความรู้เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก: แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มสำหรับประเทศไทย ที่มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ในยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้าง และพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ เพื่อเตรียมคนในสังคมไทยให้มีความสามารถในการดำรงชีวิตสำหรับโลก ศตวรรษที่ 21 โดยมีเป้าหมายให้สังคมไทยทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ และความสามารถเพิ่มขึ้น และได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากล สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีความสอดคล้องกับแผนการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา เรื่องที่ 5 การปฏิรูปการจัดการเรียน การสอนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และเรื่องที่ 7 การปฏิรูป การศึกษา และการเรียนรู้โดยการพลิกโฉมด้วยระบบดิจิทัล ในประเด็น การปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยดิจิทัล ผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลแห่งชาติ (Digital Learning Reform: National Digital Learning Platform (NDLP)) เพื่อเผยแพร่แนวปฏิบัติที่ดีและแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศทั้งในระบบการศึกษาเพื่อคุณวุฒิ ตามระบบ และการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนส่งเสริมและ ขยายผลนำไปปฏิบัติในวงกว้าง และได้กำหนดให้เป็นแผนระยะเร่งด่วน ในประเด็นที่ 4 สร้าง “ดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้แห่งชาติ” ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลนำความรู้ และวิธีการเรียนรู้ไปสู่โรงเรียน นักเรียน และครูทั่วประเทศ โดยเฉพาะในท้องถิ่นห่างไกล และ สอดคล้อง กับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ในยุทธศาสตร์ที่ 3 เป็นเรื่องการพัฒนาคุณภาพคนทุกช่วงวัย การใช้โปรแกรมที่หลากหลายรูปแบบเนื่องจากต้องใช้สื่อการสอนที่มีความหลากหลายและอยู่อย่างกระจัดกระจายทำให้ผู้เรียนประสบปัญหาในการใช้งานซึ่งเป็นส่วนทำให้ ประสิทธิภาพในการศึกษาที่ควรจะมีเพิ่มกลับลดน้อยลงจากปัญหานี้จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนา แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัดสุพรรณบุรีเพื่อแก้ปัญหาความ กระจัดกระจายของเครื่องมือดังกล่าว และเพื่อประสิทธิภาพในการเรียนการสอนของผู้เรียนสูงสุด

แพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาสามารถจำแนกออกเป็นหลายประเภท ได้แก่ ระบบจัดการการเรียนรู้ (Learning Management Systems: LMS) เช่น Moodle, Blackboard และ Canvas ซึ่งช่วยให้ผู้สอนสามารถออกแบบหลักสูตร บริหารจัดการเนื้อหา และประเมินผลผู้เรียนได้ อย่างมีประสิทธิภาพ แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิด (Massive Open Online Courses: MOOCs) เช่น Coursera, edX, Google Site และ Future Learn ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงหลักสูตร จากมหาวิทยาลัยชั้นนำทั่วโลก แพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning Platforms) เช่น Google Classroom และ Microsoft Teams ที่ช่วยส่งเสริมการทำงานกลุ่มและการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน แพลตฟอร์มที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์และการเรียนรู้ด้วยเครื่อง (AI & Machine Learning-Based Platforms) ซึ่งช่วยสนับสนุนการเรียนรู้แบบปรับแต่งเฉพาะบุคคล (Personalized Learning)

การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษาควรคำนึงถึงแนวคิดและหลักการ ที่สำคัญ ได้แก่ การออกแบบที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง (User-Centered Design) เพื่อให้แพลตฟอร์มใช้งานง่ายและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและผู้สอน การเรียนรู้แบบปรับแต่งเฉพาะบุคคล (Personalized Learning) โดยใช้ปัญญาประดิษฐ์และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อแนะนำเนื้อหาและกิจกรรม การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล การเปิดกว้างและการเข้าถึงได้ (Open Access & Accessibility) เพื่อให้ผู้เรียนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงเนื้อหาและทรัพยากรทางการศึกษาได้อย่างเท่าเทียม การบูรณาการ เทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัย เช่น เทคโนโลยีคลาวด์ (Cloud Computing), บล็อกเชน (Blockchain) และ

ความเป็นจริงเสมือน (Virtual Reality) เพื่อยกระดับประสบการณ์การเรียนรู้ ความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของข้อมูล (Data Privacy & Security) เพื่อปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้และป้องกันความเสี่ยงจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ จากแนวคิดและหลักการดังกล่าว แพลตฟอร์มดิจิทัลจึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาในยุคดิจิทัล โดยช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน สนับสนุนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น และเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต

จากแนวคิดและหลักการดังกล่าวแพลตฟอร์มดิจิทัลจึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาในยุคดิจิทัล โดยช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน สนับสนุนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต โดยเฉพาะในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีความพยายามในการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าสู่ระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และทักษะของนักศึกษาให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล

โครงการวิจัยนี้เป็นการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Method) ได้แก่ งานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการจัดกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และนำไปสู่พัฒนาเพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ใช้ในทางการเรียนการสอนที่สนับสนุนให้ผู้เรียนมีกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาในยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบแพลตฟอร์มดิจิทัลในการสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลร่วมกันในการสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อประเมินผลของแพลตฟอร์มดิจิทัลในการสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัดสุพรรณบุรี” งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ทั้งการจัดกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกันเพื่อสร้างรูปแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลให้เหมาะสมกับความต้องการการใช้งานของบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1) งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือและตำรา 2) แบบสัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม และแบบสนทนากลุ่ม 3) แบบประเมินผล

เมื่อทำการศึกษาถึงรูปแบบและสภาพปัญหา รวมไปถึงความต้องการของผู้ที่ใช้แพลตฟอร์มแล้ว โดยการใช้การจัดกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำไปสู่กระบวนการพัฒนาแพลตฟอร์มเพื่อสนับสนุนการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย จากนั้นนำไปทดลองใช้และประเมินผลต่อไป

1. การศึกษาเชิงเอกสาร (Document Research) เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลแพลตฟอร์มทางการศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี จากหนังสือ ตำรา งานวิจัย บทความ บันทึกรายการทางวิทยุ โทรทัศน์ สื่อออนไลน์

2. การสำรวจ (survey) แพลตฟอร์มทางการศึกษากับสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในจังหวัดสุพรรณบุรี

3. การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) เป็นการเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่แบบเจาะจง จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชาชนในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 1) บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 6 คน 2) นิสิต/นักศึกษา จำนวน 6 คน และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านแพลตฟอร์มทางการศึกษา จำนวน 2 คน รวมทั้งหมด 14 คน

4. การสนทนากลุ่มย่อย (Focus group) เป็นข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพจากการเก็บจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ที่จัดเก็บข้อมูลในการรวมกลุ่มสมาชิก จากการทำงานร่วมกัน จากการสนทนากลุ่มประชาชนในพื้นที่ ประกอบด้วย 1) บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 3 คน 2) นิสิต/นักศึกษา จำนวน 3 คน และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านแพลตฟอร์มทางการศึกษา จำนวน 1 คน รวมทั้งหมด 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย/การสร้างเครื่องมือการวิจัย

1. ชนิดของเครื่องมือวิจัย แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มย่อยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยดำเนินการ ดังนี้

เครื่องมือที่นำมาใช้สำหรับกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย การวิจัยได้กำหนดกระบวนการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเชิงเอกสาร ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาและค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา ตลอดจนผลงานวิจัยประเภทต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการกระบวนการสร้างพื้นฐานขององค์ความรู้ในทางวิชาการ เกี่ยวกับแพลตฟอร์มดิจิทัลทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี อันเป็นแนวทางการสำคัญในการนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์เจาะลึกข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในการกระบวนการสัมภาษณ์แบบขึ้นที่ไม่มี การกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่มีความชัดเจนตายตัว โดยเป็นแต่เพียงการกำหนดแนวข้อคำถามแบบเปิดกว้าง หรือเป็นการใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยที่มีผลทำให้ข้อคำถามมีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างการสัมภาษณ์เจาะลึกเป็นเทคนิคและกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการนำมาใช้ในการสัมภาษณ์ส่วนบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่เป็นผู้ที่มีความรู้และความชำนาญหรือมีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่กำลังดำเนินการกระบวนการวิจัย เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้และความชำนาญหรือมีความเชี่ยวชาญสามารถแสดงความคิดเห็นหรือทรรศนะได้อย่างหลากหลายผู้สัมภาษณ์สามารถที่จะดำเนินการสัมภาษณ์ และสามารถที่จะสอบถามที่สำคัญ และมีความน่าสนใจในแต่ละประเด็นของคำตอบ จากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์ อันทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความหลากหลาย และข้อเท็จจริงในทางดำเนินการและใช้เครื่องมือ ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่มย่อย ประกอบด้วยเนื้อหา จำนวน 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้ข้อมูลทั่วไป เช่น ข้อมูลส่วนตัวผู้ให้ข้อมูล เพศ สถานภาพ วัตถุประสงค์รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับอารยธรรมทวารวดีในจังหวัดสุพรรณบุรี

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้และหลักฐานเชิงประจักษ์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการตลาดต่อไป

1. แบบสำรวจ เป็นการสำรวจความต้องการของแพลตฟอร์มดิจิทัลทางการศึกษา

2. แบบสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องในประเด็นการศึกษาวิจัยดังกล่าว

3. การประชุมชมกลุ่มย่อย (Focus Group) หรือเวทีสัมมนา เพื่อที่จะได้ทราบถึงข้อมูลเชิงลึก รวมถึงความต้องการพัฒนาความร่วมมือเป็นเครือข่ายการสร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลทางการศึกษาต่อไป

2. การสร้างเครื่องมือวิจัย

กระบวนการในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัยได้กำหนดให้ใช้วิธีสัมภาษณ์เจาะลึก โดยกระบวนการสัมภาษณ์แบบขึ้นนำอันเป็นกระบวนการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะที่ไม่มีข้อคำถามที่เป็นมาตรฐานเป็นการกระบวนการสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่ นำมาใช้ในการสัมภาษณ์เจาะลึก เพียงแต่มีการกำหนดลักษณะของข้อคำถามที่มีลักษณะเปิดกว้าง แต่มีความยืดหยุ่น และมีการนำคำผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนตามสถานการณ์ที่มีการขับเคลื่อนหรือเปลี่ยนแปลงไปได้ ตลอดเวลาส่วนการกำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการออกแบบการวิจัยหรือการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์สำหรับการสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาและแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อสนับสนุนสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในบริบทสถานการณ์ที่เป็นจริง ด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยกระบวนการสัมภาษณ์แบบขึ้นนำอันเป็นกระบวนการสัมภาษณ์ที่ไม่มีรูปแบบข้อคำถามที่ตายตัว หรือกระบวนการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะที่ไม่มีข้อคำถามที่เป็นมาตรฐานเป็นการกระบวนการสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่นำมาใช้ในการสัมภาษณ์เจาะลึก เพียงแต่มีการกำหนดลักษณะของข้อคำถามที่มีลักษณะเปิดกว้างมีความยืดหยุ่น

2) นำแพลตฟอร์มที่พัฒนาขึ้นในระยะที่ 2 มาใช้ในการเรียนการสอนจริงในระดับมหาวิทยาลัย

3) กระบวนการทดสอบและการประเมินผลแพลตฟอร์มโดยใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตนักศึกษาที่ได้ใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล และวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยใช้เกณฑ์ประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3. กระบวนการและขั้นตอน ในการดำเนินการกระบวนการวิจัย ดังนี้

1) การศึกษาเอกสารและข้อมูลเกี่ยวกับแพลตฟอร์มดิจิทัลทางการศึกษา

2) การสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับแพลตฟอร์มดิจิทัลทางการศึกษา

3) จัดสัมมนาประเมินผลแพลตฟอร์มดิจิทัลทางการศึกษาจากการวิจัย

4. การหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล/การปฏิบัติการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล/การดำเนินการที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลและแนวปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นตอนแรก ศึกษารูปแบบแพลตฟอร์มดิจิทัลโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) จากกลุ่มสถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีที่ยินดีให้ข้อมูลและเข้าร่วมในการศึกษาวิจัย

2. ขั้นตอนสอง พัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

1) การวิเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำรูปแบบที่ได้จากการเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) จากกลุ่มสถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยภายในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีมาออกแบบโครงสร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยที่ในแพลตฟอร์มจะต้องมีอย่างน้อย 3 วิชา

2) นำร่างแพลตฟอร์มไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาดูตรวจสอบความตรงของเนื้อหา

3) ปรับปรุงแพลตฟอร์มดิจิทัลตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3. ขั้นตอนสาม การประเมินผลแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัดสุพรรณบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย การปฏิบัติการแจกแบบสอบถามในพื้นที่ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Method) การจัดกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกันเพื่อสร้างรูปแบบแพลตฟอร์มดิจิทัลให้เหมาะสมกับความต้องการการใช้งานของบุคลากรทางการศึกษา โดยมุ่งเน้นสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นหัวข้อต่างๆ จากนั้นจึงนำไปประเมินและพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของการศึกษา

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษารูปแบบแพลตฟอร์มดิจิทัลในการสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัดสุพรรณบุรี 2) เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลร่วมกันในการสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัดสุพรรณบุรี และ 3) เพื่อประเมินผลของแพลตฟอร์มดิจิทัลในการสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยการศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย การปฏิบัติการแจกแบบสอบถามในพื้นที่ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Method) การจัดกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกันเพื่อสร้างรูปแบบในการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลให้เหมาะสมกับความต้องการการใช้งานของบุคลากรทางการศึกษา โดยมุ่งเน้นสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นหัวข้อ ได้ผลการศึกษา ดังนี้

1. รูปแบบแพลตฟอร์มดิจิทัลในการสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัดสุพรรณบุรี

เมื่อทำการศึกษาถึงรูปแบบและสภาพปัญหา รวมไปถึงความต้องการของผู้ที่ใช้แพลตฟอร์มแล้ว โดยการใช้การจัดกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำไปสู่กระบวนการพัฒนาแพลตฟอร์มเพื่อสนับสนุนการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย จากนั้นนำไปทดลองใช้และประเมินผลต่อไป

1) การศึกษาเชิงเอกสาร (Document Research) เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลแพลตฟอร์มทางการศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี จากหนังสือ ตำรา งานวิจัย บทความ บันทึกรายงานห้องสมุดที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในปัจจุบัน แพลตฟอร์มดิจิทัลได้กลายมาเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการเรียนรู้เชิงวิชาการ ช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน การวิจัย และการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน โดยสามารถแบ่งแพลตฟอร์มเหล่านี้ออกเป็นหมวดหมู่หลักๆ ดังนี้:

1.1) แพลตฟอร์มการเรียนการสอนออนไลน์ (Online Learning Platforms)

ตัวอย่าง: Coursera, edX, Udemy, Google Site

- ใช้สำหรับการเรียนรู้ออนไลน์ที่มีหลักสูตรหลากหลาย ตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงระดับขั้นสูง มีเนื้อหาครอบคลุมหลายสาขาวิชา เช่น เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และธุรกิจ

- มักมีระบบการทดสอบและการให้ใบรับรองเมื่อสำเร็จหลักสูตร

1.2) ระบบจัดการการเรียนรู้ (Learning Management Systems: LMS)

ตัวอย่าง: Moodle, Google Classroom, Canvas

- ใช้สำหรับการจัดการหลักสูตร การมอบหมายงาน การติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน และการประเมินผล

- เหมาะสำหรับสถาบันการศึกษาและองค์กรที่ต้องการสร้างระบบเรียนการสอนภายใน

1.3) แพลตฟอร์มการวิจัยและเผยแพร่ข้อมูลวิชาการ

ตัวอย่าง: ResearchGate, Academia.edu, Google Scholar

- ใช้สำหรับการเข้าถึงงานวิจัย การเผยแพร่ผลงานวิชาการ และการเชื่อมโยงเครือข่ายนักวิจัย

- ช่วยเพิ่มการมองเห็นและความน่าเชื่อถือของงานวิจัย

1.4) ฐานข้อมูลวิชาการ (Academic Databases)

ตัวอย่าง: PubMed, JSTOR, IEEE Xplore

- ใช้สำหรับการค้นคว้าเอกสารวิชาการ หนังสือ และบทความที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในระดับสูง

- บางแพลตฟอร์มต้องสมัครสมาชิกเพื่อเข้าถึงข้อมูล

1.5) แพลตฟอร์มเครื่องมือช่วยการเรียนรู้และการสอน

ตัวอย่าง: Quizlet, Kahoot!, Padlet

- ช่วยเพิ่มความสนุกและประสิทธิภาพในการเรียนการสอน เช่น การทำแฟลชการ์ด การสร้างแบบทดสอบ หรือการจัดการอภิปรายในชั้นเรียน

1.6) แพลตฟอร์มการเขียนงานและการจัดการเอกสาร

ตัวอย่าง: Overleaf, Grammarly, Mendeley

- Overleaf ใช้สำหรับการเขียนเอกสารวิชาการในรูปแบบ LaTeX

- Grammarly ช่วยตรวจสอบและปรับปรุงภาษา

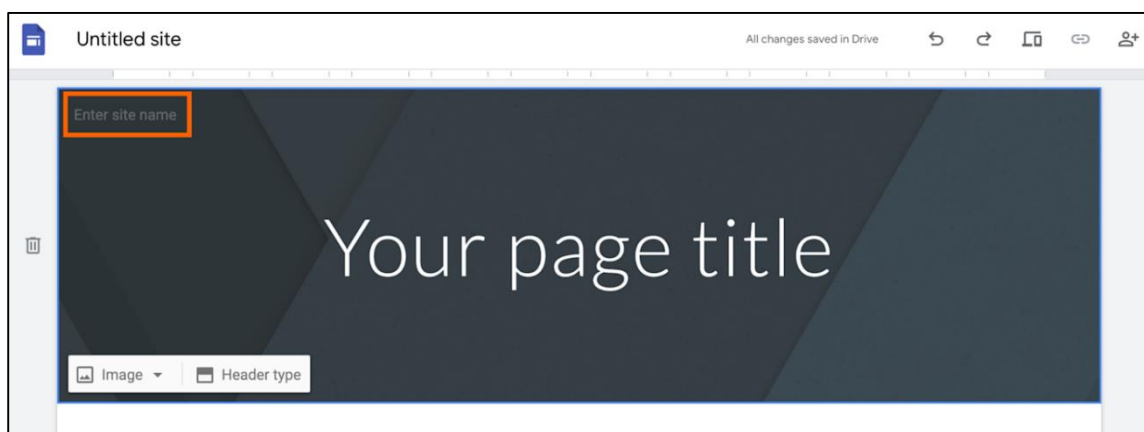
- Mendeley ใช้สำหรับจัดการข้อมูลอ้างอิงและการแชร์เอกสารวิจัย

การศึกษาในยุคดิจิทัลมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการเรียนการสอน ซึ่งแพลตฟอร์มเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนผ่านการใช้เครื่องมือดิจิทัลที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายจากทุกที่ทุกเวลา แพลตฟอร์มดิจิทัลทางการศึกษามักจะพูดถึงหัวข้อต่างๆ ได้แก่ 1) การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในกระบวนการเรียนการสอน การศึกษาผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวตามความต้องการของผู้เรียนได้ โดยแพลตฟอร์มที่ใช้ในปัจจุบันอาจประกอบด้วยระบบการจัดการการเรียนรู้ (LMS) เช่น Moodle, Google Classroom หรือ Blackboard ซึ่งช่วยให้ครูและนักเรียนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ตลอดเวลา รวมถึงการแบ่งปันข้อมูลและสื่อการเรียนการสอน 2) การเรียนรู้ผ่านการเล่นเกม (Gamification) การนำการเล่นเก็มาใช้ในการกระบวนการเรียนรู้เป็นอีกหนึ่งคุณลักษณะที่แพลตฟอร์มดิจิทัลสามารถนำเสนอได้ ซึ่งสามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้และทำให้การเรียนการสอนมีความสนุกสนานและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 3) การประเมินผลและการติดตามผลการเรียนการสอน การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลช่วยให้ครูสามารถติดตามพัฒนาการและผลการเรียนของนักเรียนได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ การใช้ข้อมูลที่ได้จากแพลตฟอร์มเพื่อปรับปรุงการสอนและการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาการศึกษา 4) การสนับสนุนการเรียนรู้แบบพหุปัญญา (Multimodal Learning) แพลตฟอร์มดิจิทัลสามารถรองรับการเรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้จากวิดีโอ, เสียง, ข้อความ หรือสื่ออื่นๆ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีการเรียนที่เหมาะสมกับตัวเอง 5) ผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อการศึกษการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลมีผลกระทบทั้งในด้านบวกและลบ การศึกษาผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา แต่ก็มีข้อจำกัด เช่น ปัญหาด้านการเข้าถึงเทคโนโลยีและการขาดทักษะ

ในการใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้องการศึกษาในยุคดิจิทัลกำลังเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ให้มีความยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้บทความวิชาการมักจะเน้นการวิเคราะห์การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการส่งเสริมการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในระดับต่างๆ

2) การศึกษาด้วยวิธีการจัดกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยใช้ข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพจากการเก็บจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ที่จัดเก็บข้อมูลในการรวมกลุ่มสมาชิก จากการทำงานร่วมกันจากการสนทนากลุ่มประชาชนในพื้นที่ ประกอบด้วย 1) บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 3 คน 2) นิสิต/นักศึกษา จำนวน 3 คน และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านแพลตฟอร์มทางการศึกษา จำนวน 1 คน รวมทั้งหมด 7 คน พบว่า Google Sites เป็นแพลตฟอร์มที่เหมาะสมสำหรับการสร้างเว็บไซต์ในเชิงวิชาการ ด้วยความสะดวกในการใช้งาน การทำงานร่วมกันแบบเรียลไทม์ และการบูรณาการกับบริการอื่นๆ ของ Google แม้ว่าจะมีข้อจำกัดในด้านการออกแบบและฟีเจอร์ขั้นสูง แต่ความสามารถในการเข้าถึงง่ายและต้นทุนต่ำทำให้ Google Sites เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์อย่างยิ่งในวงการการศึกษาและการวิจัย ผู้ใช้งานสามารถใช้แพลตฟอร์มนี้เพื่อเผยแพร่ข้อมูล ประสานงาน และสนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาองค์ความรู้ในวงกว้าง

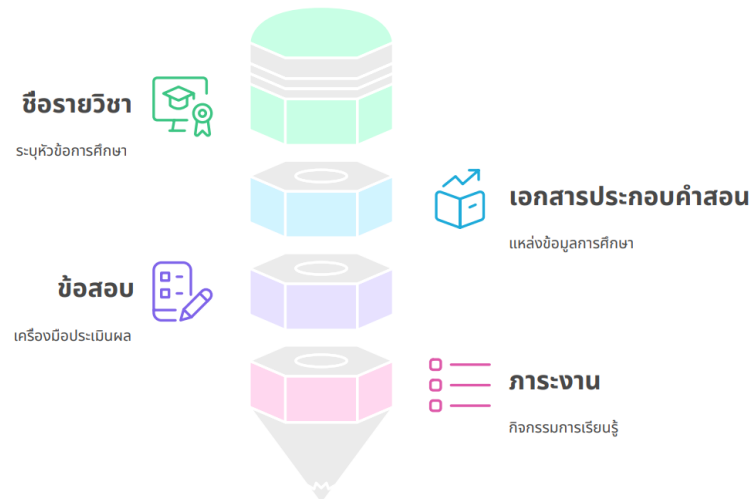
ภาพที่ 1 Google Sites interface

การประยุกต์ใช้ Google Sites ในเชิงวิชาการ เนื่องจากความสะดวกและความสามารถที่ตอบโจทย์การทำงานในเชิงวิชาการ ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ในด้านต่างๆ ได้แก่ การสร้างเว็บไซต์รายวิชา (Course Website) Google Sites สามารถใช้เป็นแพลตฟอร์มสำหรับการเผยแพร่ข้อมูลรายวิชา เช่น ตารางเรียน สื่อการเรียนการสอน การบ้าน และการประกาศต่างๆ การใช้ Google Sites ช่วยให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงข้อมูลสำคัญได้ง่ายและสะดวก พอร์ตโฟลิโอส่วนตัว (Academic Portfolio) นักวิจัยและนักการศึกษาสามารถใช้ Google Sites ในการจัดทำพอร์ตโฟลิโอส่วนตัวเพื่อนำเสนอประวัติการศึกษา ผลงานวิจัย หรือโครงการต่างๆ การมีพอร์ตโฟลิโอออนไลน์ช่วยเพิ่มโอกาสในการสร้างเครือข่ายและการสมัครทุนหรือสมัครงานในเชิงวิชาการ การเผยแพร่งานวิจัยและโครงการ (Research Dissemination)

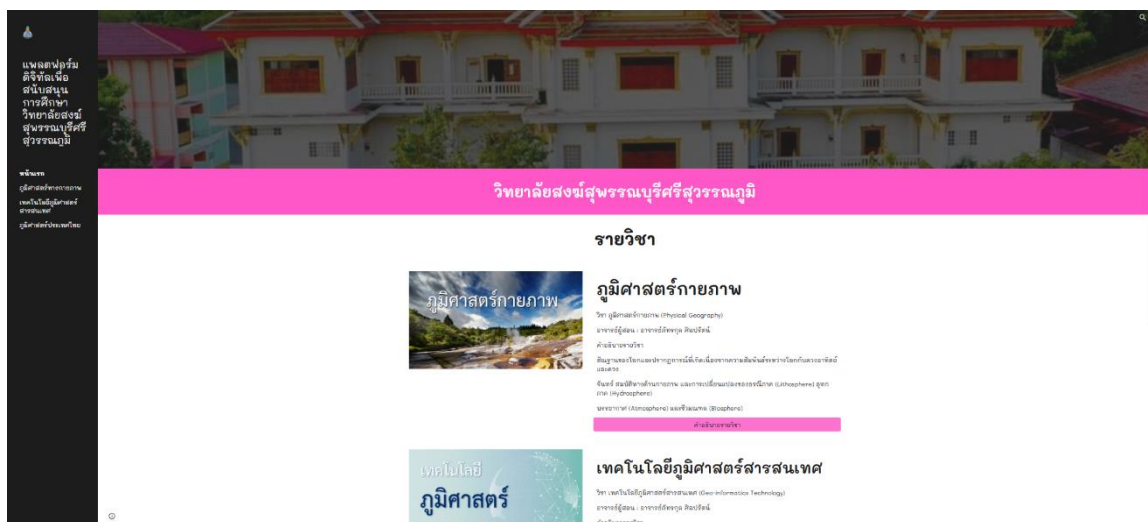
เมื่อทำการศึกษาถึงรูปแบบและสภาพปัญหา รวมไปถึงความต้องการของผู้ที่ใช้แพลตฟอร์มแล้ว โดยการใช้การจัดกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากการศึกษาจึงพบรูปแบบแพลตฟอร์มที่เหมาะสม คือ Google Sites เนื่องจากเป็นแพลตฟอร์มที่เหมาะสมสำหรับการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยหรือโครงการต่างๆ ตัวอย่างเช่น การจัดทำเว็บไซต์สำหรับงานประชุมวิชาการ เว็บไซต์โครงการวิจัย หรือฐานข้อมูลที่สามารถแชร์ให้กับผู้สนใจได้ การจัดการโครงการวิจัยร่วมกัน ทีมวิจัยสามารถใช้ Google Sites เป็นพื้นที่กลางสำหรับการรวบรวมเอกสาร แผนการดำเนินงาน และข้อมูลสำคัญของโครงการ นอกจากนี้ยังสามารถกำหนดสิทธิ์การเข้าถึงสำหรับสมาชิกในทีมเพื่อความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัว

การสร้างแหล่งข้อมูลการเรียนรู้ (Learning Resource Hub) แพลตฟอร์ม Google Sites สามารถใช้สร้าง ศูนย์กลางการเรียนรู้ที่รวบรวมแหล่งข้อมูล เช่น บทเรียน วิดีโอ คู่มือ หรือแบบฝึกหัดออนไลน์ ทำให้เหมาะสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) โดยมีองค์ประกอบของแพลตฟอร์ม ได้แก่ ชื่อรายวิชา เอกสารประกอบคำสอน ข้อสอบ และภาระงาน เป็นต้น (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของแพลตฟอร์มดิจิทัลทางการศึกษา

ภาพที่ 3 Google Sites interface ของ แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการศึกษา

ที่มา: <https://sites.google.com/view/mcusp>

2. การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลร่วมกันในการสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ในจังหวัดสุพรรณบุรี

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม

(Focus Group) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) พบว่าปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลสามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่

1) ความต้องการและความคิดเห็นของผู้ใช้ บุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษา มีความต้องการแพลตฟอร์มที่สามารถรองรับการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) และการเรียนรู้ออนไลน์ (Online Learning) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักศึกษาต้องการฟังก์ชันการใช้งานที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวกต่อการเรียนรู้ และสามารถโต้ตอบกับเนื้อหาที่หลากหลาย บุคลากรทางการศึกษาต้องการระบบที่สามารถสนับสนุนการบริหารจัดการหลักสูตร การประเมินผล และการติดตามพัฒนาการของนักศึกษา

2) การใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัลในปัจจุบัน มหาวิทยาลัยในจังหวัดสุพรรณบุรีมีการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลอยู่แล้ว แต่ยังพบปัญหาหลายประการ เช่น ข้อจำกัดด้านเทคนิค ความไม่ต่อเนื่องของการใช้งาน และการขาดการบูรณาการกับระบบเดิม พบว่ามีการใช้ระบบ Learning Management System (LMS) เช่น Moodle และ Google Classroom แต่ยังขาดฟีเจอร์ที่สามารถสนับสนุนการเรียนรู้แบบปรับแต่งเฉพาะบุคคล (Personalized Learning) และผู้สอนไม่สามารถแก้ไขข้อมูลได้เอง ทำให้ข้อมูลการเรียนการสอนจะไม่เป็นปัจจุบัน

3) ข้อจำกัดและอุปสรรคของแพลตฟอร์มดิจิทัลในปัจจุบัน ปัญหาทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี เช่น ความเร็วอินเทอร์เน็ตในบางพื้นที่ยังไม่เสถียร ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักศึกษาและบุคลากร ความพร้อมของผู้ใช้งานพบว่ายังมีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะในเรื่องทักษะทางเทคโนโลยีและความคุ้นเคยกับระบบดิจิทัล

4) แนวทางในการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล ควรมีการออกแบบแพลตฟอร์มที่สามารถรองรับการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น และสามารถใช้งานได้ทุกที่ทุกเวลา เพื่อช่วยสนับสนุนการเรียนรู้เฉพาะบุคคล

จากการศึกษาการใช้ Google Site เป็นแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า Google Site เป็นแพลตฟอร์มที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมต่อการนำมาใช้ในสถาบันอุดมศึกษา เนื่องจากใช้งานง่าย Google Site มีอินเทอร์เฟซที่ไม่ซับซ้อน ทำให้ผู้เรียน และบุคลากรทางการศึกษาสามารถสร้างและจัดการเนื้อหาด้วยตนเองได้ รองรับการทำงานร่วมกัน รองรับการทำงานแบบออนไลน์ร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน โดยสามารถแชร์เอกสาร วิดีโอ ลิงก์ และสื่อการเรียนการสอนได้แบบปัจจุบัน ที่สำคัญ คือ สามารถบูรณาการกับเครื่องมือของ Google: สามารถเชื่อมต่อกับ Google Drive, Google Docs, Google Forms และ Google Calendar ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน อีกทั้งผู้สอนไม่ต้องมีทักษะการเขียนโค้ด ผู้สอนและผู้เรียนสามารถสร้างเว็บไซต์เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้โดยไม่จำเป็นต้องมีความรู้ด้านโปรแกรมมิ่ง และรองรับการเข้าถึงจากทุกอุปกรณ์ เว็บไซต์ที่สร้างจาก Google Site สามารถเข้าถึงได้ผ่านคอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน และแท็บเล็ต ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ความต้องการและความคิดเห็นของผู้ใช้งานจากการเก็บข้อมูลจากบุคลากรทางการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญ พบว่าผู้เรียนต้องการแพลตฟอร์มที่ใช้งานง่าย มีเนื้อหาครบถ้วน และสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้อย่างรวดเร็ว บุคลากรทางการศึกษาต้องการแพลตฟอร์มที่สามารถอัปเดตและแชร์เนื้อหาได้สะดวก รวมถึงสามารถใช้เป็นเครื่องมือบริหารจัดการหลักสูตรและการประเมินผล ผู้เชี่ยวชาญด้านแพลตฟอร์มการศึกษามองว่า Google Site เป็นตัวเลือกที่ดีสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี เนื่องจากไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการพัฒนาแพลตฟอร์มใหม่ และสามารถปรับแต่งให้เหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยในพื้นที่ นอกจากนี้ Google Site เป็นแพลตฟอร์มดิจิทัลที่สามารถนำมาใช้สนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัดสุพรรณบุรีได้ โดยมีข้อดีในด้าน

ความง่ายในการใช้งาน ความสามารถในการทำงานร่วมกัน และการบูรณาการกับเครื่องมืออื่นของ Google อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดบางประการ เช่น ฟังก์ชันการประเมินผลที่จำกัด และการออกแบบที่ไม่สามารถปรับแต่งได้มากนัก ดังนั้น การนำ Google Site ไปใช้ควรมีการพัฒนาเพิ่มเติม เช่น การผสานการทำงานร่วมกับเครื่องมืออื่น และการฝึกอบรมผู้ใช้งาน เพื่อให้สามารถใช้แพลตฟอร์มนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ภาพที่ 4 Google Sites interface ของ แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการศึกษา

ที่มา: <https://sites.google.com/view/mcusp>

3. การประเมินผลของแพลตฟอร์มดิจิทัลในการสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัดสุพรรณบุรี

จากการนำไปใช้ในวิชาภูมิศาสตร์กายภาพในปีการศึกษาที่ 2/2567 ของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ การศึกษานี้มุ่งเน้นการประเมินผลแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ใช้ในการสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัดสุพรรณบุรี ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยพิจารณาใน 4 มิติหลัก ได้แก่ (1) ประสิทธิภาพของแพลตฟอร์ม (2) ความสะดวกในการใช้งาน (3) ผลกระทบต่อการเรียนรู้ และ (4) ข้อจำกัดและแนวทางพัฒนา

(1) ประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มดิจิทัล มีประสิทธิภาพการใช้งานดังนี้

- การเข้าถึงเนื้อหา: ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเอกสารประกอบการสอน วิดีโอ และแบบฝึกหัดออนไลน์ได้สะดวก
- การบริหารจัดการหลักสูตร: ผู้สอนสามารถอัปโหลดเนื้อหา จัดการชั้นเรียน และติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์: ไม่มีเครื่องมือสนับสนุนการสื่อสาร เช่น ฟอรัมสนทนา วิดีโอคอล และการส่งข้อความส่วนตัว จึงยังต้องใช้ช่องทางอื่นในการติดต่อกับผู้เรียน
- การรองรับอุปกรณ์ที่หลากหลาย: ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงแพลตฟอร์มได้จากคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต และสมาร์ทโฟน

(2) ความสะดวกในการใช้งาน จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้ใช้งาน พบว่า Google Site เป็นแพลตฟอร์มที่มีความสะดวกต่อการใช้งานมาก เนื่องจาก

- อินเทอร์เฟซใช้งานง่าย: ไม่ต้องมีทักษะด้านเทคนิคก็สามารถสร้างและจัดการเนื้อหาได้
- รองรับภาษาไทย: ทำให้บุคลากรและนักศึกษาสามารถใช้งานได้สะดวก
- สามารถเข้าถึงได้ฟรี: ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมในการใช้งาน

(3) ผลกระทบต่อการเรียนรู้ การประเมินผลในด้านผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนพบว่า การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลช่วยให้เกิด การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนี้

- ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง: นักศึกษาสามารถทบทวนเนื้อหาได้ตลอดเวลา ไม่ถูกจำกัดด้วยเวลาและสถานที่

- เพิ่มการมีส่วนร่วมของนักศึกษา: ฟีดแบ็กโต้ตอบ เช่น การตั้งคำถาม การทำแบบฝึกหัดและการสนทนาในฟอรัม ช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วม

- สนับสนุนการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์: ระบบแชตและวิดีโอคอลช่วยให้เกิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

- พัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง: นักศึกษาสามารถจัดการเวลาเรียนและเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับตนเองได้

(4) ข้อจำกัดและแนวทางการพัฒนา แม้ว่าแพลตฟอร์มดิจิทัลจะมีข้อดีหลายประการ แต่ยังพบข้อจำกัดบางประการ ที่ต้องได้รับการพัฒนา ดังนี้

ข้อจำกัดที่พบ

- ปัญหาด้านอินเทอร์เน็ต: ในบางพื้นที่ของจังหวัดสุพรรณบุรี โดยเฉพาะพื้นที่ชนบท นักศึกษายังประสบปัญหาการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่เสถียร

- ขาดทักษะด้านดิจิทัล: บุคลากรและนักศึกษาบางกลุ่มยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการเรียนการสอน

- ข้อจำกัดของแพลตฟอร์ม: บางแพลตฟอร์ม เช่น Google Site ไม่สามารถรองรับระบบประเมินผลที่ซับซ้อนได้

- ปัญหาด้านความปลอดภัยของข้อมูล: มีความกังวลเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวของข้อมูล โดยเฉพาะการจัดเก็บข้อมูลบนระบบคลาวด์

2) แนวทางการพัฒนา เพื่อให้แพลตฟอร์มดิจิทัลสามารถสนับสนุนการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัดสุพรรณบุรีได้ดียิ่งขึ้น ควรมีการดำเนินการดังต่อไปนี้

- พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านอินเทอร์เน็ต: เพิ่มความเสถียรของระบบอินเทอร์เน็ตให้ครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น

- ฝึกอบรมทักษะดิจิทัล: จัดอบรมให้กับบุคลากรและนักศึกษาเกี่ยวกับการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

- ปรับปรุงระบบการประเมินผล: พัฒนาแพลตฟอร์มให้รองรับระบบติดตามผลการเรียนรู้ เช่น การวิเคราะห์ผลการเรียนอัตโนมัติ

- เสริมมาตรการด้านความปลอดภัย: เพิ่มการป้องกันข้อมูลส่วนตัว เช่น การเข้ารหัสข้อมูล และการกำหนดสิทธิ์การเข้าถึง

จากการประเมินผล พบว่า Google Site เป็นแพลตฟอร์มดิจิทัลสามารถสนับสนุนการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัดสุพรรณบุรีได้เป็นอย่างดี โดยมีจุดเด่นในเรื่อง ความสะดวกในการใช้งาน

การเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดบางประการ เช่น ปัญหาอินเทอร์เน็ต ข้อจำกัดด้านแพลตฟอร์ม และความกังวลด้านความปลอดภัยของข้อมูล ซึ่งควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม การศึกษานี้เสนอแนวทางการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลในอนาคต โดยเน้นการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี การฝึกอบรมทักษะดิจิทัล และการพัฒนาระบบประเมินผลที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้แพลตฟอร์มดิจิทัลสามารถตอบสนองความต้องการของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรีได้อย่างแท้จริง

องค์ความรู้ที่ได้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่ใช้ในงานวิจัยนี้มุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพผ่านการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล Google Site ซึ่งสามารถให้โอกาสในการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดทั้งเวลาและสถานที่ นักศึกษาสามารถเข้าถึงเนื้อหาต่างๆ เช่น วิดีโอ ฟอรัม การทำแบบฝึกหัด และเอกสารประกอบการสอนได้ตามความสะดวกของตนเอง การเรียนรู้ผ่านช่องทางดิจิทัลนี้ยังช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

2. เทคโนโลยีการศึกษา

การศึกษาในยุคปัจจุบันเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ การเลือกใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ Google Site เพื่อจัดการการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัยเป็นการตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยระบบการสื่อสารและการจัดการเนื้อหาที่มีประสิทธิภาพสามารถเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้และทำให้การเรียนรู้มีความต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม แพลตฟอร์มที่ใช้ในการศึกษาในปัจจุบันก็ยังคงต้องการการพัฒนาในบางด้านเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้ดียิ่งขึ้น

3. การประเมินผลและการปรับปรุง

การประเมินผลในงานวิจัยนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้ใช้งานและประเมินความพึงพอใจในด้านต่างๆ เช่น ประสิทธิภาพความสะดวกในการใช้งาน และผลกระทบต่อการเรียนรู้ ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มนี้ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเข้าใจถึงข้อดีข้อเสียของการใช้แพลตฟอร์มในบริบทการศึกษาของวิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงแพลตฟอร์มให้มีความเหมาะสมกับการใช้งานมากขึ้นในอนาคต

4. การพัฒนาเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน

ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี เช่น การปรับปรุงความเสถียรของระบบอินเทอร์เน็ต และการเพิ่มการฝึกอบรมทักษะดิจิทัลให้กับทั้งบุคลากรและนักศึกษา เนื่องจากความไม่พร้อมในด้านเทคโนโลยีอาจเป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างเต็มที่ การพัฒนาเหล่านี้สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนการสอนได้มากขึ้น

5. การจัดการการเรียนการสอน

การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการจัดการหลักสูตรการเรียนการสอนมีประโยชน์ในหลายด้าน เช่น การอัปเดตเนื้อหาการเรียนการสอน การติดตามผลการเรียนรู้ และการสร้างช่องทางการสื่อสารระหว่างอาจารย์และนักศึกษา การเพิ่มฟีเจอร์ต่างๆ ฟอรัมออนไลน์เป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). *เครื่องมือการทำงานแนวพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: สมาคมทอโลกแห่งประเทศไทย เพื่อการพัฒนา.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). *การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2539). *การศึกษารูปแบบและแนวทางการเสริมความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอู่). (2547). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ*. กรุงเทพฯ: โครงการสร้างเสริมการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- พระดาวเหนือ บุตรสีทา. (2557). *การสร้างเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของชุมชนบ้านพบรมนาคสุข อำเภอลำดวน จังหวัดสุโขทัย, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการพัฒนาสังคม, คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์*.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2555). *CCPR โมเดล กระบวนทัศน์ใหม่ของผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิประภา ชัยประสิทธิ์. (2553). *“องค์กรแห่งนวัตกรรม” ทางเลือกของผู้ประกอบการยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สุภารัตน์ ฤกษ์อรุณทอง และคณะ. (2557). *ศึกษารูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- สมบูรณ์ สงวนญาติ. (2534). *เทคโนโลยีทางการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมฝึกหัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

พุทธศาสนิกายมหายานกับการพัฒนาตนและสังคมให้พ้นจากภาวะความเหงา Mahayana Buddhism Teaching Relating to Self & Societies Development Avoid Loneliness

วัชร เกษทองมา

Watchara Ketthongma

ภาควิชาสังคมและสุขภาพ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Department of Society and Health,

Faculty of Social sciences and Humanities, Mahidol University

E-mail: watchara.crmu@gmail.com

Received: June 17, 2025; Revised: July 03, 2025; Accepted: July 08, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้หลักคิดสำคัญของพระพุทธศาสนามหายานกับการพัฒนาตนและสังคมให้พ้นจากภาวะความเหงา (Loneliness) โดยได้เรียบเรียงเชิงพรรณนาในประเด็นและโวหาร (Descriptive writing) ตั้งแต่จุดเริ่มต้นนิยายของพระพุทธศาสนา หลักคิด การฝึกปฏิบัติตนตามแนวโพธิจิต และการนำหลักธรรมมหายานมาประยุกต์ให้เข้ากับการพัฒนาตนและสังคม เชื่อมโยงอธิบายประเด็นทางสุขภาพกับภาวะความเหงาของปัจเจกบุคคล พบว่า การแบ่งนิยายทางพุทธศาสนามีตั้งแต่ครั้งพระพุทธเจ้าปรินิพพานไม่นานและมีการสังคายนาเรื่อยมา หลักคิดพระพุทธศาสนามหายานมีความเชื่อโพธิจิตที่มีอยู่ในตนผ่านการอธิบาย คือ หลักตริยานและตริกายที่สามารถพัฒนาตัวเองให้เกิดภาวะเป็นปกติดีได้ด้วยการเข้าใจตน เข้าใจการปฏิบัติภาวนาและเรียนรู้ความเป็นธรรมชาติของสังคมการเปลี่ยนแปลงตามกฎธรรมชาติ เมื่อเข้าใจตนอย่างถ่องแท้และการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคมโดยมีแนวคิดของสงฆ์มหายานเป็นแบบอย่าง ทำให้เข้าใจสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมการใช้ชีวิตร่วมกันในบริบทที่แตกต่างได้ สะท้อนให้ภาวะความเหงาซึ่งมีหลายรูปแบบ อาทิ ความเหงาชีวิตประจำวัน ความเหงาในสถานการณ์และเหงาแบบเรื้อรังได้ลดลงพร้อมกับสามารถเข้าใจตนเอง สังคม อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข โดยบทความมีข้อเสนอแนะถึงการศึกษาถึงผลกระทบในกลุ่มที่จำกัดมากขึ้น ศึกษาเปรียบเทียบหลักธรรมของแต่ละนิกายและข้อจำกัดในบริบทที่แตกต่างในพื้นที่ตามความเหมาะสม

คำสำคัญ: พุทธศาสนามหายาน, พัฒนาตน, พัฒนาสังคม, ภาวะความเหงา

Abstract

This article aims to study the application of the important principles teaching of Mahayana Buddhism to the development oneself and society avoid loneliness. Descriptive writing clarified Mahayana places a significant emphasis on the concept of Bodhicitta, which is believed to reside within each individual. The teachings of the Triyana and Trikaya elucidate the process of cultivating this inherent potential and competency through self-understanding,

meditation practice, and an exploration of the nature of society. By applying these insights to better understand oneself and societal dynamics, individuals may find that their experience of loneliness diminishes, facilitating a more peaceful coexistence. The article advocates for the conduction of studies within smaller groups to explore the comparative principles of various sects, aiming to identify limitations relevant to diverse contexts appropriately.

Keywords: Mahayana Buddhism, Self-development, Society development, Loneliness.

บทนำ

ความเหงา (Loneliness) มีความหมายเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกที่ไม่ประสบความสำเร็จ รู้สึกขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวรวมไปถึงความรู้สึกขาดการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม คำนิยามหรือคำเรียกของ “ความเหงา” ให้ความหมายหลายอย่าง อาทิ ความหวาดเหว ความอ้างว้าง โดดเดี่ยว ขาดสัมพันธ์ทางสังคมหรือคำอื่นๆ มากมาย ดังนั้น จะเห็นได้ว่าความเหงาถือเป็นภาวะทางสุขภาพอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ในห้วงเวลาหนึ่งซึ่งจะส่งผลต่อประเด็นทางสุขภาพอื่นๆ มากมายตามมา ความเหงาเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น การสูญเสียบุคคลสำคัญ การหย่าร้าง การย้ายที่อยู่อาศัย การเปลี่ยนที่ทำงาน การศึกษา เป็นต้น (รัฐจิตา ชื่นจ้าน และคณะ, 2562) จากการสำรวจพบว่าประชากรไทยต้องเผชิญกับภาวะความเหงาถึง 26.57 ล้านคน โดยประชากรที่เกิดความเหงาเป็นอันดับ 1 คือ กลุ่มวัยทำงานที่มีอายุระหว่าง 23-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 49.3 จากกลุ่มประชากรทั้งหมด (มหาวิทยาลัยมหิดล, [ออนไลน์], 25 ธันวาคม 2562) จะเห็นว่าความเหงานี้ถือเป็นภาวะทางสุขภาพที่ต้องได้รับการดูแลให้ครอบคลุมเพื่อที่จะไม่ให้ส่งผลกระทบต่อด้านลบต่อตัวเองและสังคม ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรม หลักคิด หรือแนวทางเชิงปรัชญาคำสอนในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคมได้อย่างมีความสุข พร้อมกับหลักธรรมคำสอน 84,000 พระธรรมขันธ์ ซึ่งครอบคลุมทักษะชีวิตครอบคลุมและมีหลักธรรมที่สามารถบรรเทาปัญหาทางสุขภาพด้านจิตใจได้เป็นอย่างดี

พระพุทธศาสนามหายานเป็นอีกนิกายหนึ่งทางพระพุทธศาสนาที่มีความโดดเด่นเรื่องทักษะทางสังคม โดยในมุมมองนิรุกติศาสตร์คำว่า “มหายาน” มีความหมายว่า ยานพาหนะที่ใหญ่สามารถนำพาสรรพสัตว์ข้ามพ้นวัฏฏะได้จำนวนมากมาย แนวทางดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่าเอกลักษณ์ความเป็นมหายาน โดยเฉพาะหลักคิด การทำงาน การงานสาธารณะสงเคราะห์ การกุศล พิธีกรรมต่างๆ ถือเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ความเป็นมหายานตระหนัก พระพุทธศาสนามหายานมีหลักคิดอย่างหนึ่งที่น่าสนใจ คือ “พุทธจิต” ความมี ความเป็น ความอยู่ ของพุทธะที่เกิดขึ้นมีอยู่ของสภาวะของผู้รู้ ผู้ตื่น และผู้เบิกบานในใจของสรรพสัตว์เสมอและทุกคนล้วนเกิดมาพร้อมกับสภาวะดังกล่าว และเมื่อมนุษย์เกิดขึ้นมาบนโลกพร้อมกับสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมที่มีความแตกต่าง ทำให้คนในสังคมล้วนมีความวิถีดำเนินชีวิตต่างกันเป็นธรรมดา ด้วยภาวะความเหงา (Loneliness) นี้ซึ่งเป็นประเด็นทางสุขภาพที่เป็นผลของสังคมในเชิงลบหรือการกระทำของบุคคลโดยส่วนตัวก็ตาม ทำให้ประเด็นสุขภาพดังกล่าวปะทุขึ้นมาและพร้อมส่งผลเสียสุขภาพต่อทั้งตัวเองและรอบข้าง

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโดยมีกรอบความคิดทางหลักพระพุทธศาสนามหายาน โดยเฉพาะความเป็นมาของนิกายมหายาน หลักคิดเรื่องตริกาย โพธิจิต การฝึกฝนตนเพื่อการพัฒนาและหลักปฏิบัติตามพิธีทางศาสนาในหลักพระพุทธศาสนามหายานเข้ามามีบทบาทในการดูแลและเข้าใจเพื่อพัฒนาตนและสังคมให้พ้นจากภาวะความเหงา ผู้เขียนจึงได้นำหลักคิดทางพระพุทธศาสนามหายาน

มาเป็นกรอบในการเขียนและเชื่อมโยงประเด็นเกี่ยวกับความเหงา (Loneliness) และให้เห็นวิธีการทำความเข้าใจที่จะพัฒนาตัวเองและสังคมให้ได้มากที่สุด

ความรู้พื้นฐานทางพระพุทธศาสนานิกายมหายาน

ย้อนหลังไปเมื่อสมัยพุทธกาลก่อนพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน เรื่องของความคิด ความลำเอียง อคติ อารมณ์และเหตุผล ล้วนเป็นสิ่งที่มิอยู่ในภาวะของจิตใฝ่บุญทุกยุคสมัย ความเห็นต่างได้เกิดขึ้นแม้กระทั่งอยู่ภายใต้ผู้นำคนเดียวกัน ทางด้านจิตวิญญาณผู้นำที่ยิ่งใหญ่ของพระพุทธศาสนา คือพระพุทธเจ้าที่เป็นผู้นำทางสว่างให้กับสรรพสัตว์ เหตุการณ์ระหว่างพระวินัยธรกับธรรมธัญญ์ธรรมกถึกเรื่อง “น้ำที่เหลือไว้ในกระบวยเป็นอาบัติหรือไม่” เพียงเท่านั้นถึงกับสร้างความแตกต่างระหว่างความคิดและการนำไปสู่การแตกแยกสาวกของศาสนสถานของตนเพราะความเห็นต่างของตนที่เรียกว่า “ทิฐิวิวาละ” นั่นเอง ต่อเนื่องหลังสมัยพุทธกาลเพียงไม่นานหลังจากพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานเพียงไม่ถึง 7 ชาติพระมหากัสสปะผู้ที่ทรงแก่ราตรีหรือผู้ที่มีพรรษากาลมากที่สุดได้ยืนยันเสี่ยงกล่าวอ้อนวอนน้อยใจถึงความกังวลต่อความมั่นคงของพุทธศาสนาของพระสุภัททะว่า “หยุดเถิด หยุดเถิด ท่านอย่าร่ำไปเลย ท่านสมณะนั้นพัน (ปรินิพพาน) แล้ว เราจะทำอะไรได้ตามความพอใจ ไม่ต้องเกรงบัญชาใคร” (วิ.จุ. (ไทย) 7/437/375-377, มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2539) เพียงเท่านั้นสะท้อนให้เห็นแล้วว่าความแตกต่างทางความคิด อารมณ์ หรือแม้กระทั่งอคติต่างๆ เริ่มเกิดขึ้นเพียงไม่นานเมื่อเสาหลักแห่งศรัทธาและความรู้ได้ล้มลง แต่กระนั้นในทางตรงกันข้ามกฎเกณฑ์ต่างๆ สาวกผู้ปฏิบัติต่อกันก็ยังยึดหลักเป้าหมายของศาสนาอย่างเคร่งครัดเพียงปรับให้เข้ากับวัฒนธรรม สังคม สิ่งแวดล้อม ที่มีความแตกต่างในแต่ละพื้นที่ที่ศาสนาได้เข้าไปเผยแผ่เช่นเดียวกัน

จุดกำเนิดของความเป็นพุทธศาสนามหายานเริ่มต้นจากพระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพระอานนท์ผู้ที่เสมือนคลังของพระธรรมวินัยและบันทึกเรื่องราวของพุทธองค์ไว้ขณะนั้นว่า “ดูก่อนอานนท์ สงฆ์เมื่อต้องการก็พึงถอนสิกขาบทเพียงเล็กน้อยโดยการที่เราล่วงไปแล้ว” (วิ.จุ. (ไทย) 7/441/384, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เพียงเท่านั้นความอคติ ลำเอียงและความเห็นต่างของสาวกก็ใช้สิ่งนี้เป็นข้ออ้างในการสร้างหรือแปรสิกขาบทออกไปหลายนัยยะจนเกิดการสังคายนาของพระพุทธศาสนาหลายๆ ครั้งสืบมาสมัยพุทธกาลนั้นพระพุทธศาสนาไม่ได้แบ่งออกเป็นนิกายมหายานหรือเถรวาทดังสมัยปัจจุบันมีเพียงหนึ่งเดียวคือ พุทธธรรมและวินัยมืองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นประมุขสูงสุด และเมื่อพระองค์ดับขันธปรินิพพานเพียง 3 เดือน การสังคายนาครั้งที่ 1 ได้เริ่มต้นขึ้นด้วยเหตุคำกล่าวของพระสุภัททะดังกล่าวข้างต้นและการกล่าวถึงเหตุที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพระอานนท์ถึงการปรับสิกขาบทเล็กน้อย ซึ่งก็ยังไม่มีความเป็นอาบัติหรือสิกขาบทอะไรบ้าง จนกระทั่งพุทธศาสนาสืบเนื่องมาจนครบ 100 ปี ก็ได้ทำการสังคายนา ครั้งที่ 2 ขึ้นซึ่งก็เป็นอภิวัตติสืบเนื่องจากสังคายนาครั้งที่ 1 โดยครั้งนี้ใช้เวลามากกว่า 8 เดือนและมีพระมหากษัตริย์เป็นผู้อุปถัมภ์ ครั่งนี้มีความสำคัญอย่างเห็นได้ชัดว่า พระสงฆ์ได้แบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายอย่างชัดเจน คือ 1) ฝ่ายมคธ ได้ถือเอาเป็นเถรวาทโดยถือเอาตามมติของพระเถระเมื่อสังคายนาครั้งแรกเป็นหลัก และ 2) ฝ่ายสันสกฤตหรือมหาสังฆิกะ หรือเรียกอีกนัยหนึ่ง คือ อาจารย์วาทะ ถือเอาสงฆ์หมู่ใหญ่ที่ถือเอาพุทธบัญญัติให้ลดเพิ่มสิกขาบทเล็กน้อยบางประการ (พระมหาโมคคัลลานะ, 2565: 12) ผ่านไปกว่า 100 ปีก็เกิดการสังคายนาครั้งที่ 3 ขึ้น เมื่อพระเจ้าอโศกมหาราชเป็นผู้อุปถัมภ์และทรงเปิดสายการเผยแผ่ผ่านพระธรรมทูตทั้งสิ้น 9 สาย ทั้งนี้มูลเหตุที่สืบเนื่องจากกลุ่มเถรวาทได้เกิดขึ้นจำนวนมาก โดยส่วนมากจะเป็นกลุ่มมหาสังฆิกะที่นอกรีตใช้เหตุข้ออ้างการปรับเปลี่ยนสิกขาบทวินัยจนเคยตัว ทั้งนี้ก็มีกลุ่มของมหาสังฆิกะหรืออาจารย์วาทเข้าร่วมสังคายนาครั้งนี้ด้วยเช่นกัน การเกิดขึ้นของสังคายนาทั้ง 3 ครั้งจะเห็นได้ถึงการเปลี่ยนแปลงของการแบ่งนิกายของศาสนาอย่างชัดเจนเมื่อสิ้นพระเจ้าอโศกมหาราช

พุทธศาสนาในประเทศอินเดียก็ระลึบมีความเชื่อทางด้านฮินดู เทพเจ้า และลัทธิอื่นๆ เข้ามามีบทบาทมากมายในสังคม พระพุทธศาสนายู่ได้ด้วยวิธีการอุปถัมภ์แห่งพระมหากษัตริย์ คือ พระเจ้ากนิษกะ พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่ไปสู่เอเชียกลางจำนวนมากอีกทั้งมีพระเถระที่มีความรู้ทางด้านบาลีและสันสกฤต เช่น ท่านปารสวะ ท่านอัสวโฆษ ท่านวศุมิตร เป็นต้น อีกทั้งได้รจนาคำสอนหนังสือมากมายและได้สร้างศาสนวัตถุ พระโพธิสัตว์และหลักคำสอนด้านพระสูตรมหายานอีกมากมาย และย้อนไปเมื่อการสังคายนาครั้งที่ 2 มีการเกิดสังฆะนิกายออกเป็นมากกว่า 18 นิกาย แนวคิดเรื่องการแตกนิกายและได้รวมเป็นมหาสังฆิกะ ที่มาของนิกายมหายานนั้น ระบบความคิดมีหลายเรื่องด้วยกัน เช่น แนวคิดเรื่องนามรูป กายทิพย์ แนวคิดพระโพธิสัตว์ โดยแบ่งออกเป็น 2 อย่างใหญ่ คือ แนวแห่งบุคลาธิษฐานและธรรมมาธิษฐาน ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปถึงหลักคิดพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาว่าด้วยเรื่อง ตรีกายพระพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์ หลักตรียาน และพุทธจิต

หลักคิดของความเป็นพุทธศาสนาพุทธมหายานมีความโดดเด่นเรื่องการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ประยุกต์ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมพื้นเพบนสถานที่ที่เผยแผ่ศาสนา แนวคิดเรื่องตรีกายเป็นแนวคิดที่ถูกหยิบยกมาอธิบายในการสรรเสริญคุณแห่งพระพุทธเจ้าที่ไม่ได้หายสาบสูญ แต่ยังคงอยู่บัดนี้ รันดร ตรีกายแบ่งออกเป็น 3 คือ 1) นิรมานกาย คือ กายของพระพุทธเจ้าที่ตกอยู่ภายใต้กฎแห่งการเวียนว่ายตายเกิด หรือเรียกภาษาสามัญว่ากายหยาบ 2) ธรรมกาย คือ สภาวะอันที่เป็นอมตะและไม่มีรูปร่าง ไม่มีที่สิ้นสุดเป็นความจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติและสิ่งนี้เองจะส่งให้มีสิ่งสาม คือ 3) สัมโภคกาย กายนี้เสมือนกายทิพย์ของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏอยู่และไม่มีการแตกดับสลายไปและพุทธองค์ก็ยังมีอยู่ ณ ดินแดนพุทธเกษตรเบื้องทิศตะวันออก อีกทั้งยังมีกายทิพย์ของพระพุทธเจ้ารวมไปถึงพระโพธิสัตว์ที่จะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอีกมากมาย จะเห็นได้ว่าความเป็นมหายานนั้นมีความหลายหลายแห่งภาวะและศาสนวัตถุที่ปรากฏให้เราเห็นมากมาย สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าสังคมที่มีความแตกต่างและวัฒนธรรมความเชื่อที่หลากหลายทำให้การประยุกต์รูปแบบการเผยแผ่และคำสอนต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสังคมย่อมมีมากยิ่งขึ้น (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2550: 21)

“โพธิจิต” หลักคิดบนฐานของความเชื่อในเรื่องของ “ตรียาน” ที่เชื่อว่าทุกคนล้วนมีจิตใจที่มีพื้นฐานด้านความรู้ ความรู้ที่จะหาหนทางแห่งความสุขบนความถูกต้องและมุ่งสู่ประโยชน์สูงสุดแห่งชีวิต จุดมุ่งหมายของมหายานเรื่องจิตใจใฝ่รู้แห่งการหลุดพ้นได้แบ่งออกเป็น 3 อย่างตามหลักของตรียาน คือ 1) สาวกยาน เป็นความหวังของสาวกทั่วไปที่ต้องการความหลุดพ้นจากการฝึกฝนตนตามพระธรรมวินัยแห่งพุทธองค์โดยมิได้มุ่งเน้นเพื่อสอนสั่งบุคคลอื่น เป็นปัจเจกเฉพาะตนในการเข้าถึงพระนิพพาน 2) ปัจเจกยาน สิ่งนี้มุ่งไปที่การปฏิบัติตนแห่งพระปัจเจกพุทธเจ้าที่มุ่งเฉพาะของตนเช่นเดียวกัน โดยการบรรลุไม่มีเป้าหมายเพื่อสั่งสอนคนอื่นให้รู้ตาม และ 3) โพธิสัตว์ยาน คือ วิธีการหรือหนทางแห่งพระโพธิสัตว์เป็นความปรารถนาที่อยากจะช่วยเหลือสรรพสัตว์ทั้งหลายให้รู้ตาม โดยได้ตั้งสัจจะแห่งตนตามความรู้และความสามารถของตน อีกทั้งภาวะของตนที่ปรารถนาก็ไม่ใช่เพียงพระอรหันต์เท่านั้นแต่จะเป็นพระสัมมาสัมโพธิญาณหยั่งให้รู้แบบพระพุทธเจ้าในอนาคต (อภิชัย โพธิประสิทธิศาสตร์, 2539: 254) จะเห็นได้ว่าเรื่องราวของโพธิจิต หรือจิตที่มีพุทธะ ความใฝ่รู้ในการหาความสุขอันสูงสุดบนฐานแห่งศาสนานั้นก็มีหลายระดับเช่นเดียวกัน ความเป็นพระพุทธศาสนาพุทธมหายานได้มีแนวคิดที่เอื้อกับสังคมสิ่งแวดล้อม ลัทธิดั้งเดิม เพื่อปรับเปลี่ยนให้ความอยู่รอดและสามารถประยุกต์ในสังคมได้อย่างมีความสุข

กล่าวโดยสรุปแล้วความเป็นมาเบื้องต้นของพระพุทธศาสนาพุทธมหายานมีรากฐานของความเชื่อของการปรับเปลี่ยนบางส่วนเล็กน้อยเพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและความแตกต่างของสังคม โดยมุ่งผลไปที่ความกลมเกลียวและเข้าเป็นส่วนหนึ่งในวิถีสังคมนั้นๆ โดยไม่ได้ทิ้งฐานมั่นของความตั้งใจ

ในการหลุดพ้นตามหลักของศาสนา แต่กระนั้นการสร้างและขยายยานพาหนะให้กว้างขึ้นเป็นเสมือนกับการเปิดประตูต้อนรับสังคมเพื่อดึงดูดให้ความหลากหลาย ความแตกต่างหลายๆ มุม ได้มีโอกาสเข้ามาสัมผัสแห่งความสุขบนฐานคิดความหลุดพ้นจากวัฏฏะ สิ่งนี้เองถือเป็นจุดยืนแห่งพระพุทธศาสนาหายานที่สามารถเกื้อกูลสังคมได้อีกทางหนึ่งและมุ่งสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสุขยิ่งๆ ขึ้นไป

สุขภาวะทางจิตใจกับหลักการพัฒนาตัวเอง

“สุขภาพ” เป็นคำกว้างๆ ที่ครอบคลุมความเป็นปกติของคนที่สามารถดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี แนวทางทางการแพทย์เป็นการแก้ไขปัญหาความผิดปกติของคนเพื่อให้ทุกส่วนมีความสมบูรณ์มากที่สุด แต่กระนั้นมุมทางการแพทย์เน้นไปที่สรีรวิทยาในการแก้ไขปัญหา ส่วนด้านจิตใจซึ่งเป็นสิ่งที่วัดได้ยากและเครื่องมือที่วัดก็มีหลากหลายยากที่จะหาสมดุลเพื่อที่จะสร้างความเข้าใจแก้ไขให้ปกติมากที่สุด ดังนั้น นิยามของสุขภาพจึงได้ถูกจำแนกออกมาเป็น 2 อย่าง คือ สุขภาพทางกาย (Physical health) และสุขภาพทางจิตใจ (Mental Health) นั้นหมายความว่าความทุกข์หรือความไม่สบาย คือ ความผิดปกติของทั้งร่างกายและจิตใจ

แรกเริ่มตั้งแต่เกิดมาเราจะมักได้ยินการเปรียบเปรยว่าเด็กเกิดใหม่เปรียบเสมือนผ้าขาวบริสุทธิ์ ยังไม่ได้ถูกแต้มแต่งสีสรรแต่อย่างใด และเมื่อเวลาผ่านไป สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ได้หล่อหลอมให้คนๆ หนึ่งเติบโตและรู้จักที่จะเอาตัวรอดในสังคม การถูกเติมแต้มขีดเคลาให้รู้ผิดชอบชั่วดี คือ การพัฒนาตนให้รู้และเข้าใจเป้าหมายในชีวิตของตัวเอง ในธรรมนูญที่ว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ได้ให้คำนิยามคำว่า “สุขภาวะ” ไว้อย่างกว้างขวาง คือ “ภาวะที่บุคคลมีร่างกายแข็งแรง มีอายุยืนยาว มีจิตใจที่ดี มีความเมตตากรุณา ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ และใฝ่รู้ สามารถคิดเป็นทำเป็น มีเหตุผล อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การมีสุขภาวะเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นองค์รวม โดยเริ่มต้นจากตัวเอง ไปสู่ครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การศึกษา เศรษฐกิจ การเมืองและอื่นๆ” (ราชกิจจานุเบกษา, 2559) ที่กล่าวมานี้เราสามารถสรุปได้ออกเป็น 4 ส่วนใหญ่ คือ 1) การดูแลสุขภาพกายที่แข็งแรง 2) การฝึกจิตใจให้ดีมีเมตตาต่อตัวเองและผู้อื่น 3) มีความใฝ่รู้แสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา และ 4) เชื่อมโยงตัวเองให้อยู่ในสังคม สิ่งแวดล้อม ได้อย่างมีความสุข สิ่งนี้เป็นพื้นฐานเชิงการแพทย์และสาธารณสุขที่มีข้อเสนอแนะในการสร้างเสริมสุขภาพตัวเองและสังคมให้เกิดสุข มีคำอุปมาหายานเกี่ยวกับการฝึกฝนตนไว้ว่า “กายนี้อุปมาต้นโพธิ์ จิตนี้อุปมากระเจงกฯ จงหมั่นปัดขัดเสมอ อย่าให้ฝุ่นละอองมาเกาะได้” ส่วนพระสุยเล้ง (เว่ยหล่าง) ผู้ไม่รู้หนังสือขอให้ผู้อื่นอ่านให้ฟังแล้วกล่าวว่า “ความก็ติดอก แต่ยังไม่ถึงธรรม” และท่านได้เขียนคาถาว่า “ต้นโพธิ์เดิมไม่มีต้น กระเจงกฯก็ไม่ใช้กระเจก แต่เดิมไม่มีอะไรสักอย่าง มีที่ใดจะชวนฝุ่นละอองมาเกาะได้” (เสถียรโพธิ์นันทะ, 2548: 132) สะท้อนให้เห็นว่ากายและใจของเรานั้นปกติใสสะอาด เพียงกาลเวลาผ่านและสังคมที่หล่อหลอมผนวกกับอนุสัยเดิมจึงทำให้ฝุ่น คือ ความไม่ดีมาเกาะ ดังนั้น การขจัดออก คือ การฝึกฝนตนให้จิตใจสะอาดพร้อมรับสิ่งดีงามอยู่ตลอดเวลา

“พัฒนา” ในรากศัพท์บาลีว่า “วฑฺฒน” แปลว่า ความเจริญ ในทางพุทธศาสนาสอดคล้องกับคำว่า “ภาวนา” ซึ่งก็แปลว่าเจริญเช่นเดียวกัน พุทธศาสนามีหลักการภาวนาเพื่อนำไปสู่ความเจริญ คือ ภาวนา 4 คือ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา พุทธองค์ได้กล่าวถึง “ตน” ซึ่งหมายถึงตัวบุคคลไว้ว่า “ภิกษุมีตนเป็นที่เกาะ มีตนเป็นที่พึ่ง ไม่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง” (ที.ม. ไทย 10/165/111, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) นั้นหมายความว่า การพึ่งพาตัวเองและฝึกพัฒนาไปตามกรอบเพื่อนำไปสู่ความเจริญ คือ การทะนุบำรุงร่างกายตัวเองให้แข็งแรง ศีล คือ ความปกติปฏิสัมพันธ์ในสังคมเพื่อสันติสุข

โดยการย้อนฝึกตนให้รู้จักในหน้าที่และเพิ่มพูนสติปัญญาของตนเองอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น จุดมุ่งหมายของการพัฒนาด้านหลักพุทธศาสนา คือ จุดมุ่งหมายของการหลุดพ้นจากการเวียน วาย ตาย เกิด ซึ่งเป็นสิ่งที่พุทธศาสนิกชนคาดหวัง แต่ก่อนไปถึงจุดนั้นซึ่งต้องอาศัยการฝึกและพัฒนาดนให้ได้มากที่สุด

จุดเริ่มต้นของการพัฒนาดน คือ ความเข้าใจสภาวะปัจจุบันของตนเองให้ได้มากที่สุด สภาวะปัจจุบันของตนเองคืออะไร เป็นคำถามพื้นฐานที่หลายคนตระหนักและต้องใช้เวลาระยะหนึ่งในการครุ่นคิดและไตร่ตรองอย่างยิ่งว่าปัจจุบันนี้เรากำลังทำอะไรอยู่ จิตของเราเดิมแท้เป็นอย่างไร เกิดอารมณ์ความรู้สึกอะไรบ้าง และจัดการกับอารมณ์เหล่านั้นได้อย่างไร ภาวะจิตใจที่ดีเชื่อมโยงกับสุขภาพที่แข็งแรง ความผิดปกติเชิงพุทธเกี่ยวกับความผิดปกติทางจิตที่ส่งผลต่อสภาวะทางจิตของคนเกิดจากหลายปัจจัย ในทางพุทธศาสนา ความเครียด ความวิตกกังวล และปฏิกิริยาทางอารมณ์ทางลบล้วนแต่เป็นปัจจัยและเป็นปัญหาทางจิตที่จะเกิดขึ้นตามมา เช่น ความสิ้นหวัง ท้อแท้ ความซับซ้อนใจ หรือแม้กระทั่งความเหงาก็ตามจิตวิทยาแนวพุทธนี้ถือว่าเป็นความทุกข์สากล (Universal Suffering) ตามที่เราได้เข้าใจอยู่แล้วว่ากิเลสที่เกิดขึ้นในใจนั้นมีด้วยกันทั้งสิ้น 10 อย่าง อาทิ โลภะ โทสะ โมหะ ทิฐิ วิจิกิจฉา และอื่นๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นอกุศลกรรมที่ทำให้จิตใจมีความทุกข์ในระยะยาว นอกจากกิเลสเหล่านี้ที่เข้าใจเบื้องต้นแล้วในทางพระพุทธศาสนา จะมีอีกหนึ่งคำประกอบ คือ “เจตสิก” หรือที่เรียกว่าสิ่งที่ประกอบกับจิต และหากเป็นฝ่ายอกุศลกรรมหรือสิ่งที่ไม่ดีซึ่งหากเกิดขึ้นก็จะทำให้เกิดความผิดปกติทางจิต ทำให้จิตแปรปรวนและหากมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ก็อาจทำให้เกิดความบ้า หรือวิกลจริตหรือที่เรียกว่า “โรคจิต” (Psychotic disorder) ตรงกับทางจิตเวชศาสตร์สมัยใหม่ จะเห็นได้ว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีมาหลายพันปีได้กล่าวถึงลำดับและแยกแยะตัวจิตออกไว้หลายระดับอีกทั้งได้ค้นหาวิธีการที่จะดูแล กำกับ เพื่อไม่ให้เกิดภาวะทางจิตที่ผิดปกติและเพื่อที่จะได้พัฒนาดนเองและสังคมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

กล่าวโดยสรุปแล้วว่าจิตเดิมแท้ของมนุษย์ในสภาวะอาดบริสุทธิ์ ในพุทธศาสนามหาญาณได้ให้คำอธิบายของจิตเดิมของภาวะจิตไว้อย่างชัดเจนว่าทุกคนล้วนแต่มี “โพธิจิต” กระนั้นการที่ปล่อยให้อารมณ์ด้านลบ (Negative moods) เข้ามามีบทบาทในการสร้างอารมณ์ล้วนทำให้ส่งผลต่อสภาวะทางจิตใจ เหตุนี้เริ่มต้นที่การฝึกใจตนและพัฒนาดนตามหลักปฏิบัติทางพุทธศาสนา (มรรคมีองค์ 8) ก็จะทำให้จิตที่มีสุขหรือสุขภาพจิตที่ดีเกิดขึ้นกับตัวเราได้มากที่สุด

ธรรมชาติ สังคมและสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนา

ทุกสิ่งล้วนคงเปลี่ยนสภาพไปตามกาลเวลา ประโยชน์นี้หลายคนก็คงได้ยินมาไม่มากนักน้อยกับความเป็นธรรมชาติ แล้วธรรมชาติคืออะไร เป็นคำถามที่หลายคนมักมีคำตอบอยู่ในใจแล้วว่าธรรมชาติ คือ การเป็นจริงที่ธรรมดา เป็นสัจธรรมแท้ไม่มีการเปลี่ยนแปลง เป็นหลักสากลที่เกิดขึ้นกับทุกคนและเป็นไปตามธรรมชาติ “ธรรมชาติ” มีหลายมุมมองได้ให้ความหมายแตกต่างกันออกไป ทางสิ่งแวดล้อมจะให้ความหมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ สายธาร พื้นดิน อากาศ และอื่นๆ และมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ในที่นี้จะขอกกล่าวถึงธรรมชาติว่าด้วยภาวะความเป็นปกติของจิตใจมนุษย์ มนุษย์เกิดในท่ามกลางธรรมชาติ จึงต้องเรียนรู้ ปรับตัว ทำความเข้าใจเพื่อที่จะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้ มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติอยู่ภายใต้การเปลี่ยนแปลง ทั้งร่างกายและจิตใจ (นริสรา เขียวอ่อน, 2564: 8)

“สังคม” คือ สิ่งที่อยู่ด้วยกันมีปฏิสัมพันธ์กันในรูปแบบเศรษฐกิจ การติดต่อ และมีกิจกรรมร่วมกันบนพื้นฐานของความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรม ครรลองสิ่งเดียวกัน สังคมจะดีและดำเนินไปได้ดีด้วยเพราะทุกคนมีความเป็นปกติตามธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ ธรรมชาติของมนุษย์ความสอดคล้อง

กับสังคมและสิ่งแวดล้อม คือ การปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบของความปกติ และรับรู้ตัวเองอยู่เสมอ ธรรมมาจารย์ ดิช นัท ฮันท์ ได้กล่าวเอาไว้ ถึงความเป็นปกติสามัญและความเป็นธรรมชาติของสังคมไว้ว่า “เราย่อมเดินบ้าง ฉันทอาหารบ้าง สรงน้ำบ้าง นั่งลงบ้าง สิ่งนั้นย่อมแตกต่างจากบุคคลผู้ประพฤติโดยสามัญ ด้วยยามเราเดิน เราย่อมมีสติอยู่โดยสัจจะภาวะว่าเราเดินอยู่ เมื่อยามเราฉันทอาหาร เราย่อมมีสติว่าเราอยู่โดยสัจจะภาวะว่าเราฉันทอาหารอยู่ เป็นต้นนี้ ก็เลยามเมื่อบุคคลอื่น เดินกิน ชำระกาย นั่งลง บุคคลเหล่านั้นหาได้มีสติสำนึกรู้ว่าตนกำลังทำอะไรอยู่ไม่” (ดิช นัท ฮันท์, 2551: 5-7) สิ่งที่ท่านธรรมมาจารย์ได้กล่าวไว้สามารถตีความถึงความเป็นปกติของธรรมชาติมนุษย์ที่ต้องอยู่กับสังคมและสิ่งแวดล้อม และสิ่งที่สามารถควบคุมความเป็นปกติได้ดี คือ ความรู้ตัวในวิถีชีวิตของตนเองโดยที่เข้าใจและรู้สึกตัวกับการกระทำอยู่ตลอดเวลา สิ่งนี้จะทำให้ความคิดที่ปุณฺชนจะมีอคติและอื่นๆ เข้ามาอยู่ในความคิดอยู่ได้มีโอกาสจดจ่อกับปัจจุบันให้ได้มากที่สุด การพัฒนาย่อม คือ กับปัญหาเสมอ ที่กล่าวเช่นนั้นเพราะว่าที่ใดมีปัญหาที่นั่นย่อมต้องได้รับการพัฒนาและทุกที่ล้วนแต่มีปัญหาให้แก้ไขเป็นธรรมดา ธรรมชาติของมนุษย์ย่อมแสวงหาสิ่งที่จะทำให้ตนมีความสุข ขณะที่อยู่กับสังคมที่มีความหลากหลาย มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประเพณี มนุษย์ย่อมต้องพัฒนาและเปลี่ยนแปลงเพื่อให้อยู่รอดในสังคมได้เสมอ ปัญหาทางสังคม อาทิ ปัญหาเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ปัญหาพลังงาน ปัญหาเรื่องยาเสพติด หรือปัญหาการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคม เป็นต้น เหล่านี้หากมองย้อนไปดูหลักใหญ่จะเห็นว่า เกิดจากการผิดปกติของตัวบุคคลที่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในประเด็นต่างๆ ที่ไม่ตรงสอดคล้องกัน

ดังนั้น การพัฒนาต้องดำเนินอยู่ตลอดเวลา เริ่มต้นจากการพัฒนาตนให้รู้ในสิ่งที่ยังไม่รู้ ปัจจุบัน การเข้าถึงความรู้มีมากมาย และสามารถเรียนรู้ได้อยู่ตลอดเวลา การที่จะเข้าใจสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมอื่นๆ ย่อมต้องเข้าใจตัวเองให้แจ้งชัดนั่นคือต้องวิวัฒน์อยู่ตลอดเวลา เช่นนี้ตามหลักมหายานที่กล่าวมาข้างต้นถึงการพัฒนาด้านตนนั้นหมายถึงการฝึกให้จิตใจของตนเป็นผู้ที่มีพุทธจิตในตัว คือ มีจิตตื่นรู้ในสิ่งที่กระทำและถูกต้องเพื่อการเข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมและปรับตัวได้เป็นอย่างดี

ความเหงาและปฏิสัมพันธ์กับสังคม

ความเหงาถือเป็นคำพื้นฐานที่ได้ยินบ่อยแต่น้อยนักมักจะไม่ค่อยสนใจจริงจังถึงผลกระทบระยะยาวหรืออาจจะขึ้นเป็นภาวะเรื้อรังก็ได้ เพอร์แมน และเปปเลอร์ ได้ให้ความหมายของความเหงาไว้ว่า “เป็นประสบการณ์ที่ไม่พึงพอใจที่เกิดขึ้นกับปัจเจกบุคคลในปฏิสัมพันธ์สังคม อีกทั้งเป็นการขาดความพึงพอใจเมื่ออยู่ในสังคมและรู้สึกขาดปฏิสัมพันธ์ทางอารมณ์ทั้งรูปแบบอัตวิสัยและวัตถุวิสัย” (Perlman et al, 1982) เพื่อเข้าถึงประเด็นทางสุขภาพภาวะความเหงา มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย (University of California) ได้มีการสำรวจและออกแบบสำรวจค่าความเหงา (UCLA Loneliness Scale) และอีกแบบวัดค่าความเหงาอย่างหนึ่ง คือ Gierveld Loneliness scale และเพื่อสร้างความตระหนักถึงประเด็นภาวะความเหงาจนกระทั่งระบุเป็นโรคอย่างหนึ่งซึ่งมีการระบาดเรื่อยมา ความเหงาได้แบ่งและอธิบายออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) ความเหงาแบบชั่วคราว (Transient Loneliness) เป็นความเหงาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ความเหงาชนิดนี้เกิดขึ้นบ่อยๆ และดับได้เร็วเมื่อมีเหตุการณ์อื่นเข้าแทรกแต่ไม่รุนแรงมากนัก เช่น เวลาได้พบปะกับเพื่อนฝูงและต้องร่ำลากันไม่กี่วัน การรอสิ่งใดสิ่งหนึ่งระยะเวลาอันใกล้ เป็นต้น 2) ความเหงาจากสถานการณ์ (Situational Loneliness) เป็นความเหงาที่เกิดจากเหตุการณ์ที่กระทบจิตใจในห้วงเวลาใดเวลาหนึ่งและทำให้คนๆ นั้นมีภาวะโดดเดี่ยว เช่น การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งที่เราทะนุถนอม เป็นต้น และ 3) ความเหงาแบบเรื้อรัง (Chronic Loneliness) เป็นความเหงาที่เกิดขึ้นจากการหมกหมมทางความคิดที่รู้สึกโดดเดี่ยว หว้าเหว่ เดี่ยวดาย ผิงอยู่ในจิตใจ

เป็นเวลายาวนานถึงแม้สังคมรอบข้างจะโอบล้อมด้วยสิ่งแวดล้อมผู้คนมากมายแต่กระนั้นก็มีมีความรู้สึก ภาวะที่เหงาอยู่ เมื่อยังมีการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยทุกประเทศได้ออกมาตรการการแพร่ระบาด โดยการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) จนกระทั่งมีมาตรการการ Lockdown ห้ามการเข้า ออกเคสสถานหรือจำกัดเวลา ยิ่งทำให้ภาวะหรือโรคเหงานั้นเพิ่มมากยิ่งขึ้น

หลักพระพุทธศาสนาหนักแน่นไปที่การฝึกฝนทางจิตใจเพื่อความหลุดพ้นตามเป้าหมายสูงสุด ของพระพุทธศาสนาที่แต่ละคนได้ตั้งไว้ พระพุทธศาสนามหาญาณได้เน้นย้ำเสมอถึงการบริหารรักษาจิตให้ สอดคล้องกับวัฒนธรรมความเชื่อดั้งเดิมในแต่ละพื้นที่ จึงเกิดขึ้นของทัศนคติความเชื่อเกี่ยวกับพระโพธิสัตว์ และหลักทฤษฎีของพุทธองค์ไว้มากมาย สังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมโดยจุดเริ่มต้นของ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้เน้นย้ำเสมอถึงการปรับตัวและเข้าใจวัฒนธรรมเดิม สอดคล้องกับ การปรับตัวอยู่ในสังคมของผู้คน ภาวะความเหงาของคนเกิดขึ้นหลายสาเหตุซึ่งเป็นภาวะส่วนบุคคลที่ต้อง เข้าใจ ปรับเปลี่ยน และรู้สึกตัวเองอยู่เสมอ มหาญาณมีหลักปฏิบัติของการภาวนาให้เกิดคุณภาพทางจิตใจ และมีพลังในการใช้ชีวิตให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การมีคำภาวนาในพระนามของพระผู้เป็นเจ้าหรือ พระพุทธเจ้า เชื่อในการเวียนว่ายตายเกิดและชีวิตหลังความตายเพื่อไปเกิดในแดนพุทธภูมิ ความเหงา ความโดดเดี่ยวที่เกิดขึ้นในจิตใจของแต่ละคน การเข้าใจสังคมและเข้าใจตนให้มากที่สุดจะทำให้ความเหงา ที่เกิดขึ้นนั้นลดลงได้และสามารถอยู่ร่วมและปฏิสัมพันธ์กับสังคมได้อย่างมีความสุข

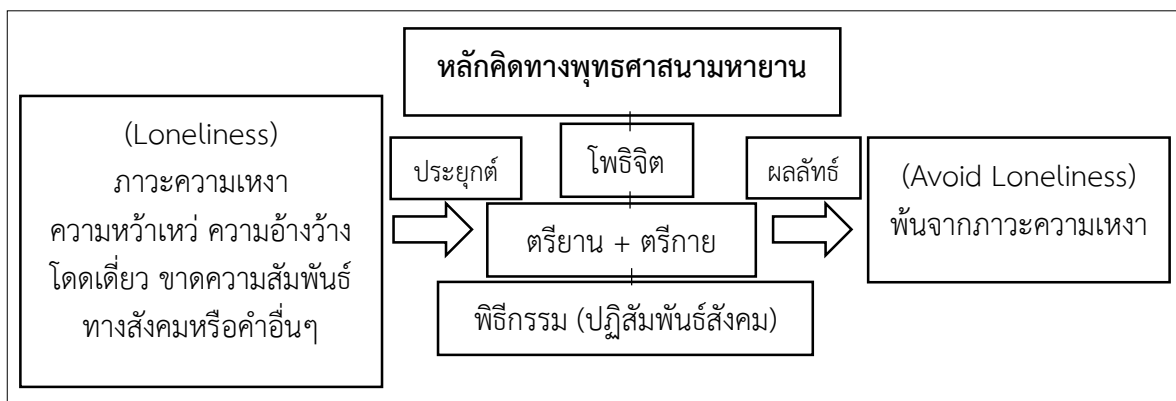
หลักคิดทางมหาญาณกับการพัฒนาตนและสังคมให้พ้นจากความเหงา

พระพุทธศาสนามหาญาณในมุมมองการพัฒนาจิต หนังสือแปลพระคัมภีร์มหาญาณ ลังการตารสูตร โดยพระราชปริยัติกวีได้อธิบายเรื่องของ “จิต” ไว้ว่าเป็นการสั่งสม จัดให้เป็นระเบียบ จิตซึ่งเป็นคลังแหล่ง ที่บ่มเพาะเมล็ดพันธุ์ของความคิดและการกระทำเอาไว้หมด (พระสมจินต์ สมมาปัญญา, 2553: 11) จะเห็นได้ว่าการอธิบายเรื่องของจิตเดิมแท้นั้นตามฝ่ายมหาญาณเน้นไปที่การสะสมของความคิดและ การกระทำ การพัฒนาตนแรกเดิมทีนั้นก็ต้องพัฒนาเรื่องของจิตใจเป็นเบื้องต้น เพื่อให้ปรับตัวเข้ากับผู้อื่น รอบข้าง สังคม เข้าใจสังคม และอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติอีกทั้งภาวะความเหงาของตนก็จะลดน้อยลง

งานวิจัยเรื่องบทบาทคณะสงฆ์มหาญาณในการพัฒนาสังคม ศึกษากรณีพระสงฆ์จีนนิกายและ อนันนิกายแห่งประเทศไทย โดยใช้ทฤษฎีความคาดหวังในบทบาทและพบว่าปัจจัยเรื่องสถานภาพและ ตำแหน่ง รวมไปถึงความพระสงฆ์มหาญาณถึงหลักวิธีคิดในการช่วยเหลือสังคมและเรื่องของการยอมรับใน สังคมที่ให้ค่าพระสงฆ์เป็นบุคคลสาธารณะผู้สร้างสาธารณูปการต่อสังคม จะเห็นได้ว่าการส่งทอดจาก คำสอนและความเป็นเอกลักษณ์ทางมหาญาณทำให้บทบาทของพระสงฆ์นั้นโดดเด่นและต้องถูกขึ้น เพื่อสร้างสรรค์สังคมให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ผ่านกิจกรรมทางศาสนาช่วยเหลือทางจิตวิญญาณควบคู่ไป กับร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ เป็นต้น (อรรถธรรม ธีระดอม, 2527) จะเห็นได้ว่า พระสงฆ์นอกจากการ พัฒนาตนตามกรอบของพระธรรมและวินัยแล้ว สิ่งที่สะท้อนให้เห็นจากการพัฒนาตน คือ ได้ช่วยเหลือ สังคมตามกำลัง ที่เห็นได้ชัด คือ การสร้างกิจกรรมด้านความรู้ ความเข้าใจในตน เช่น กิจกรรมการฝึก ภาวนา การจัดอบรมด้านวิปัสสนา การปฏิบัติธรรม กิจกรรมสังคมสงเคราะห์ สิ่งนี้คือการให้ผู้คนได้มี ปฏิสัมพันธ์กัน เพื่อช่วยลดความเหงา ภาวะซึมเศร้า และปัญหาสุขภาพด้านอื่นๆ จะเห็นได้ว่าปัญหาด้าน สุขภาพในปัจจุบันเกิดขึ้นมากมายและหลายภาคส่วนก็ร่วมแรงร่วมใจในการแก้ปัญหาให้ได้มากที่สุด พระวิจิต ธมฺมชิต (2552: 40-42) ท่านได้เขียนหนังสือพุทธกระบวนทัศน์เพื่อสุขภาพกับการเยียวยา สังคมไทย ได้สรุปถึงมุมมองทางด้านพุทธศาสนาถึงการเข้าใจสุขภาพและสังคมแบบองค์รวมและแยกแยะ ประเด็นทางการแพทย์ที่รักษาสุขภาพที่มุ่งไปที่การจัดการกับเชื้อโรคที่เข้าสู่ระบบร่างกายและจิตใจ

ระบบภูมิคุ้มกันในร่างกายของเราให้มีความผิดปกติและปรับความสมดุลให้เกิดขึ้นในส่วนในร่างกาย ส่วนของจิตใจมุ่มองได้เน้นไปที่ทัศนะการมองโลก ทางพุทธศาสนาได้แบ่งโลกไว้ 2 คือ โลกสมมติและโลกุตระ โลกสมมติ คือ โลกที่อาศัยอยู่รวมไปถึงร่างกายที่อาศัยอยู่เช่นเดียวกันและโลกุตระเป็นสภาวะธรรมและความเข้าใจความเป็นไปตามธรรมชาติ จะเห็นได้ว่าประเด็นทางศาสนามีบทบาทสำคัญในความเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ พุทธศาสนายานได้เน้นถึงความเป็นไปของจิตที่ฝึก ตามที่ได้อธิบายถึงความหมายจิตและว่าเป็นการสะสม จัดระเบียบ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการกระทำและความรู้สึกต่างๆ เริ่มต้นที่จิต “若人欲了知, 三世一切佛, 應觀法界性, 一切唯心造.” แปลได้ความว่า “แม้ว่าผู้ใดต้องการหยั่งรู้ ปวงพระพุทเจ้าทั้งสามกาล ต้องพิจารณาสภาวะธรรมธาตุว่า สิ่งทั้งปวงล้วนเกิดจากจิต (เศรษฐพงษ์ จงสงวน, 2549: 66)

พระพุทศาสนาได้เน้นถึงการพัฒนาตนเป็นหลักซึ่งในเบื้องต้นได้เห็นชัดถึงความแตกต่างระหว่างพระพุทศาสนาเถรวาทและมหายาน ความแตกต่างระหว่างนิกายนี้ไม่ได้ทำให้เป้าหมายของการเข้าบรรลู่ถึงสภาวะหลุดพ้นตามมมของพุทศาสนาหายไป แต่อยู่วิธีการและการดำเนินเข้าสู่เป้าหมายนั้นๆ ความเป็นสถานภาพ เอกลักษณ์ในนิกายทำให้จุดยืนของพระสงฆ์หรือแม้กระทั่งผู้นับถือปรับวิธิตดของตนเองให้เข้ากับสังคมมากที่สุด โดยเป้าประสงค์เดียวของความศรัทธาและปัญญา คือ การเข้าใจเรียนรู้ ปฏิบัติ และบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ความเหงาหรืออาจจะเรียกเป็น ความหว่าเหว ลำพัง โดดเดี่ยว ที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้น หลักตริยานทางพุทศาสนาหายานได้เน้นย้ำเสมอถึงความเป็นโพธิจิตในการแสวงหาความรู้ และความรู้สึกรู้ตัวในตนย่อมมีอยู่ในทุกๆ คนเสมอ อีกทั้งกิจกรรมทางศาสนาหรือพิธีกรรมต่างๆ มหายานได้เน้นย้ำถึงความสำคัญและสร้างปฏิสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในสังคม สิ่งนี้กิจกรรมทางศาสนาได้ทำให้บุคคลที่มีภาวะดังกล่าวได้ฟื้นฟูสุขภาพทางจิตวิญญาณจะช่วยขัดเกลาให้สภาวะดียิ่งๆ ขึ้นและประกอบตนอยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุขโดยสามารถสรุปออกมาเป็นแผนผังกรอบแนวคิดการประยุกต์หลักคิตดังนี้

ภาพที่ 1 ผังแสดงกรอบแนวคิดการประยุกต์หลักคิตทางพระพุทศาสนาหายาน

สรุป

พุทศาสนาถึงแม้จะมีความหลากหลายและถูกแบ่งออกมาเป็นนิกายเหมือนกับศาสนาอื่น เช่นเดียวกัน จุดมุ่งหมายของศาสนา คือ การสร้างสภาวะที่ดีงามและบรรลุถึงเป้าหมายแห่งความสุขสูงสุด ความเหงา (Loneliness) เป็นภาวะอย่างหนึ่งของสุขภาพซึ่งเราได้เห็นชัดแล้วว่ามีหลากหลายมิติ เช่นเดียวกัน พระพุทศาสนาหายานมีความโดดเด่นเรื่องการปรับตัวและการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

ผ่านกิจกรรมทางศาสนา เป็นวิถีชีวิตที่สามารถจับต้องได้ผ่านการปฏิบัติอีกทั้งสอดคล้องกับวิถีแบบปัจเจกบุคคล ที่ฝึกฝนตนให้มีความสุขโดยมีพระสงฆ์เป็นแบบอย่าง วิธีที่จะพ้นจากความเหงาเริ่มต้นได้จากการได้ฝึกตนให้ เข้าใจสภาวะจิตของตัวเอง หากหลักยึดเหนี่ยวจิตใจผ่านการภาวนา ซึ่งรูปแบบวิถีมหายานที่ภาวนาพระนาม พระพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์ หรือแม้กระทั่งเมื่อถึงวาระต้องดับร่างกายตนก็มีที่พึ่ง คือ แดนสุขาวดีเป็นที่หมาย จะเห็นได้ว่าความมีเอกลักษณ์เฉพาะของฝ่ายมหายานนี้จะคลี่คลายความเหงาได้เป็นอย่างดีส่งผลให้ ผลกระทบทางด้านสุขภาพด้านลบนั้นหายไป

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่พร้อมจะได้รับการฝึกฝนอยู่เสมอและการพัฒนาความรู้ความสามารถ แตกต่างจากสัตว์อื่น คือ หลุดพ้นตามวิถีแห่งพุทธศาสนาได้ กระนั้นการฝึกฝนจิตโดยเริ่มแรกเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีในตนแล้ว จะยอมเข้าใจสังคมมากยิ่งขึ้น ปัญหาไม่ว่าจะเป็นขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ ก็ล้วนจากความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและ “ความไม่รู้” ในบริบทการปฏิสัมพันธ์ มนุษย์เข้าใจตนดียอมจะ เข้าใจสังคมสิ่งแวดล้อมดียิ่งๆ ขึ้น ดังนั้น พระพุทธศาสนามหายานถือเป็นนิยามที่เอื้อต่อสังคม วัฒนธรรม ที่หลากหลาย พร้อมเข้าใจและปรับเปลี่ยนเพื่อให้ศาสนิกชนและคนรอบข้างได้มีความสุขสบายใจเข้าใจ ตนเองและสังคมดียิ่งๆขึ้นไป

ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษาเพิ่มเติมการประยุกต์ประเด็นสุขภาพเรื่องความเหงา (Loneliness) ถึงผลกระทบ ในกลุ่มที่จำกัดมากยิ่งขึ้น เช่น กลุ่มวัยรุ่น ผู้สูงอายุ หรือแม้กระทั่งนักบวชในศาสนา เป็นต้น
2. ศึกษาเปรียบเทียบหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในประเด็นทางปฏิบัติเพิ่มเติม อาทิ ปรชญาในพระสูตรมหายานและเถรวาทที่โดดเด่น
3. ศึกษาข้อเสนอประยุกต์หลักธรรมพุทธศาสนามหายานเกี่ยวกับการจัดการความเหงา ในบริบท พื้นที่ที่มีความแตกต่างแต่ละประเทศ เช่น พุทธศาสนามหายานในประเทศจีน ญี่ปุ่น เวียดนาม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ประกาศคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เรื่องธรรมนูญว่าด้วยสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559 (2559, 7 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่มที่ 133 ตอนพิเศษ 284 ง, หน้า 6.
- พระราชปริยัติกวี (สมจินต์ สมมาปัญญา). (2553). *คัมภีร์มหายาน ลังกาวดารสูตร (หนังสือแปลและเรียบเรียง)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวิจิต ธมฺมชิตโต. (2552). *พุทธกระบวนทัศน์เพื่อสุขภาพกับการเยียวยาสังคม*. (สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนส่งเสริมสุขภาพ). กรุงเทพฯ: แผนงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (คคส.) คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2562). *Lonely in the Deep*: เจาะลึกตลาดคนเหงา CMMU Marketing Conference. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://km.cm.mahidol.ac.th/archives/9470> [25 ธันวาคม 2562].
- รัฐชิตา ชื่นจ้าย และคณะ. (2562). ความเหงาในนักศึกษาที่มีพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์. *วารสารจิตวิทยาคลินิก*, 50(2): 29-44.
- เศรษฐพงษ์ จงสงวน. (2548). *โพธิสัตว์คือฝ่ายหญิงในพระสูตรมหายาน*. ในเอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง “พระโพธิสัตว์ในโลกปัจจุบัน”. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2541). *ปรัชญามหายาน*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุชีพ ปัญญาภาพ. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สุมาลี มหณรงค์ชัย. (2546). *พุทธศาสนายาน*. กรุงเทพฯ: ศยาม.

อรรถธรรม ตีระดอม. (2527). บทบาทของพระสงฆ์มหานิกายในการพัฒนาสังคม: ศึกษาเฉพาะกรณีพระสงฆ์
จีนิกายและอนันตนิคายในภาคกลางของประเทศไทย. *วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล*.
คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อภิชัย โพธิ์ประสิทธิ์ศาสตร์. (2539). *พระพุทธรูปศาสนายาน* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหามกุฏราช
วิทยาลัย.

Daniel Perlman and Letitia Anne Peplau. (1982). *Theoretical approaches to Loneliness*. Research
article, researchGate, USA. (Uploaded on 2016).

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ ในวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้น จึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการในพิจารณาบทความโดยอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้นิพนธ์บทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใดๆ ทั้งสิ้น
3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง
4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้นิพนธ์บทความ
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้นิพนธ์บทความในวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

1. บทความที่ผู้นิพนธ์ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้นิพนธ์บทความต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาบทความของตนเอง และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น
3. หากผลงานทางวิชาการของผู้นิพนธ์เกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้นิพนธ์ควรดำเนินการตามหลักจริยธรรมปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง

4. ผู้นิพนธ์บทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่นๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์แล้ว

5. ชื่อผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้นๆ จริง

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความ การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติ หรือความขัดแย้งส่วนตัว

2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง

3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน

4. หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่า บทความที่รับประเมินเป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน

5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์กำหนดรวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์ บทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ และงานวิชาการอื่นๆ วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ มีนโยบายส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยของนักศึกษา คณาจารย์ และนักวิชาการที่สนใจ นอกจากนี้ยังเป็นเวทีวิชาการ เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะและข้อคิดเห็นทางด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญาศาสนา ภาษาบาลีสันสกฤต การศึกษาเชิงประยุกต์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณามี 3 ประเภท คือ บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือ

บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือที่จะได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์นี้ จะต้องได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ก่อน เพื่อให้วารสารมีคุณภาพและนำไปอ้างอิงได้

การเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ และงานวิชาการอื่นๆ มีดังนี้

1. ภาษา เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และชื่อบัญญัติตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น ให้เขียนคำศัพท์ภาษาไทยตามด้วยวงเล็บภาษาอังกฤษ ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมดยกเว้นชื่อเฉพาะต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ บทความส่วนที่เป็นภาษาอังกฤษควรให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ

2. การพิมพ์ ให้จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ด้วยรูปแบบตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 16 พอยต์ โดยจัดหน้ากระดาษขนาด A4 ตั้งค่าหน้ากระดาษสำหรับการพิมพ์ห่างจากขอบกระดาษทุกด้าน ด้านละ 1 นิ้ว (2.54 เซนติเมตร)

3. จำนวนหน้า บทความวิจัย บทวิจารณ์หนังสือ และบทความวิชาการ ตั้งแต่หัวข้อเรื่องจนถึงบรรณานุกรมควรมีความยาวไม่เกิน 15 หน้า กระดาษ ขนาด A4

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. บทความวิจัย

1.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช้คำย่อชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยมาก่อน

1.2 ชื่อผู้นิพนธ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบันที่สังกัด และอีเมลของผู้เขียนหลักและร่วม

1.3 บทคัดย่อ (abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์

อย่างต่อเนื่องกันไม่ควรเกิน 200 คำ หรือมีความยาวไม่เกิน 12 บรรทัด ไม่ควรมีคำย่อ ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (Keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา จำนวนไม่เกิน 5 คำ

1.5 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาหรือบทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าวๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและวิจัยนั้นด้วย

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย ให้ระบุรายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งื่อนำมาศึกษา จำนวนลักษณะเฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษา อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1.7 ผลการวิจัย แจ้งผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจนได้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตารางแผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง หรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.8 อภิปรายผล ชี้แจงว่าผลการศึกษาดตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้นและมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือทั้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป

1.9 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็น และต้องมีคำอธิบายสั้นๆ แต่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วนในกรณีที่เป็นตาราง คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีเป็นรูปภาพหรือแผนภูมิคำอธิบายต้องอยู่ด้านล่าง

1.10 บรรณานุกรม สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยมีหลักการทั่วไป

2. บทความวิชาการ

2.1 ชื่อเรื่อง

2.2 ผู้แต่ง

2.3 บทนำ

2.4 เนื้อหา

2.5 บทสรุป

2.6 บรรณานุกรม

3. บทวิจารณ์หนังสือ

3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือ

3.2 ชื่อผู้วิจารณ์

3.3 บทวิจารณ์

3.4 บรรณานุกรม

4. งานวิชาการอื่น

กรอบในการเขียนให้ใช้ในกรณีเดียวกันกับงานวิชาการข้างต้น

ขอบเขตการตีพิมพ์

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์เป็นวารสารสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รับผิดชอบเผยแพร่งานวิจัยในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมโดยเน้นด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา ศาสนา ภาษาบาลี สันสกฤต การศึกษาเชิงประยุกต์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รวมถึงสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วาระการตีพิมพ์

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์มีวาระการตีพิมพ์เผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เมษายน ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม และฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-ธันวาคม

การส่งต้นฉบับ

- E-mail: โดยส่งไฟล์เวิร์ด (word) และไฟล์ Pdf. ไปที่ srisuvarna2567@gmail.com
- สามารถส่งได้ด้วยตนเองที่กองบรรณาธิการวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 249 ถนนมาลัยแมน ตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี 72000 โทร. 062 697 8932

การเขียนบรรณานุกรม/เอกสารอ้างอิง

การรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในการเขียนผลงานนั้นๆ จัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ภายใต้หัวข้อเอกสารบรรณานุกรม สำหรับบทความภาษาไทย หรือ References สำหรับบทความภาษาอังกฤษ ให้ใช้รูปแบบการเขียนแบบ APA V.6 (American Psychological Association) ตัวอย่างการเขียนมีดังนี้

หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อเรื่อง./ ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี)/ สถานที่พิมพ์./ ผู้จัดพิมพ์.

ตัวอย่าง

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2547). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ*. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).

Potter, M.E. (1990). *The Competitive advantage of nations*. New York: Free Press.

บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่หรือเล่มที่/ (ฉบับที่ (ถ้ามี)),/ เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ชัยณรงค์ ศรีมันตะ. (2563). ธรรมชาติมนุษย์ในปรัชญาโทมัส ฮอบส์ *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 28(1), 48-72.

Foster, W.P. (2004). The decline of the local a challenge to educational leadership. *Education Administration Quarterly*, 40(2), 176-191.

วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ ระดับวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ ชื่อสาขาวิชา./ คณะ./ ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

นพพร ไทยเจริญ. (2549). การสร้างชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่อง ดินและหินในห้องเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

Shim, W. J. (1996). Contamination and bioaccumulation of tributyltin and triphenyltin compounds in the Chinhae Bay system. Korea. Master's thesis. Department of Oceanography, Seoul National University.

บทความจากเว็บไซต์ (Web Site)

ชื่อผู้แต่ง. ชื่อบทความ./[ออนไลน์]./แหล่งที่มา/วัน/เดือน/ปี.

ตัวอย่าง

พรรณี บัวเล็ก. พัฒนาการทุนนิยมในประเทศไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://research.krirk.ac.th/pdf>. [25 ธันวาคม 2555]

จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์ร่วมสมัย พัฒนาจิตใจและสังคม

Published by
Program in Buddhism, Suphanburi Srisuvarnabhumi Buddhist College
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
<http://www.spmcu.ac.th>

